

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Plzeň 2021

Bc. Lukas Schubert

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor: Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Islámský stát:

Případová studie moderního náboženského fundamentalismu

Bc. Lukas Schubert

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Islámský stát: Případová studie moderního náboženského fundamentalismu“ na ZČU v Plzni jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne

Podpis

Rád bych tímto poděkoval panu Mgr. Danieli Křížkovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za jeho rady, čas a možnost konzultací v průběhu zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Metodika	7
1.1 Definice náboženského fundamentalismu.....	7
1.2 Poznámky k použité metodice	10
2. Moderní náboženský fundamentalismus	13
2.1 Charakteristické znaky fundamentalismu	15
2.2 Fundamentalisté a jejich interakce s vnějším světem	20
2.3 Aspekty determinující podobu fundamentalistických hnutí	22
2.4 Úspěšnost náboženských hnutí	25
3. Fundamentalismus v islámu.....	28
3.1 Poznámka k islámskému prostředí.....	32
3.2 Islámský stát.....	33
4. Analytická část.....	35
4.1 Reakce na marginalizaci náboženství ve společnosti.....	35
4.2 Pravdivost a neomylnost svatých textů	41
4.3 Selektivita.....	45
4.4 Mesianismus a milenialismus	54
4.5 Vyvolené členství.....	59
4.6 Ostré hranice a morální manicheismus	65
4.7 Charismatické vedení	82
4.8 Požadavky na členy.....	86
Závěr	92
Použité zdroje	94
Resumé.....	100

Úvod

Od šedesátých a sedmdesátých let minulého století se na území Blízkého východu a de facto i všude jinde ve světě, začala objevovat řada militantních náboženských hnutí. Tato hnutí v reakci na prudký proces sekularizace usilovala a stále usilují o navrácení dominantního náboženského vlivu na společnosti svých zemí.¹

Na Blízkém východě bylo mnoho těchto hnutí zkoumáno a následně komparováno s vývojem křesťanského náboženského fundamentalismu, který bylo možno pozorovat především ve Spojených státech amerických na počátku minulého století. Vzhledem k několika společným charakteristickým znakům s některými islámskými proudy, byl pojem fundamentalismus následně používán i pro islámské prostředí. Převzatým pojmem se usilovalo především o definování novodobých projevů politického islámu.

Fundamentalismus jako takový je však pojem nejednoznačný a porozumění mu není jednotné ani na akademické půdě. To zapříčinila s největší pravděpodobností nejenom nejednotnost jednotlivých definic, ale i existence propastného rozdílu mezi specifickými vlastnostmi jednotlivých náboženství.

Islámský stát, jako radikální militantní organizace, během relativně krátkého času dobyl ve jménu islámu rozsáhlá území na Blízkém východě, dopustil se nejzávažnějších zločinů proti lidskosti a byl zodpovědný za řadu teroristických útoků. Islamisté tak donutili přemýšlet celý svět znovu o tom, zda role světových náboženství skutečně podléhá sekularizační tezi. Naopak se objevily teorie, že proces sekularizace pouze vyvíjí tlak na nejrozumnější náboženské proudy, aby se adaptovaly a všemi možnými prostředky bránily existenční krizi.

V současné době (roku 2021) na akademické půdě nenalezneme jednotný názor na to, zda je radikální organizace Islámský stát skutečně projevem náboženského fundamentalismu, a tedy i jedním z mnoha proudů islámského náboženství. Běžně se setkáváme s názorem, že se v tomto případě jednalo pouze o politicky motivovanou organizaci, která důmyslně zneužila vysoké religiozity v regionu k asimilaci vlastní ideologie. Ta pak za žádných okolností neměla sledovat jakékoliv náboženské cíle.

¹ BERÁNEK, O. OSTRĀNSKÝ, B. (eds). (2016). *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*. s. 26-27.

Podle autora této diplomové práce však výskyt politických ambicí nikterak nebrání zkoumání jakéhokoliv náboženského hnutí jako fundamentalistického. Naopak, má-li hnutí skutečně navrátit danému náboženství jeho dominantní roli ve společnosti, nabytí politické moci musí být mnohdy stěžejním krokem k dosažení tohoto cíle.

Autor této diplomové práce je přesvědčen, že i ideologie Islámského státu může být podrobena analýze v rámci daného socio-náboženského fenoménu. Na základě toho je tedy stanovena hypotéza, že Islámský stát odpovídá příkladu moderního náboženského fundamentalistického hnutí.

V kontextu této hypotézy se diplomová práce pokusí nastínit ve své teoretické části komplexní koncept moderního fundamentalismu v náboženství, a to s důrazem kladeným na seznámení se s jeho jednotlivými charakteristickými znaky. Rovněž bude čtenář v teoretické části blíže seznámen s islámskou variantou náboženského fundamentalismu a jeho specifickým historickým vývojem.

Následně se v analytické části diplomové práce autor pokusí nalézt jednotlivé charakteristické fundamentalistické znaky v ideologii Islámského státu. Jako výzkumný vzorek poslouží propagandistické časopisy *Dábiq* a *Rúmíja*, které budou podrobeny obsahové analýze.

Co se přepisu arabských slov týče, bude využita transkripce, kterou stanovil profesor Luboš Kropáček pro svou publikaci *Duchovní cesty islámu*.² Pro přepis anglických koránských veršů bude využit překlad Koránu od českého orientalisty Ivana Hrbka.³ Autor diplomové práce se pokusí dohledat a ověřit *hadíthy*, které budou v této práci citovány z islamistických publikací. Je však možné, že se nepodaří všechny použité svaté texty v rozsáhlých sbírkách nalézt.

² KROPÁČEK, L. (1993). *Duchovní cesty islámu*, s. 275.

³ *Korán*. (1972). Přeložil Ivan HRBEK.

1. Metodika

1.1 Definice náboženského fundamentalismu

„Fundamentalismus obecně označuje moderní náboženské proudy v křesťanství, judaismu, islámu i hinduismu, vyznačující se doslovným výkladem základních textů, (někdy urputným) lpěním na několika základních principech svého náboženství a snahami o jejich realizaci v komunitách skrze puritanistickou praxi. V islámu jim odpovídá tzv. salafija (následování praxe předků).“⁴

Zora Hesová (Asociace pro mezinárodní otázky)

„V obecném slova smyslu můžeme fundamentalismus definovat jako filozofickou pozici, která přijímá fundamentální pravdy toho či onoho světónázoru jako základní předpoklad či presupozici. Křesťanský fundamentalismus pak předpokládá, že Bible je tím, co o sobě říká, nemusíme k jejímu obsahu nic přidávat ani z něj ubírat.“⁵

Karel Trnka (Reformace)

„Fundamentalismus je víra ve staré a tradiční formy náboženství nebo víra, že to, co je napsáno ve svaté knize, jako je například křesťanská Bible, je zcela pravdivé.“⁶

„Fundamentalismus je přesvědčení, že by měly být zachovány tradiční principy náboženství nebo víry.“⁷

Cambridgeská univerzita (Cambridge Dictionary)

„Fundamentalismus je typ konzervativního náboženského hnutí charakterizovaný lpěním na přísném souladu s posvátnými texty.“⁸

Henry Munson (Britannica)

„Forma protestantského křesťanství, která podporuje víru v striktní a doslovný výklad Bible, včetně jejích narativů, nauk, proroctví a morálních zákonů. Také přísné

⁴ HESOVÁ, Z. (2017): *Radikalizace, ideologie a islámský fundamentalismus*, s. 5.

⁵ TRNKA, K. O křesťanském fundamentalismu, *Reformace*.

⁶ Cambridgeská univerzita. *Cambridge Dictionary*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ MUNSON, H. Fundamentalism: religious movement. *Britannica*.

„dodržování starodávných nebo základních nauk jakéhokoli náboženství nebo ideologie, zejména v islámu.“⁹

Oxfordská univerzita (Oxford Reference)

Jak je již na první pohled zřejmé, náboženský fundamentalismus jako pojem skutečně nedisponuje na akademické půdě jednotným vymezením. Některé jeho definice jsou si však velmi podobné, především ty, které definují fundamentalismus jako maximální úctu k svatému textu, jehož učení má být doslovně vykládáno. Zajímavá je definice profesora Henryho Munsona, který vnímá fundamentalismus jako pouhý typ konzervativního náboženského hnutí.

Při definování daného fenoménu, je zarážející opomíjení reakce na sekularizaci společnosti a naprostého odmítní plurality názorů. Ačkoliv jsou tyto dva hlavní charakteristické znaky fundamentalismu ve vědeckých publikacích často analyzovány, v samotných definicích jsou většinou přehlíženy. Kromě těchto atributů uvádí přední český islamolog Luboš Kropáček další determinující prvek fundamentalismu, kterým je samotná mentalita členů fundamentalistických hnutí:¹⁰

„Více než účast v určitém hnutí, spojuje fundamentalisty zřejmě mentalita. Její psychologický základ tvoří sklon k černobílému vidění, ke kategorickým soudům, neústupnosti a nesnášenlivosti, a to nejen vůči odlišným názorům, ale i vůči pochybnostem.“¹¹

Luboš Kropáček (Islámský fundamentalismus)

Pojem fundamentalismus vznikl při snaze definovat úsilí puritánských protestantských křesťanských společenství ve Spojených státech amerických,¹² které se úspěšně snažily od konce 19. století zvrátit proces sekularizace¹³ ve své zemi. Podobné tendence se objevily i v evropském katolicismu, avšak zde je daný trend spjatý spíše s pojmem integrismus. Vzhledem k tomuto historickému vývoji daného pojmosloví je tedy běžné, že při hledání definic náboženského fundamentalismu můžeme narazit na definice,

⁹ Oxfordská univerzita. *Oxford reference*.

¹⁰ KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 12.

¹¹ *Ibidem*.

¹² V letech 1909-1915 vznikala řada celkem dvanácti brožur pod souborným názvem *The Fundamentals*. Jednalo se o soubor křesťanských tezí, jejichž stoupenci se sami začali označovat za fundamentalisty a následně sdružovat v organizace jako *World's Christian Fundamentals Association* a *National Federation of Fundamentalists*. [KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 12.]

¹³ Sekularismus jako pojem je nejobecněji chápán jako vyloučení jakéhokoliv náboženského vlivu na chod státu. Proces sekularizace může označovat i postupný zánik daného náboženství ve společnosti.

keré jeho použití omezují pouze na křesťanská puritánská hnutí (viz definice z online platformy Oxfordské univerzity, která byla až v závěru doplněna o jeho možné použití v islámském prostředí) nebo křesťanství obecně.¹⁴

¹⁴ MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 62.

1.2 Poznámky k použité metodice

Pokud jde o výše zmíněné definice, každá z nich má své limity, co se jejich použití týče. Hlavním pilířem těchto definic je skripturalismus, tedy lpění na doslovném výkladu daného svatého textu. Málokterá z uvedených definic ale informuje čtenáře o tom, že pokud náboženské učení překračuje duchovní charakter, může fundamentalismus představovat i rozsáhlou nábožensky motivovanou politickou činnost. Pokud se následně objeví tendence podříditi svatým textům veškeré každodenní dění, brzy dané fundamentalistické hnutí narazí na nejednoznačnost svatých textů nebo na skutečnost, že se staré svaté texty určitými novodobějšími problematikami vůbec nezabývají. V konečném důsledku skripturalismus jistě má svou roli při formování fundamentalistických myšlenek, avšak jeho zdůraznění v krátkých definicích není pro popis charakteristik hnutí dostatečně objasňující.

Jako nejpřesvědčivější se z pohledu autora této diplomové práce jeví závěry z takzvaného *Fundamentalism project* Chicagské univerzity. Jedná se celkem o pět knih¹⁵ vydaných mezi lety 1991 až 1995, které souhrnně utváří sérii rozsáhlých a dodnes v některých ohledech kontroverzních studií náboženského fundamentalismu ve všech světových náboženstvích. Hlavním atributem náboženského fundamentalismu zde není skripturalismus, ale reakce na sekularizaci, která je hlavním pilířem pro všechny další případné atributy fundamentalistických hnutí. Na akademické půdě je *Fundamentalism project* někdy kritizován pro přílišné zdůrazňování militantního charakteru daného fenoménu (především v reaktivních vztazích k okolnímu světu) a tedy jeho nevhodnost využití pro fundamentalistická hnutí, která nepřekračují duchovní charakter.¹⁶

I přes jeho možné nedostatky se jedná o jedno z mála děl, které se se svými studiemi a postřehy dokáže orientovat mezi většinou nových fundamentalistických hnutí a definovat jeho možné další atributy, dynamické procesy, sociální interakce atd. Proto bude pro účely této diplomové práce použita pátá a syntetizující kniha *Fundamentalism Comprehended* z výše zmíněného chicagského projektu. Konkrétně kapitoly číslo šestnáct *Fundamentalism: Genus and Species* a sedmnáct *Explaining Fundamentalism*, které

¹⁵ Editory těchto publikací byli Martin Emil Marty a Robert Scott Appleby.

¹⁶ MUNSON, H. Fundamentalism: religious movement. *Britannica.*/ KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 15.

poslouží jako metodologické a teoretické východisko pro definování moderního náboženského fundamentalismu a následnou analýzu ideologie vybraného hnutí v tomto rámci. Konkrétně kapitola číslo šestnáct bude použita jako šablona v analytické části diplomové práce pro testování hypotézy, podle které radikální organizace Islámský stát disponuje charakteristickými znaky moderního fundamentalistického náboženského hnutí.

Tato šablona, kterou bude představovat podkapitola 2.1 Charakteristické znaky fundamentalismu, bude použita pro analýzu skrze rozbor dvou stěžejních pramenů této diplomové práce. Jedná se o dvě série propagandistických časopisů *Dábiq* (15 dílů) a *Rúmíja* (13 dílů),¹⁷ které byly prostřednictvím online platformy průběžně vydávány Islámským státem v anglickém jazyce od roku 2014 do roku 2017.¹⁸ Jejich hlavním cílem bylo především motivovat muslimy ze západu k podpoře Islámského státu. Podoba těchto dvou časopisů odrážela aktuální postavení radikálů. Zatímco se ze začátku Islámský stát mohl chlubit rozsáhlým ovládaným územím, které získal bez většího odporu, a lákat tak k sobě nové sympatizanty, po roce 2016, kdy bylo zabráněno přístupu na území kontrolovaná Islámským státem, začaly se v časopisech objevovat čím dál častěji spíše výzvy k teroristickým útokům přímo na území států, které se podílely na boji proti extrémistům.¹⁹

Co se samotné propagandy týče, je potřeba uznat, že v ní Islámský stát vynikal,²⁰ což se také odrazilo na celkové podobě výše zmíněných časopisů. Kromě profesionálního

¹⁷ Islamistické časopisy *Dábiq* a *Rúmíja* byly v minulosti již několikrát předmětem nejrůznějších studií. Skrze akademickou sociální online platformu Univerzity v St. Andrews (Contemporary Voices) byla publikována kvalitativní obsahová analýza dětských fotografií, které byly v islamistických publikacích *Dábiq* a *Rúmíja* použity. [KACZKOWSKI, Wojciech (2019): *Qualitative content analysis of images of children in Islamic State's Dabiq and Rumiya magazines.*] Problematice využívání dětí ve prospěch ideologie Islámského státu (v publikacích *Dábiq* a *Rúmíja*) se věnoval dále například i časopis Mezinárodního centra pro výzkum politického násilí a terorismu v rámci Nanyangské technické univerzity v Singapuru. [International Centre for Political Violence and Terrorism Research. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, říjen 2016.] Obsahové analýzy časopisů *Dábiq* a *Rúmíja* se dočkaly i knižní podoby. O jednu z nich se například zasloužil odborný pracovník Slezské univerzity v Katovicích (Polsko), který tento rok v Londýně vydal tuto studii v anglickém jazyce. [LAKOMY, M. (2021). *Islamic State's Online Propaganda: A Comparative Analysis.*]

¹⁸ Časopisům *Dábiq* a *Rúmíja* předcházely ještě velmi krátké (přibližně pět stránek) časopisy *Islamic State News* (3 díly) a *Islamic State Report* (4 díly). [INGRAM, H. (2018): *Islamic State's English-language magazines, 2014-2017*, s. 1.]

¹⁹ INGRAM, H. (2018): *Islamic State's English-language magazines, 2014-2017*, s. 1,4.

²⁰ Příkladem může být složení zbraní 30 tisíců jednotek iráckých sil při dobývání města Mosul, jejichž kapitulace je do určité míry připisována i vlivu zstrašujícího propagandistického snímku jménem *Salil as-Sawárim* neboli *Řinčení mečů*, který se šířil v Iráku pomocí sociálních platform YouTube, Twitter a Facebook. Právě tento krátký film a jemu podobná videa ztvárňovala iluzi o všudypřítomnosti a neporazitelnosti Islámského státu. [WEISS, M. HASSAN, H. (2015): *Islámský stát: uvnitř armády teroru*, s. 181-183.]

grafického provedení, které překvapilo mnohé odborníky ze západu, je celkově každý z časopisů pečlivě promyšlen, aby dokázal oslovit co nejširší okruh čtenářů. K tomu rafinovaně využíval nejrůznější náboženské a historické motivy a odkazy, které měly v očích muslimů upevnit jeho legitimitu. O tom svědčí už samotný název časopisu *Dábiq*. Dábiq je malá vesnice nedaleko syrského města Aleppo, kde se má podle jednoho z *hadíthů*, který popisuje apokalyptický konec světa, uskutečnit jedna z největších bitev mezi muslimy a křesťany²¹ v historii lidstva.²²

Poté, co však Islámský stát přišel o rozsáhlá území a s ním i o pověstný Dábiq, se Islámský stát rozhodl časopis přejmenovat.²³ Jeho nová verze nesla jméno podle citátu jednoho z velitelů Islámského státu, který vyzíval k nepolevujícímu boji za Islámský stát, dokud džihádisté „nestanou před olivovými stromy Říma“.²⁴ Jednalo se o úvodní citát, kterým začínal každý díl nového časopisu. Ačkoliv je *Rúmíja* (v překladu Řím) na první pohled mnohem obsáhlejší než jeho předchůdce, často se jednalo jen o přeložený obsah z novin *an-Nab'a*, které byly každý týden vydávány jako lokální periodikum na území Islámského státu.²⁵

²¹ Slovo křesťané je v časopise *Dábiq* nahrazeno slovem křižáci. [*Dábiq* 1., s. 4.]

²² INGRAM, H. (2018): *Islamic State's English-language magazines, 2014-2017*, s. 11.

²³ MCINTYRE, J. ISIS fighters have been run out of Dabiq, forcing them to rename their magazine. *Washington Examiner*. 17.10.2016.

²⁴ Tato věta odkazuje na již zmíněný *hadíth* o konci světa a největší bitvě (*al-Malmaha al-Kubrá*) mezi křesťany a muslimy. Islámský stát vysvětluje, že za života proroka Muhammada představovalo slovo Řím Byzantskou říši a její kolonie na Blízkém východě. Načež říká, že v dnešní době při výkladu daného *hadíthu* slovo Řím, kromě italského hlavního města samotného, představuje obecně všechny evropské křesťanské země. [*Dábiq* 4., s. 34-35.]

²⁵ INGRAM, H. (2018): *Islamic State's English-language magazines, 2014-2017*, s. 21-22.

2. Moderní náboženský fundamentalismus

Moderní fundamentalismus v náboženství je relativně neprobádaný socio-náboženský fenomén, který představuje novodobé úsilí o navrácení religiozity do současného světa, jenž v posledních několika dekádách zažil výrazný proces sekularizace. Podobně jako náboženský konzervatismus, tradicionalismus nebo ortodoxie se snaží o ochranu náboženské tradice, primárních pramenů a domnělého původního poselství své víry. Avšak na rozdíl od výše zmíněných náboženských tendencí jsou fundamentalisté toho názoru, že je potřeba provést všechny nutné inovace, aby si náboženství znovu vydobylo své pevné postavení. Vskutku se jedná o jakýsi hybridní náboženský směr, protože vyloženě nepatří ani mezi nová náboženská hnutí, ale ani k ortodoxii. V žádném případě se však nejedná o ústupek modernímu světu, ale spíše o nezbytné „úcel světící prostředky“ k dosažení vlastních cílů. Spíše než reformu vlastní věrouky a celkového pohledu na svět, představuje slovo reforma změny v náboženských strukturách, metodách oslovování širokých mas lidí a aktivní politickou činnost včetně formování nových ideologií, které mohou v nejradikálnějších podobách sáhnout i k bezprostřednímu násilí.²⁶

Boží autorita, která je vyjádřena primárními prameny daného náboženství, představuje pro fundamentalisty hlavní zdroj legitimacy jejich činnosti. Lidský zákon nemůže mít větší váhu než Boží zjevení. Fundamentalistická hnutí pak nebrojí proti celkové podobě současného světa, ale usilují o změny zejména v oblastech, kde výsledkem globalizace a modernity se fundamenty náboženství dostávají do střetu s aktuálními trendy. Čím více primární prameny svým učením překračují duchovní charakter a zasahují do každodenního života člověka, tím více vzniká (nebo může vznikat) propast mezi modernitou a fundamentalismem a jejich vzájemném soužití na společném území. Kompromis mezi oběma trendy je v některých oblastech nemožný. Zatímco opomíjení náboženských tradic může být v běžném životě pohodlnější a osvobozující, fundamentalisté naopak poukazují na ony negativní vedlejší důsledky toho, co s sebou přináší přílišná svoboda a absence náboženských a morálních hodnot. Fundamentalismus tímto způsobem získává prostředky, které aktivně využívá k oslovování nových následovníků. Jeho nepřítel modernita je pak v tomto boji i jeho nejbližším spojencem. Výhodou fundamentalistů je, že nabízejí lidem

²⁶ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 402.

mnohdy utopistický ideál, který je však oprostěn o vše negativní, jež by vyšlo na světlo až při skutečné realizaci politických požadavků ze strany fundamentalistů^{27, 28}.

Moderní fundamentalismus je vskutku ještě stále relativně nový fenomén, který nemá a nejspíše ani nikdy nebude mít naprosto přesné univerzální vědecké vymezení. Nutno navíc zmínit, že následovník takového hnutí se mnohdy ani neztotožňuje s názorem, že by měl představovat jakýkoliv nový náboženský směr, ale vnímá sám sebe pouze jako běžného vzorného věřícího v pokřiveném světě. Navíc označení jakéhokoliv náboženského hnutí za fundamentalistické není nikterak sebevysvětlující. Fundamentalistická hnutí v křesťanství, islámu, judaismu, hinduismu a dalších náboženstvích sice mají nebo mohou mít řadu společných charakteristických vlastností, těch ale mohly nabýt za naprosto odlišných historických, politických nebo sociálních podmínek. Jejich motivace, cíle a metody k jejich dosažení mohou být také naprosto odlišné. Jako příklad lze uvést podobu fundamentalismu v hinduismu, který je kromě náboženské složky silně ovlivněn i etno-nacionalismem, který bychom patrně mohli vyzorovat i v judaismu. V ostatních náboženstvích by již tento jev jistě nebyl natolik běžný.²⁹

²⁷ Příkladem může být vítězství politické strany Svoboda a spravedlnost v Egyptě roku 2011, která měla silné vazby na Asociaci muslimských bratří. Realizace islamistických reforem byla v praxi nakonec natolik neúnosná, že nový režim vydržel pouhé dva roky. [Převrat v Egyptě: armáda sesadila Mursího, prozatímní prezident složil přísahu. *E15*. 3.7.2013.]

²⁸ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 403.

²⁹ *Ibidem*. s. 404.

2.1 Charakteristické znaky fundamentalismu

Nehledě na nejrůznější odlišnosti mezi jednotlivými fundamentalistickými náboženskými proudy, lze vyzorovat jisté společné atributy.

a) Reakce na marginalizaci náboženství ve společnosti

At' se podíváme na jakékoliv náboženství v novodobém světě, můžeme zaznamenat silný pokles počtu praktikujících věřících a věřících obecně. Křesťanství, islám, judaismus, sikhismus, ta všechna utrpěla vlivem sekularizace v posledních několika dekádách. Nehledě na řadu moderních pokroků a vynálezů však ani dnes není náš svět dokonalý a za jeho nedostatky viní fundamentalisté právě pokles religiozity ve společnosti. Univerzálním řešením pro veškeré ekonomické, sociální a politické problémy, není pak zákonitě nic jiného než navrácení se k Bohu nebo božstvům či jiným fundamentům daného náboženství.³⁰

Jak již také bylo dříve naznačeno, nemusí se jednat o pouhé posílení vlivu domácího náboženství. Vlivem globalizace se v jednom regionu mohou setkávat i dva a více náboženských proudů (včetně etno-náboženských skupin), jejichž politické požadavky mohou vést k častým vzájemným sporům a následné marginalizaci politicky slabšího náboženského hnutí. To vzbuzuje příležitost pro fundamentalisty, kteří mohou dlouhodobě působit jako defenzivní politická opozice vládnoucímu režimu. Příkladem mohou být palestínští muslimové v Izraeli nebo křesťané v jižní Indii.³¹

b) Pravdivost a neomylnost svatých textů

Tóra, Talmud, Bible, Korán, Guru Grant Sahib a jiné primární prameny (fundamenty) nejrůznějších náboženství představují stěžejní pilíře, na kterých jsou založená veškerá fundamentalistická hnutí. Tyto primární prameny jsou považovány za naprosto pravdivé, neomylné a nezpochybnitelné. Stejně jako jiné náboženské proudy i fundamentalisté usilují o co možná nejlepší pochopení primárních textů, avšak mají často velmi omezený okruh náboženských autorit, jejichž výklad je přijímán. Případně mohou respektovat výklady pouze vlastních náboženských autorit. Pokud je někde význam textu

³⁰ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 405.

³¹ *Ibidem*.

nejednoznačný nebo si odporuje s jinými prameny, potom fundamentalisté obvykle využijí jim pohodlnější interpretace.³²

c) Selektivita

Fundamentalistická hnutí se nachází v rozporuplném postavení. Na jednu stranu se snaží oddělit od většinové společnosti, ale pokud mají dosáhnout svých požadavků, neobejdou se bez její podpory. Fundamentalisté jsou si tohoto rozporu velmi dobře vědomi a stejně jako různé organizace a vlády na světě si musí počínat velmi opatrně při formulování svých myšlenek a požadavků. K tomu jim pomáhá selektivita, kterou u fundamentalistických hnutí lze vyzorovat velmi snadno. Zpravidla je dobré začít prameny daného náboženství, kde si fundamentalisté pečlivě vybírají jednotlivé svaté texty s konkrétními výklady, zatímco jiné odsouvají do pozadí. Náboženská pluralita nebo obecně pluralita názorů je pak ve fundamentalismu jen velmi stěží přijímána.³³

Selektivita je velmi dobře patrná i v přístupu fundamentalistů k moderním technologiím. Těmi mohou některé fundamentalistické proudy pohrdat, avšak i oni jsou si dobře vědomi toho, že se bez nich v dnešním světě nikdo jen tak neobejde. Proto i fundamentalisté k naplnění svých cílů hojně a velmi efektivně využívají nejnovější technologické vynálezy. Jedná se zpravidla o komunikační technologie, které mohou podle některých svým způsobem lidi od sebe odcizovat, ale zároveň jsou nezbytné k verbování nových členů a organizaci hnutí. Jiným příkladem mohou být zbraně nepřítelů, které pro boj s ním také mohou být nenahraditelné.³⁴

Čím menším vlivem ve společnosti fundamentalisté disponují, tím spíše budou opatrní ve svých výrociích a názorech, a to zvláště v politických otázkách. Podobně jako populistické politické strany si nejdříve musejí vydobýt podporu lidu a pokud je to nutné, jsou ochotni podporovat i věci, které by za běžných okolností byly s jejich ideologií neslučitelné. Ona příležitost nastane v okamžiku, kdy se na politickém bitevním poli objeví jakákoliv kontroverzní problematika. Příkladem může být legalita potratů, se kterou fundamentalisté obvykle nesouhlasí, ale ani většinová společnost na ni nemá jednotný názor. Společnost se pak dělí na dva tábory, kde se fundamentalistická hnutí mohou plně projevit a s reálnými šancemi na úspěch i prosadit vlastní představy o podobě společnosti.

³² Ibidem, s. 407

³³ Ibidem, s. 406.

³⁴ Ibidem.

Ačkoliv mohou být ve skutečnosti pouze peříčkem na váze, které rozhodlo v právní otázce ve prospěch fundamentalistů, jedná se vždy o dobrou reklamu pro hnutí, které se tak úspěšně zarývá do paměti lidí a nabývá na popularitě. Při získání dostatečného ohlasu je pak hnutí schopné prosazovat i to, s čím by společnost za běžných okolností nikdy nesouhlasila. Mnohdy onou změnou může být i něco, co fundamentalisté ze začátku populisticky podporovali.³⁵

d) Mesianismus a milenialismus

Nejsilnějším prvkem snad každého náboženství je dozajista příslib spásy a zasloužené odměny pro všechny věrné věřící. Abrahámovská náboženství jsou spjata s očekáváním příchodu spasitele (mesiáš, skrytý imám, mahdí), který nastolí na zemi království Boží (milenialismus). V hinduismu nebo sikhismu je pak milenialismem utopie o dokonalé etnicky a nábožensky monogamní prosperující zemi, zatímco mesianismus se zde vůbec nevyskytuje.³⁶

Nutno však dodat, že obecně ne vždy jsou mesianistické a milenialistické představy o nadcházejícím vývoji světa u fundamentalistických hnutí přítomné.³⁷

e) Vyvolené členství

Milenialismus a mesianismus mají silný vliv na věřícího, neboť jsou stěžejní motivací, která ovlivňuje jeho každodenní činnost až do soudného dne. Fundamentalisté jsou si toho velmi dobře vědomi a snaží se toho patřičně využít. Fundamentalisté se skrze mediální kampaně snaží své následovníky ujistit o tom, že pouze s nimi je čeká zasloužená spása, zatímco všechny ostatní mimo propagované hnutí nečeká nic jiného než zatracení.³⁸

f) Ostré hranice

Fundamentalistická hnutí mohou mít nejrůznější podoby. Zatímco například islámská fundamentalistická hnutí nejčastěji usilují o islamizaci země nebo celého světa, jiná náboženská hnutí se více soustředí na své vyvolené členství, které si střeží před okolním světem tím, že se hnutí stáhne do ústraní. Takové hnutí má pak často velké tendence se od vnějšího světa co nejvíce odlišit a do jisté míry i izolovat. Tento jev bude patrně mnohem více častý u náboženských proudů, které už z podstaty své náboženské

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem, s. 407.

³⁷ Ibidem, s. 413.

³⁸ Ibidem, s. 407-408.

věrouky nemají tendence k politické činnosti. Naopak jejich distance od většinové společnosti, odlišnost v oblékání, rituálech a vlastní hierarchie, je hlavní složkou, která může činit takové hnutí pro jednotlivé věřící atraktivní, a aktivně neusilují o navýšení svých počtů.³⁹

U politicky aktivních fundamentalistických hnutí bude situace patrně odlišná. Ostré hranice nebudou vymezeny proti celému světu, ale proti politické opozici a jiným odpůrcům hnutí, zatímco fundamentalisté budou usilovat o přízeň většinové společnosti. To vše za předpokladu, že se fundamentalistické hnutí bude snažit zapojit do politické soutěže a nesáhne k jiným prostředkům uchvácení moci. Až v případě, kdy fundamentalisté nabudou politické moci, budou si moci dovolit vymežit ostré hranice i vůči všem ostatním, kteří se neřídí jejich požadavky.

g) Morální manicheismus

Morální manicheismus je dualistické vidění světa, kdy na straně jedné stojí Bohem vyvolená obec věřících a na straně druhé všichni ostatní. Tento charakteristický znak náboženského fundamentalismu je silně spjat s předchozím znakem ostré hranice. Projevy těchto dvou znaků mohou v určitých případech do jisté míry splývat. Morální manicheismus je pak nejčastěji možné spatřit v rétorice fundamentalistických hnutí.⁴⁰

Bůh a ďábel, dobro a zlo, světlo a temno, spasení a zatracení. Těmito a jinými podobnými protiklady fundamentalisté stanovují ostré hranice mezi nimi samotnými a svou opozicí. Nic mezi těmito dvěma kontrasty neexistuje. Jedná se o jasnou zprávu, buď jste s námi nebo proti nám.⁴¹

Tento dualistický přístup, který je nejčastěji možné spatřit při proslovech charismatických předáků fundamentalistických náboženských proudů, by se dal označit za jednu z marketingových zbraní. Na jedné straně dualismus ujišťuje fundamentalisty ve vlastních řadách o Boží vyvolenosti a spasení, na straně druhé demonizuje opozici a zarývá k ní do povědomí běžných lidí silný odpor.⁴²

³⁹ Ibidem, s. 408.

⁴⁰ Ibidem, s. 406.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

h) Charismatické vedení

„Charismatickou osobností je člověk, jehož výjimečné vlastnosti dokáží kolem něho soustředit obdivovatele a stoupence.“⁴³

„Charismatická autorita bývá labilní; není-li neustále osvědčována novými zázraky či hrdinskými skutky, ztrácí vůdce vliv na své stoupence.“⁴⁴

Sociologický ústav Akademie věd České republiky

Samotný příslib spásy a tendence se odlišit od většinové společnosti nestačí k tomu, aby bylo jakékoliv náboženské hnutí úspěšné, neboť v dnešní době existuje velká řada náboženských proudů a hnutí, které si navzájem konkurují. Je to často charismatická osoba, která svými řečnickými a interpretačními schopnostmi dokáže oslovit dostatečný počet věřících.⁴⁵

Taková osoba může mít na hnutí naprosto zásadní vliv a pokud se těší dostatečné autoritě, může ze své pozice prosazovat i to, co je v rozepří s některými primárními fundamenty. Ty jsou totiž interpretovány běžným členům právě z pozic nejvyššího vedení hnutí, které mohou náboženské výklady upravovat podle vlastních aktuálních potřeb.

O skutečnosti, že se fundamentalistická hnutí neobejdou bez silného a charismatického vedení svědčí především to, že řada z nich zaznamenala silný pokles členů a moci v okamžiku, kdy jeden nebo více členů vedení zemřelo.⁴⁶

ch) Požadavky na členy

Výběr oděvu, střihu vlasů nebo vousů, volnočasové aktivity, výběr zaměstnání, ale i výběr partnera může být silně podřízen požadavkům hnutí. Fundamentalistická hnutí často regulují každodenní život svých členů a jasně stanovují, co je povoleno a co je naopak zakázáno. Jsou to většinou právě primární prameny a staré tradice, kterými se fundamentalisté inspiroují při definování nároků na své členy. Soubory norem, které jsou fundamentalisty vyžadovány, mohou být velmi rozsáhlé a v určitých případech velmi omezující. Dodržování těchto norem je však často to jediné, na co fundamentalisté hledí, má-li být posuzována vaše zbožnost.⁴⁷

⁴³ NEŠPOR, Zdeněk (ed.). charisma. In: *encyklopedie.soc.cas.cz*. 15.1.2018.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 408.

⁴⁶ Ibidem, s. 430.

⁴⁷ Ibidem, s. 408.

2.2 Fundamentalisté a jejich interakce s vnějším světem

Jednotlivá fundamentalistická hnutí operují na základě výchozích podmínek v odlišném čase, místě, s odlišnou motivací a prostředky. Obecně lze rozdělit hnutí na *hnutí dobývající svět*, *proměňující svět*, *odmítající svět* a *vytvářející svůj vlastní svět*. Jedná se o rozdílné interakce s vnějším světem, kdy jednotlivá hnutí mohou během své dlouholeté činnosti způsob této interakce i několikrát změnit. Děje se tak na základě sociálního, ekonomického a politického vývoje v zemi, regionu nebo městě, podle toho, jaká územní jednotka je hlavním zájmem daného hnutí. Budeme-li tedy popisovat hnutí dobývající svět, můžeme tím myslet lokální fundamentalistické hnutí snažící se získat vliv v daném regionu, ne nutně celém světě.⁴⁸

- a) Na začátku všeho je *hnutí utvářející svět*. To je základem pro všechny ostatní podoby interakce s okolním světem, neboť snad každé fundamentalistické hnutí začíná tím, že vznikne jakási enkláva jednotlivců, která utváří své vlastní struktury a definuje novou podobu světa skrze stanovená pravidla ve své vlastní instituci. Hnutí i nadále může setrvat ve stejné pozici a skrze misionářskou činnost i nadále získávat na svou stranu nové členy.⁴⁹
- b) *Hnutí odmítající svět* je takové hnutí, které se po vytvoření svých základních struktur uzavře před okolním světem a snaží se bránit všem vnějším vlivům.⁵⁰ V současné chvíli, na rozdíl od *světa utvářejícího hnutí*, již nemá motivaci se dále rozšiřovat. Tento postoj se však může časem i několikrát změnit.⁵¹
- c) *Hnutí proměňující svět* je hnutí, jehož enkláva je již natolik silná, že dokáže být politicky aktivní a usilovat o ovládnutí všech společenských a politických struktur. Jedná se o nemilitantní způsob interakce s vnějším světem, který má však za cíl jeho postupné a úplné ovládnutí. Je zvláště nebezpečné

⁴⁸ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 426.

⁴⁹ Ibidem, s. 429.

⁵⁰ Pro dané hnutí je příznačné, že se přesune na venkov do menších soběstačných osad (připomínající začátek lidských dějin podle primárních pramenů daného náboženství). Městský život je často kritizován jako materialistický, individualistický, konzumní a obecně hříšný. Takové hnutí má institucionalizovaný charakter, který reguluje veškeré každodenní činnosti všech svých členů. Aby toho bylo hnutí schopno, musí disponovat jako každé hnutí dostatečnými ekonomickými prostředky. Ty získávají často díky vlastní činnosti (manufakturní výroba, farmaření), ale i od dobrovolných dárců, rodičů a přátel, státních sociálních podpůrných programů, z prodeje vlastního propagačního materiálu atd. Ani hnutí odmítající svět se paradoxně v tomto případě vnějším interakcím nikterak nebrání. [DAWSON, L. (ed.). (2003) *Cults and new religious movements: A reader*, s. 37-39.]

⁵¹ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 429.

pro demokratické režimy, jimiž vlastní nastavená pravidla politické participace umožňují fundamentalistům tyto struktury legální cestou ovládnout a následně rozvrátit.⁵²

- d) Fundamentalistická *hnutí dobývající svět*, jsou naopak taková hnutí, která neztrácejí čas s pomalou infiltrací do mocenských struktur, ale snaží se za pomoci rozsáhlé agitace získat politickou moc a okamžitě marginalizovat všechny své odpůrce. Při svém úsilí se mohou omezit i na bezprostřední násilí.⁵³

Kromě politických, ekonomických a sociálních podmínek, které hrají velkou roli při aktuální podobě interakce hnutí, je zde přinejmenším ještě jeden stěžejní faktor, kterým je pojetí času. V Abrahámovských náboženstvích, která očekávají příchod svého spasitele, fundamentalistická hnutí tento příchod očekávají většinou ve velmi krátkodobém horizontu. Nelze přesně určit, jak moc velký vliv tato vidina může mít na každodenní činnost jednotlivých fundamentalistických hnutí, nicméně v některých případech jistě nezanedbatelný.⁵⁴

Fundamentalistická hnutí jsou přesvědčena, že hrají stěžejní roli v Božím plánu a očekávaném příchodu spasitele. Některá hnutí jsou přesvědčena, že přímo skrze jejich činnost se na Zemi prosazuje Boží vůle, a jsou tím více politicky (případně militantně) aktivnější. Naopak jiná hnutí se mohou domnívat, že skrze jejich čistou víru a jejich enklávu vstoupí spasitel na pozemský svět a sám ho změní tak, jak bude potřeba. To může vysvětlovat způsob interakce některých fundamentalistických hnutí, která se uzavřou před okolním světem, nebo se omezují na pouhou misionářskou činnost. Stejně jako *hnutí dobývající svět* a *proměňující svět* sice touží a svým způsobem i usilují o jeho transformaci, avšak svou roli v Božím plánu spatřují jinde než v přímé politické účasti nebo jiné agitaci.⁵⁵

⁵² Ibidem, s. 428.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem, s. 427.

⁵⁵ Ibidem, s. 426, 428.

2.3 Aspekty determinující podobu fundamentalistických hnutí

Fundamentalistická hnutí jsou stejně jako jiné sociální jevy silně determinovány všemi vnějšími vlivy. Jiným způsobem se budou hnutí utvářet a vyvíjet v ekonomicky prosperujících zemích a jiným způsobem v zemích v hospodářské krizi nebo ve válečném konfliktu.⁵⁶ Je naprosto logické, že každý politický a ekonomický krok působí určitým vlivem na sociální procesy v dané zemi. Podobných aspektů a vlivů je ale celá řada a je dobré si uvést alespoň některé z nich a ukázat si na nich, jakým způsobem mohou daná hnutí ovlivňovat.⁵⁷

Jedním z hlavních aspektů, který má stěžejní vliv na vzestup a následnou podobu fundamentalistických hnutí v určité zemi nebo místě, je samozřejmě **náboženství** samo o sobě. Různá náboženství se od sebe v řadě věcí mohou lišit, což je také velmi často hlavní příčinou neshod ve společnosti. Nemusí se ani jednat o dvě zcela odlišná náboženství, ale i o jednotlivé proudy v rámci jednoho z nich, jejichž konflikt může vést k vzestupu fundamentalistických hnutí.⁵⁸

Velmi důležitá je především výchozí podoba a charakteristika daného náboženství. Určitým způsobem se bude například utvářet fundamentalistické hnutí v rámci náboženského proudu s přísnou hierarchií a pevně danou organizační strukturou. Příkladem toho může být katolická církev. A zcela jinak se budou formovat a vyvíjet náboženská hnutí budhismu, jenž obecně nedisponuje žádnou centrální hierarchií a pevnou organizační strukturou. Jednotlivé budhistické chrámy se mohou ve výkladu svého učení do značné míry lišit, a nebude se jednat o nic výjimečného. Takové výklady mohou snáze sklouznout k radikálním interpretacím. Zvláště pokud se v nich naskytne **etno-náboženský element**, který bychom u katolicismu hledali jen stěží, zatímco v budhismu (například na Srí Lance) a hinduismu by byl nalezen relativně snadno.⁵⁹

Vzdělání, věda a nejnovější studie a vynálezy výrazně dopomohly k postupnému procesu sekularizace celého světa. Veškerá náboženství důsledkem toho zaznamenala úbytek věřících a stěžejní zásluhu na tom má samotné vzdělání na školách, které svou

⁵⁶ Rodney Stark tvrdí, že jsou to zejména nejrůznější krize, které podřývají důvěru v ustálené sociální a náboženské struktury, a naopak dávají příležitost novým náboženským hnutím. [BROMLEY, D. HAMMOND. P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 20.]

⁵⁷ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 437.

⁵⁸ Ibidem, s. 432-433.

⁵⁹ Ibidem, s. 432.

výukou odporuje tezí o stvoření světa a bortí tak základní pilíře, na kterých snad všechna světová náboženství stojí, zejména ta abrahámovská. Vzdělání společnosti a jeho podoba mají nezpochybnitelný a zásadní vliv na religiozitu společnosti, která tak zákonitě musí mít vliv i na náboženská hnutí. Jsou to pak zejména fundamentalistická hnutí, která usilují o to, aby se náboženská výuka vrátila zpátky do škol, a aby některé vynálezy a novodobé praktiky upadly zpět do zapomnění (například již dříve zmíněná interrupce).⁶⁰

Média, a především **globální internetová síť**, umožnila skrze nejrůznější platformy okamžité šíření informací ve světě. Lidé z celého světa se v současnosti pohybují ve virtuálním světě stejně, jako v tom fyzickém. Virtuální svět nabízí všem spotřebitelům nekonečné množství informací, teorií, výkladů a ideologií. Zatímco příchod výše zmíněných moderních technologií a vynálezů nahrává do karet sekularismu, i náboženská hnutí se velmi rychle naučila používat informační a komunikační technologie ve svůj prospěch. V dnešní době jsou média a komunikační technologie nepostradatelným prostředkem k organizaci fundamentalistických hnutí při jejich politické a agitační činnosti.⁶¹ Naplánování demonstrací a tajných setkání, nikdy nebylo tak snadné jako právě dnes.⁶²

Globalizace a s ní spojený pohyb lidí je také stále ještě mladý a dosud neprobádaný fenomén. Pokud byl výše zmíněn střet dvou a více náboženských nebo etno-náboženských proudů, bylo to pravděpodobně důsledkem globalizace, jejíž hlavní hybnou silou je migrace lidí po celém světě, kteří si s sebou přináší vlastní hodnoty, kulturu a náboženství. Tyto odlišnosti se nemusí setkat v nové zemi s pochopením. Zvláště, pokud nedojde k úspěšné integraci a asimilaci migrantů, může dojít ke střetu menšiny s domovskou většinou, což bývá častou příčinou vzniku fundamentalistických hnutí, jejichž následný agitační program bude do značné míry ovlivněn potřebami etnických a náboženských menšin.⁶³

Celkově je **právní řád** jedním z nejpodstatnějších výchozích aspektů vůbec. V první řadě může daná země prostřednictvím svých zákonů znevýhodňovat určitá náboženská

⁶⁰ Ibidem, s. 433.

⁶¹ Ačkoliv je většina sociálních sítí hlídána, některé platformy a mobilní aplikace disponují šifrovacím zabezpečením, které umožňuje sdílet jakýkoliv obsah, a to mimo možnou kontrolu bezpečnostních složek. Příkladem může být komunikační mobilní aplikace Zello, u které bylo prokázáno, že byla hojně využívána členy Islámského státu (skládání přísahy/verbování nových členů, ideologická kázání, organizace hnutí atd.). [WEISS, M. HASSAN, H. (2015): *Islámský stát: uvnitř armády teroru*, s. 181-183.]

⁶² MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 433-434.

⁶³ Ibidem, s. 436.

hnutí, nebo je přímo zakázat. Takové hnutí musí dennodenně čelit existenčním překážkám a s nejvyšší pravděpodobností je jeho expanze omezena na minimum. V jiném případě může stát omezovat náboženství samotné tím, že zakáže náboženské symboly na veřejnosti, vyřadí náboženskou výuku nebo vyloučí roli náboženství ve státní správě. Takový akt může být jednou z hlavních příčin vzestupu fundamentalistických hnutí.⁶⁴

Mezi další aspekty bychom mohli mimo jiné zařadit mezinárodní vztahy, sociální postavení předáků a členů fundamentalistických hnutí, míru kriminality, živelné pohromy, a především přístup k finančním prostředkům.

⁶⁴ BROMLEY, D. HAMMOND, P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 19.

2.4 Úspěšnost náboženských hnutí

Rozšíření jakéhokoliv nového náboženského hnutí ve společnosti je silně podmíněno jistou atraktivitou pro většinovou společnost. Každé náboženské hnutí musí splňovat několik zásad, aby mohlo zaznamenat znatelný úspěch. Některé z nich byly již výše popsány, neboť mezi ně patří například již zmíněná reakce na sekularizaci společnosti, adaptace na nejmodernější komunikační technologie, silné a organizované vedení atd.⁶⁵

Náboženská kontinuita, která je základní charakteristikou fundamentalismu, je do jisté míry onou hlavní podmínkou úspěchu každého nového náboženského hnutí. Lidé obecně nemají důvěru v nově vzniklá náboženství, tedy nemají důvěru v jakákoliv náboženská hnutí, jež svůj původ neodvozují od starých tradičních náboženství. Náboženská kontinuita je však u fundamentalistických hnutí do nejvyšší míry patrná, neboť fundamentalismus má představovat očištění a oživení tradičního náboženství.⁶⁶ Stejně tak je důležitá **kulturní kontinuita**, která pomáhá asimilovat náboženské hnutí do společnosti a zároveň svým odkazem na zlatý věk dané kultury popularizovat vlastní agitační program.⁶⁷ Jsou to pak především etno-náboženská fundamentalistická hnutí, která mohou sama sebe pasovat do role ochránce dané kultury a jejích hodnot a získávat tak své příznivce i z řad religiózně laxních členů společnosti.⁶⁸

Fundamentalistická náboženská hnutí jsou nositeli myšlenek náboženské a politické revolty, která může být společností velmi žádaná. Pevné jádro členů takového hnutí však využívá především jeho dalších funkcí, které společnost a tradiční náboženské instituty nebyly schopny lidem zajistit.

- a) V první řadě fundamentalistická hnutí utvářejí takové struktury, které jsou schopné přímo chránit své členy před materiálními nedostatky. Pomáhají svým

⁶⁵ BROMLEY, D. HAMMOND, P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 13.

⁶⁶ Podle všeho platí podobný vzorec i pro světová tradiční náboženství, což sociolog Rodney Stark demonstruje příkladem kontinuity u abrahámovských náboženství. Stejně tak se v abrahámovských náboženstvích objevila řada pohanských zvyků, které dokazují potřebu postupné asimilace. [BROMLEY, D. HAMMOND, P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 14.]

⁶⁷ Hlavním rozhodujícím faktorem je zde odlišnost od společnosti. Na člověka, který „kráčí proti proudu“, zákonitě působí jakýsi emocionální tlak ze strany „neosvícené“ společnosti. Tento jev je důležitý, neboť dává členství v hnutí jakýsi nádech skutečnosti a vážnosti. Reakce většinové společnosti je důkazem viditelné činnosti hnutí, která může představovat onu požadovanou revoltu. Pokud ale emocionální tlak přesáhne únosnou mez (činnost a ideologie hnutí je pro společnost příliš radikální), zákonitě se stane kontraproduktivním. Náboženská a kulturní kontinuita pomáhá udržet image hnutí v přijatelných mezích. [BROMLEY, D. HAMMOND, P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 15-16.]

⁶⁸ BROMLEY, D. HAMMOND, P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 13.

členům s finančními dluhy a poskytují jim v případě nouze ve svých institutech vzdělání, potraviny, střechu nad hlavou atd.⁶⁹

- b) Skrze své učení, poradenství a náboženské výklady, jim pomáhají překonat těžké životní události a nabídnout odpověď na všechny existenční otázky.⁷⁰
- c) Skrze kulturní kontinuitu a vlastní integrační programy pomáhají jedincům se přizpůsobit současnému socio-kulturnímu prostředí.⁷¹
- d) Oproti tradičním náboženským institucím mohou nabídnout individuální přístup každému členu hnutí, a to s adekvátním přístupem k jeho emocionálním potřebám. Opět pro překonání těžkých životních událostí, čelit krizi identity,⁷² nebo jiným psychologickým jevům jako je strach, deprese, podlomení víry, pocit méněcennosti atd.⁷³
- e) Dokáží naplnit všechny sociální potřeby jedince, a to skrze společné aktivity, modlitby, setkání, workshopy, rituály atd. Vytváří společnost, která začleňuje všechny jedince a usměrňuje jejich vzájemné vztahy, včetně vztahů rodinných.⁷⁴

Dokázat ovlivnit všechny věkové kategorie je pro náboženská hnutí další klíčovou podmínkou k úspěchu. Obecně všechna náboženská hnutí mohou být neúspěšná v rekrutování a následném udržení mladších generací. Podle sociologa Rodneyho Starka jsou pak mnohem úspěšnější taková náboženská hnutí, která jsou schopna více zapojit mladší generace do svého dění prostřednictvím nejrůznějších činností (správa hnutí, dlouhodobé misionářské činnosti atd).⁷⁵

⁶⁹ SALIBA, J. (2003): *Understanding New Religious Movements*, s. 146.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Ibidem, s. 149.

⁷² Hovoříme-li o mladších generacích, je dobré zmínit psychologický jev zvaný *krize identity* (lze ho však vyzorovat u všech generací). V posledních několika letech přibývá jedinců, kteří se nedokázali úspěšně začlenit do společnosti. Většinou k tomuto jevu dochází v pubertálním období daného jedince, který odmítne výchovou nabyté hodnoty, avšak není následně schopný se sám zorientovat ve světě a vytvořit si vlastní systém společensky přijatelných hodnot, které by utvářely jeho novou identitu. Člověk bez silné individuální osobnosti je zákonitě snadno ovlivnitelný. Nejrůznější hnutí, která mohou nabídnout takovému jedinci nový směr a smysl života a definovat tak jeho novou identitu, často těchto osob ke svým záměrům využívají. Krize identity je především důsledkem odmítnutí své staré identity, která není z pohledu daného jedince dostatečně společensky přijímána. [SALIBA, J. (2003): *Understanding New Religious Movements*, s. 86.] Takové frustraci mohou čelit například mladší generace přistěhovaleckých menšin, které se pohybují mezi dvěma odlišnými systémy kulturních hodnot.

⁷³ SALIBA, J. (2003): *Understanding New Religious Movements*, s. 147.

⁷⁴ Ibidem, s. 147-148.

⁷⁵ BROMLEY, D. HAMMOND. P. (eds.). (1987): *The Future of New Religious Movements*, s. 17.

Stejně tak je důležité, aby v hnutí byly zastoupeny rovnoměrně obě pohlaví. Pouze všestranně atraktivní hnutí má šanci se v dlouhodobějším horizontu stát dominantním proudem ve společnosti. Rovněž pro výchovu potomků a jejich následné setrvání v hnutí je vhodné, aby oba rodiče byli členy daného hnutí, nebo alespoň sdíleli stejné hodnoty. Rodney Stark však dodává, že ani takový rodinný model není zárukou toho, že jejich potomci setrvají v hnutí/víře a co více, pokud hnutí již za první generace nezaznamená výrazný úspěch, šance na jeho další rozvoj jsou velmi nepravděpodobné.⁷⁶

⁷⁶ Ibidem, s. 18, 22, 24.

3. Fundamentalismus v islámu

„Fundamentalismus se zakládá na strohém přesvědčení o majetnictví pravdy. Vyznačuje se neústupností, nesnášenlivostí a tvrdostí srdce. Z Koránu si účelově vybírá jen některá témata a symboly. Od morálně právních úvah, zaměřených silně kriticky zvláště proti západním kulturním vlivům, přechází k tvrdému jednání proti jinak smýšlejícím. Kolísá mezi skutečnou religiozitou a radikálními kulturními projevy a tendencí ke zpolitizování.“⁷⁷

„V jeho ideologickém poli se formuje užší proud politického islámu, islamismu, s celospolečenskými cíli ustavení totalitního islámského řádu.“⁷⁸

„V krajních polohách islamismus sahá k násilí a projevuje se jako extremismus či terorismus. Z hlediska islámu jde o heretické vybočení, o novodobé, násilně orientované sektářství.“⁷⁹

Luboš Kropáček (Islámský fundamentalismus)

Fundamentalismus v islámu prošel specifickým historickým vývojem a dodnes jeho varianty představují široký amorfni a často nepřehledný proud nejrůznějších islámských hnutí.⁸⁰ Pokud bychom vzali některé jednotlivé charakteristiky výše popsaného fundamentalismu v náboženství, bylo by možné jeho počátek v islámu datovat snad už někdy krátce po vzniku islámu samotného. Primární prameny islámu překračují duchovní charakter a definují závazná pravidla chování jednotlivce ve všech oblastech. Vzhledem k tomu, že se lidské společnosti neustále vyvíjejí, i náboženství musejí procházet určitými změnami, aby odpovídala potřebám společnosti. Zjednodušeně se dá říct, že muslimové měli (a dodnes mají) pouze dvě možnosti, jak se s celou touto ošemetnou situací vypořádat. Buď přizpůsobí islám současným potřebám své doby, nebo se sami přizpůsobí archaickému systému pravidel a hodnot, který byl sestaven tak, aby odpovídal potřebám prvních generací islámu v 6. stoletím našeho letopočtu.⁸¹

⁷⁷ KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 31-32.

⁷⁸ Ibidem, s. 32.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 65,67.

⁸¹ Případně až 10. století, vezmeme-li v potaz historický vývoj islámské právní vědy až do takzvaného uzavření bran idžtihádu.

Hlavní proudy islámu si napříč dějinami zvolily první možnost. I přes svazující podobu tohoto náboženství dokázaly hbitě vykládat primární prameny tak, aby dosáhly svých cílů. Velkolepá Osmanská říše dokázala světu, že islám nemusí být za všech okolností zpátečnický a že snad doopravdy může být nadčasovou a univerzální cestou hodnou následování i v politických otázkách blízkovýchodních zemí. Je to však jen jeden z mnoha úhlů pohledu. Určitá část muslimů by jistě bez váhání namítla, že islám v podobě Osmanské říše neměl s původní podobou islámu nic společného a že nebyl ničím jiným než odpadlictvím od pravé víry. Do jaké míry je možné aktualizovat islám, aniž by se vzdálil od svého původního poselství, je otázka, na kterou se nikdy nepodařilo a jistě ani nepodaří najít všeobecně přijímanou odpověď. Kdykoliv ale hlavní proudy islámu čelily výraznějším krizím, „fundamentalisté“ na sebe nenechali dlouho čekat. Věřili i hlavní proud daného náboženství, že vše je vůle Boží, pak nemůže být příčinou úpadku islámské společnosti nic jiného než odchýlení se od Bohem vytyčené cesty. To je důvod, proč byly mnohdy jednotlivé islámské proudy očišťovány skrze „fundamentalistická“ hnutí.⁸² Přední český islamolog Luboš Kropáček v jedné ze svých publikací dokonce poukazuje na jistý opakující se cyklus v historickém výskytu daného fenoménu. Příkladem může být abbásovská revoluce (750), vzestup Fátimovců (počátek 10. století), almorávidé a almohádé v Maghribu (11.-13. století), wahhábovské hnutí v Arábii (od 18. století), mahdismus v Súdánu (19. století) atd.⁸³

V řadě těchto militantních islámských hnutí by bylo možné najít charakteristické znaky náboženského fundamentalismu. Akademická obec však nedisponuje jednotným názorem na to, zdali zpětně můžeme již tato historická hnutí označovat za fundamentalistická. Rozhodně nelze říct, že by jejich charakteristické znaky byly naprosto shodné se soudobým fundamentalismem. Už jen proto, že v dnešní době je islámský fundamentalismus mnohem více zaměřen proti vnějším západním vlivům a sekularizaci společnosti, která zaznamenala razantní pokles religiozity až v posledních několika dekádách. Ať už výše zmíněná militantní islámská hnutí považujeme za fundamentalistická nebo ne, je dobré pro popis současného fundamentalismu používat slovní spojení moderní fundamentalismus v náboženství.⁸⁴

⁸² Zásluha přísluší i tradičně vysoké religiozitě muslimských zemí.

⁸³ KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 35-37.

⁸⁴ *Ibidem*, s. 37-38.

Pokud bychom přeci jen náboženskému fundamentalismu v islámských dějinách přiznali nadčasovou roli, musíme v první řadě zmínit právní školu Ibn Hanbala, která vždy trvala na přísném skripturalismu, bránila se cizím vnějším vlivům a zavrhovala jakékoliv novoty. Stejně tak musíme zmínit jejího nejvýznamnějšího učence Ibn Tajmíju (1328), jehož „fundamentalistická“ díla se dostala až k otci wahhábovského hnutí⁸⁵ Muhammadu Abdulwahhábovi (1792). Ten dále rozvíjel Ibn Tajmíjovy myšlenky a inspiroval tak nejen wahhábovské hnutí na Arabském poloostrově, ale i část modernistické *salafije*⁸⁶ v Egyptě, ze které následně vznikla (mimo jiné) i dnešní *neo-salafija*^{87, 88}.

Jako pojem se fundamentalismus v islámu začal používat ze snahy pochopit vývoj světových událostí, ve kterých hrál islám zásadní roli. Všechny tyto události bylo možné zaznamenat v relativně krátkém časovém rozmezí, jako kdyby celý islámský svět procházel dalším očištným cyklem. V Libyi byl roku 1977 vyhlášen nový typ státního zřízení s Koránem jako ústavou,⁸⁹ v Iránu došlo roku 1979 k vítězství islámské revoluce. Silnou islamizaci země v té době zažil i Pákistán (Zijául-Hak) a Súdán (Nimajrí). Ve jménu očisty islámu obsadilo v Saudské Arábii několik islamistů Velkou mešitu v Mekce atd. Ani v devadesátých letech vliv islámu na vývoj Blízkého východu nezeslábl, a naopak stále častější teroristické útoky v Egyptě a protiizraelské útoky Hamásu a Hizballáhu potvrdily, že islám a jeho islamistické/fundamentalistické varianty nejen vyvracejí sekularizační teze, ale jejich politické ambice představují pro prozápadní blízkovýchodní režimy reálnou existenční hrozbu.⁹⁰

⁸⁵ *Wahhábismus*. Jedná se dnes už o oficiální formu náboženského výkladu v Saudské Arábii, která je důkazem toho, že fundamentalismus jako takový může být v islámu mnohem starší fenomén, a že i takové vládní režimy mohou za určitých okolností navázat se západními mocnostmi vřelé vztahy. Je potřeba ale mít na paměti, že se jedná o jedno z mnoha možných pojetí pojmu fundamentalismus. [MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 68.]

⁸⁶ *Salafija*. Jedná se o arabský výraz, který označuje úsilí o návrat k víře a způsobu života ctihodných předků (*as-salaf as-sálih*). Orientalisté tímto termínem většinou označují zahájení reformního hnutí vlivnými egyptskými učiteli, mezi které patří Džamáluddín Afghání, Muhammad Abduh a Rašíd Ridá. Díla Rašída Ridá inspirovala i organizace, jako byla Asociace muslimských bratří, která dala následně vzniknout novým fundamentalistickým ideologiím. Z tohoto důvodu můžeme o modernistické *salafiji* hovořit buď jako o zdravě soutěživém myšlenkovém hnutí, které se snaží skrze nejnovější západní technologie a vědecké pokroky obnovit slávu islámu, nebo jako o otevřeně protizápadnímu trendu. [KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 28, 114.]

⁸⁷ *Neo-salafija*. Radikálnější (fundamentalistická) podoba modernistické *salafije*. Pojem navrhl používat islamolog Reinhard Schulze. V arabské terminologii pak odpovídá *neo-salafiji* pojem *usúlija*, od slova *usúl* (v překladu základy). [KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 26, 28.]

⁸⁸ KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 37.

⁸⁹ Libyjská arabská socialistická lidová džamahirija (1977-2011).

⁹⁰ KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 21-23.

V současnosti se s islámským fundamentalismem nejčastěji setkáváme prostřednictvím nejrůznějších islamistických hnutí. Většina z nich byla založena na myšlenkách radikální části Asociace muslimských bratří z dob, kdy organizace byla důsledkem tvrdých státních represí do značné míry zradikalizována. Fundamentalistická díla a myšlenky v té době vznikaly především pod dohledem jednoho z nejvlivnějších ideologů výše zmíněné asociace Sajjida Qutba. Ať už byly jeho myšlenky zamýšleny jakkoliv, jejich radikální interpretace posloužily a dodnes slouží jako ideový základ pro nová radikální islamistická hnutí a jejich nové ideologie, jejichž boj je namířen jak proti vnějším nepřítelům, tak proti nábožensky laxním vládním režimům. Pokud bychom nepřiznaly výše zmíněným historickým islámským očistným hnutím jejich fundamentalistické prvenství, bude to právě Sajjid Qutb, kterého bychom mohli považovat za praotce moderního islámského fundamentalismu.⁹¹

⁹¹ QUTB, S. *Milníky na cestě*. Přeložil Miloš MENDEL, s. 9-10.

3.1 Poznámka k islámskému prostředí

Ačkoliv je Fundamentalismus v islámu jako pojem často interpretován různými způsoby, stále zůstává užitečnou kategorií v rámci analýzy islamistické scény. Pro jeho použití je ale potřeba ho představit ve správném světle, protože jeho pouhé převzetí z křesťanského prostředí může způsobit vážný interpretační problém.⁹²

Obecně se k fundamentalismu váže představa o tom, že moderní společnosti jsou zkažené, a že je zde potřeba dosáhnout morální obrody za pomoci návratu k původním fundamentům daného náboženství. V islámu je však odjakživa veleben odkaz „zlatého věku islámu“, který je připisován vládě čtyř pravověrných chalífů a s nimi třem prvními generacím nově vzniklého náboženství. Běžní muslimové dodnes hledí s úctou na počátky své víry a snaží se, alespoň morálně, tomuto odkazu přiblížit. Je však známo, že život prvních generací islámu je za to zpětně poněkud idealizovaný a představuje tak spíše utopický systém hodnot, který je v nejvyšší možné míře hodný následování, ale jeho dosažení v praxi je nemožné. Každý muslim by však pod váhou této běžně zažité stereotypní představy prohlásil, že z pohledu islámu jsou všechny moderní společnosti zkažené a potřebují morální nápravu. To však neznamená, že on sám by měl osobní zájem cokoli v své zemi měnit nebo, že by snad zastával nebo podporoval jakékoli fundamentalistické myšlenky.⁹³

Má-li tedy být jakékoli islámské hnutí označeno za fundamentalistické, je nutné (vzhledem k specifickým vlastnostem islámu), aby se činnost daného hnutí promítla přímo do politického boje o vliv islámu na chod státu a podobu jeho zákonů.⁹⁴ Pro islámský fundamentalismus je navíc příznačné, jak již bylo několikrát zmíněno, že jeho odpor je namířen nejen proti politickým elitám vlastní země, ale i proti všem vnějším vlivům (především proti vměšování západních zemí do politiky muslimských zemí).⁹⁵

⁹² MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 64.

⁹³ Ibidem, s. 65.

⁹⁴ Aby hnutí naplnilo definice islámského fundamentalismu, nemusí se přímo samo aktivně politicky angažovat. V obecném pojetí je dostačující, že vyvolává nebo alespoň podporuje islamistické tendence i bez okamžitých politických ambicí. Jedná se o proces velmi časté „islamizace zdola“ pro který francouzský politolog Olivier Roy navrhl používat pojem *neo-fundamentalismus*. [KROPÁČEK, L. (1996). *Islámský fundamentalismus*, s. 31.] Druhým stěžejním charakteristickým znakem neo-fundamentalismu má být, podle tohoto politologa, zavržení všech vlasteneckých hodnot. Neo-fundamentalisté se tedy neidentifikují s žádným národním státem. [MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 70.]

⁹⁵ MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 67.

3.2 Islámský stát

Právě Islámský stát jako radikální islamistická organizace je mnohými považován za jeden z mnoha projevů islámského fundamentalismu současnosti. Organizace postupně vznikala od roku 1999 pod jménem *Džamá'ca at-Tawhíd wa-al-Džihád*, kdy ji založil jordánský islámský extrémista Abú Mus'ab az-Zarqáwí. Ten roku 2004 přislíbil věrnost Usámu bin Ládínovi a organizace se tak stala odnoží *al-Qá'idy* v Iráku (AQI),⁹⁶ která byla o dva roky později přejmenována na Islámský stát Iráku (ISI). Již v této době byla organizace militantně aktivní a dostávala se do střetů i s jednotkami západních mocností. Roku 2010 zaujal místo ve vedení organizace její mediálně nejznámější vůdce Abú Bakr al-Baghdádí.⁹⁷ Roku 2013 si al-Baghdádí ve svém prohlášení přisvojil militantní hnutí *an-Nusra*, které mělo stejně jako ISI silné vazby na *al-Qá'idu*. Na základě toho došlo k dalšímu přejmenování organizace na Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIS/ISIL). Hnutí *an-Nusra* se však od prohlášení al-Baghdádího distancovalo. Rivalita mezi posilujícím Islámským státem a mateřskou *al-Qá'idou* zapříčinila, že se *al-Qá'ida* následně zřekla veškerých vazeb na ISIS^{98, 99}.

Roku 2014 došlo k rozsáhlé expanzi ISIS v Iráku a bylo dobyté několik velkých měst jako je Fallúdža (dobyta iráckými silami roku 2016), Tikrít (dobyt iráckými silami roku 2015), al-Káim a Mosul. Dne 29. června stejného roku pak došlo k vyhlášení *chalífátu* a ke konečnému přejmenování na Islámský stát, jímž *chalífát* v islámské teologii de facto je. Tento akt pobouřil značnou část muslimů na celém světě, ale zároveň přilákal i mnoho zahraničních bojovníků. Západní mocnosti v čele se Spojenými státy se následně začaly více zajímat o dění v Iráku a Sýrii¹⁰⁰ a za pomoci společných leteckých operací se snažily zamezit expanzi islamistů na což IS reagoval častým zveřejňováním videonahrávek

⁹⁶ BERÁNEK, O. OSTŘANSKÝ, B. (eds). (2016). *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, s. 19-20.

⁹⁷ Dodnes není zcela jasné, kdy a jak byl Abú Bakr al-Baghdádí zabit. Islámský stát potvrdil smrt svého vůdce až roku 2019, ačkoliv se zprávy o jeho smrti začaly objevovat již několik let předtím. [CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.]

⁹⁸ Ve skutečnosti však došlo k masovému přeběhnutí islamistů na stranu IS. Ten tedy z rozhodnutí *al-Qá'idy* profitoval a v konečném výsledku opravdu absorboval značnou část hnutí *an-Nusra*. [WEISS, M. HASSAN, H. (2015): *Islámský stát: uvnitř armády teroru*, s. 213.]

⁹⁹ CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.

¹⁰⁰ Ke konci roku 2014 byl Islámský stát podle parametru ovládaného území na vrcholu své moci. Kontrolovaná území podle odhadovaných statistik činila přibližně 100 000 km². [MCCARTHY, N. The Rise And Fall Of ISIS. *Statista*. 10.12.2019.] Podle všeho ovládal až třetinu Sýrie a přibližně 40 % Iráku. [Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State. *Wilson Center*. 28.10.2019.]

s popravami zahraničních zajatců, mezi nimiž byli novináři, vojenští zajatci, zahraniční pracovníci atd.¹⁰¹

Od roku 2015 se stále více islamistických skupin alespoň formálně přidávalo k Islámskému státu, který tak měl své nové militantně aktivní odnože a sympatizanty v Libyi, Nigérii (především Boko Haram), Tunisku, Bangladéši, Pákistánu, Egyptě, Afghánistánu, Somálsku atd.¹⁰² Mezitím ve své domovině Islámský stát expandoval dále do Sýrie a dobýval strategicky významnou Palmýru.¹⁰³

Až začátkem roku 2016 začíná Islámský stát ztrácet svá získaná území a dává se na ústup. V lednu následujícího roku pak ztratil po těžkých bojích strategická města Mosul a Rakku. Ke konci roku pak irácké vládní síly oznámily, že se jim podařilo získat kontrolu nad celým iráckým územím^{104.105}

Roku 2018 Islámský stát přiznal ztrátu rozsáhlých územních celků, avšak nadále vyzýval své sympatizanty k pokračování v boji. Ke konci roku byl vliv Islámského státu v regionu omezen na minimum. Podle tehdejších odhadů se přibližně posledních 30 tisíc bojovníků ukrývalo na menších územních jednotkách podél řeky Eufrat, přesto nadále docházelo k nejrůznějším teroristickým útokům, ke kterým se vždy Islámský stát přihlásil.¹⁰⁶

Roku 2019 pak Syrské demokratické síly ohlásily, že byla dobyta poslední bašta Islámského státu. Začátkem roku 2020 dochází k oficiálnímu pozastavení bojových operací proti Islámskému státu (IS) a přesměrování některých jednotek do Afriky k boji proti odnoži Islámského státu v Somálsku.¹⁰⁷

¹⁰¹ CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.

¹⁰² Rovněž pod vlivem ideologie Islámského státu dochází k řadě teroristických útoků v Evropě. Například 13. listopadu roku 2015 je při bombových sebevražedných útocích zabito v Paříži 130 osob. Dne 22. března roku 2016 bylo v Belgii na letišti a v metru zabito bombovým útokem 30 osob. [CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.] V Německu bylo na vánočních trzích stejného roku usmrceno nákladním vozidlem 12 osob. [Na odškodném za útok z roku 2016 vyplatilo Německo skoro čtyři miliony eur. *iRozhlas*. 14.12.2018.] Stejným způsobem bylo ve Francii téhož roku zabito v Nice nejméně 85 osob atd. [Nice attack: What we know about the Bastille Day killings. *BBC*. 19.8.2016]

¹⁰³ CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.

¹⁰⁴ Podle statistik si tříleté dobývání Iráku z rukou Islámského státu vyžádalo 25 tisíc koaličních leteckých útoků. [CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.]

¹⁰⁵ CNN editorial research. ISIS Fast Facts. *CNN*. 6.9.2020.

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Ibidem.

4. Analytická část

4.1 Reakce na marginalizaci náboženství ve společnosti

V první podkapitole analytické části se autor diplomové práce snažil zjistit, co bylo podle islamistů hlavním impulzem k zformování daného hnutí. Fundamentalistická hnutí obvykle obviňují většinovou společnost z morálního úpadku, který je důsledkem marginalizace náboženství. Zvláště u *svět dobývajících hnutí*¹⁰⁸ by měla být snadno viditelná určitá reakce, která má za cíl zvrátit tento (pro fundamentalisty) nežádoucí stav.

Hudhajfa ibn al-Jamán vyprávěl, jak se jednou vyptával Proroka: „*Ó Proroku Alláhovo, žili jsme v době džáhilije a hříchu, pak Bůh nám přinesl tohle dobro, vrátí se ale zlo?*“ Prorok odpověděl: „*Ano, navrátí se.*“ „*A přijde po tomto zlu znova dobro?*“ tázal jsem se znovu. Prorok odpověděl: „*Ano, ale bude pokřiveno.*“ „*Čím bude pokřiveno?*“ tázal jsem se. „*Lidmi, kteří nebudou následovat moji sunnu. Ale rozpoznáš mezi nimi dobré a zlé.*“ pravil Prorok. Tázal jsem se ho dále: „*A po tomto dobru přijde další zlo?*“ Prorok odpověděl: „*Ano bude vás vábit k pekelným branám, hodí do nich každého, kdo odpoví na jeho zavolání.*“ „*Ó Proroku, popiš nám ho.*“ Prorok řekl: „*Jsou to lidé naší kůže, hovoříce našimi jazyky.*“ „*Ó Proroku, co nám radíš, pokud se dožijeme této doby?*“ „*Držte se muslimské obce a jejich imáma ...*“¹⁰⁹

Hadíth Hudhajfy ibn al-Jamána je jedním z mnoha výňatků ze *sunny* a veršů Koránu, které se snaží čtenáře přesvědčit o (předpovězené) morální zkaženosti moderních společností (především těch západních) a akutní potřebě adekvátní reakce. Na základě islámských primárních pramenů jsou islamisté chalífátu přesvědčeni, že žít na území státu, jenž se neřídí islámským právem *šari‘a*, znamená propadnutí peklu. Nutno podotknout, jak bude následně rozebráno v nadcházejících kapitolách (viz kapitola 4.6 Ostré hranice), islámské právo *šari‘a* je v podání Islámského státu silně spjato s ideologií ofenzivního *džihádu*. Pouhé odstěhování se do jedné z muslimských zemí proto nemohlo být

¹⁰⁸ Autor této diplomové práce ztotožňuje Islámský stát s typickým příkladem *svět dobývajících hnutí* (podle kategorizace vyplývající ze studií Chicagské univerzity) vzhledem k výskytu mocenských ambicí a způsobu interakce s vnějším světem, který se mnohdy omezoval na pouhé bezprostřední násilí.

¹⁰⁹ *Dabiq* 7., s. 44. (*Sahih Muslim*, č. 1847., *Sahih al-Buchári*, č. 7084.)

dostačující řešení. Islámský stát neuznával oficiální náboženské výklady, neboť s extrémisty nesdílely shodný postoj ke konceptu ofenzivního *džihádu*.¹¹⁰

Západní společnost je kritizována především proto, že svou morální zkažeností¹¹¹ údajně negativně ovlivňuje muslimy, kteří v ní žijí a ti tak ani nejsou schopni rozlišit mezi správným a špatným. Islámský stát následně tvrdí, že dnešní muslimové nejsou skutečnými muslimy a celý současný stav je tak přirovnáván k období *džáhilije*.¹¹² Stejně jako před prorokem Muhammadem se totiž dnešní muslimové řídí člověkem stanovenými zákony (a pro islám škodlivými ideologiemi),¹¹³ místo toho, aby se jako pravověrní věřící řídili výhradně zjeveným Prorokovým poselstvím, jak je primárními prameny islámu nakázáno.¹¹⁴

5:44 „*Ti pak, kdož nesoudí podle toho, co seslal Bůh, jsou nevěřící.*“¹¹⁵

18:26 „*... On nečiní nikoho společníkem rozhodnutí Svého!*“¹¹⁶

45:18 „*A potom jsme tě umístili na cestě zákona z rozkazu Našeho. Následuj ji a nenásleduj sklonů těch, kdož nevědí o ničem!*“¹¹⁷

16:36 „*A vyslali jsme již k národu každému posla, aby hlásal: ‚Boha uctívejte a Tághútovi¹¹⁸ se vyhýbejte!‘ ...*“¹¹⁹

Za nejhorší západní ideologii je v očích Islámského státu považován nacionalismus, který měl být aplikován na blízkovýchodní země se snahou omezit vliv a moc muslimů. Měl rozdělit arabský lid na různé národy, aby mezi sebou válčily a navzájem se tak

¹¹⁰ *Dabiq* 11., s. 22.

¹¹¹ Jedním z mnoha důsledků a důkazů laxní morálky západu má být například rostoucí počet nevyčísitelných pohlavních nemocí jako je AIDS nebo tolerování různorodých sexuálních deviací a orientací (například Islámským státem trestaná homosexualita). [*Dabiq* 7., s. 42-43.]

¹¹² *Džáhilija*. Označení pohanské éry před příchodem proroka Muhammada.

¹¹³ Sekularismus, ba'athismus, nacionalismus, liberalismus, demokracie. [*Dabiq* 2., s. 10.] Dále i feminismus, ateismus atd. [*Dabiq* 15., s. 5.]

¹¹⁴ *Dabiq* 2., s. 10.

¹¹⁵ *Rumiyah* 3., s. 27.

¹¹⁶ *Dabiq* 8., s. 26.

¹¹⁷ *Rumiyah* 5., s. 29.

¹¹⁸ Z kontextu vyplývá, že arabským pojmem „*tághút*“ Islámský stát označuje všechny vládní režimy, které neimplementují do právního řádu své země islámské právo *šari'á* (nebo ho implementují jen ve vybraných oblastech). Za předpokladu, že politika a náboženství jsou v islámu dvě neoddelitelné věci, je každý takový režim přirovnáván k bezbožným formám vlády z dob *džáhilije*, kdy se lidé řídili zákony stvořenými člověkem, a nikoliv zákony zjevenými Bohem. Člověk, který vydává takové zákony, aniž by vycházel z primárních pramenů islámu, je pak považován za osobu, která se vydává za Boha (neboť vydávat zákony lidem nenáleží člověku). Taková osoba pak představuje z pohledu islamistů náboženskou modlu, neboť se jí lidé řídí a slouží jí, místo toho aby se řídili samotným Bohem a sloužili pouze Jemu.

¹¹⁹ *Rumiyah* 13., s. 7.

omezovaly a aby jejich geografické hranice byly i hranicemi samotného islámu. To má být hlavním protikladem k islámské víře, která na základě vybraných primárních pramenů nakazuje expanzi islámu do všech koutů světa.¹²⁰

„*Ó muslimové věřte! Židé, křesťané a zbytek bezvěrců vás nikdy doopravdy nepřijme a ani neupustí od válek proti vám, dokud nepřijmete jejich víru a nezřeknete se té své.*“¹²¹

Abú Bakr al-Baghdádí (chalífa Islámského státu)

Onou požadovanou reakcí na současný stav islámu ve světě má být následování přímé Prorokovy praxe, a to konkrétně vykonáním *hidžry* ze země války (*dár al-harb*), tedy země, kde nevládne islám, do země islámu (*dár al-islám*). Země islámu jsou podle analyzovaných publikací pouze území chalífátu, a dále území, kde operují odnože Islámského státu a jiné islamistické skupiny (například Nigérie¹²² nebo Libye¹²³), které chalífátu přísahaly věrnost.¹²⁴

Problematika *hidžry* je v publikacích časopisu *Dábiq* téma číslo jedna.¹²⁵ Islámský stát neúnavně vyzýval muslimy z celého světa, aby splnili svůj závazek Bohu a odcestovali do chalífátu. Islámský stát pak explicitně vyzýval odborníky z nejrůznějších odvětví, aby organizace mohla fungovat jako skutečný, soběstačný stát.¹²⁶

Al-Mughní vyprávěl, že prorok Muhammad řekl: „*Povinnost hidžry zůstala a přetrvá až do Dne vzkříšení.*“¹²⁷

Hidžra byla islamisty považována za první krok k počátku bohabojného života podle *sunny* Prorokovy. Kdo tak neučinil a nepřislíbil věrnost muslimské obci (chalífátu),

¹²⁰ *Dábiq* 8., s. 4.

¹²¹ *Dábiq* 9., s. 54.

¹²² *Dábiq* 8., s. 15.

¹²³ *Ibidem*, s. 26.

¹²⁴ *Dábiq* 2., s. 3.

¹²⁵ K *hidžře* vyzýval Islámský stát přibližně třikrát (respektive ji alespoň zmiňoval jako úctyhodný a bohabojný skutek) i prostřednictvím publikací časopisu *Rúmíja*. Tedy i v době, kdy byl Islámský stát již zahrán na ústup a pro jeho sympatizanty bylo stále obtížnější proniknout na jeho území. Islamisté se snažili své čtenáře přesvědčit, že příkoří, která budou muset muslimové na své cestě podstoupit, jsou pouze jednou z mnoha výzev na cestě Boží. Ti, co samotný pokus o vykonání *hidžry* nepřežijí, mají být v posmrtném životě za prokázanou zbožnost odměněni. [*Rumiyah* 4., s. 2-3.]

¹²⁶ *Dábiq* 3., s. 26.

¹²⁷ *Dábiq* 11., s. 22.

měl být po své smrti zatracen. To se snažil Islámský stát demonstrovat na základě vybraných svatých textů (především ze *sunny*).¹²⁸

„... *kdokoliv zemře, aniž by přislíbil Prorokově obci lojalitu, zemře smrtí džáhilije.*“¹²⁹

V rámci dané problematiky se pak Islámský stát snažil přesvědčit své čtenáře, že západní svět už z logiky věci není vhodným místem pro život muslimů.¹³⁰ Naopak jsou podle islamistů muslimové v neislámských zemích potupně podřízeni bezvěrcům, pro které musí (v rámci své pracovní doby) „denně otročit“. Nežijí v důstojných podmínkách a lidé jim jako věřícím jediného pravověrného náboženství neprokazují zaslouženou úctu a respekt. Muslimové pak jako „otroci“ západem definovaného systému nemají být ve skutečnosti svobodnými lidmi, nýbrž vykořisťovanou pracovní silou. Podle Islámského státu je to však logický důsledek toho, že muslim zasvěcuje svůj život materiálním potřebám současného světa (*dunjá*) místo toho, aby žil pro lásku k Bohu a čekal na slíbenou odměnu posmrtného života.¹³¹

„*Bůh nestvořil (lidské) bytosti, aby si mohly užívat dočasné blaženosti. Spíše je stvořil, aby Ho uctívaly, ...*“¹³² (článek redakce časopisu Rúmíja)

Anas ibn Málík vyprávěl, že prorok Muhammad řekl: „*Ó Bože, není života kromě posmrtného života...*“¹³³

Muslimové by si pak měli vzít ponaučení z Prorokovy přímé praxe, kdy prorok Muhammad též zanechal vše, co měl a z lásky k Bohu odešel z Mekky do Medíny (*hidžra*). Odměnou za jeho zbožnost a důvěru v Alláhovo vedení byl nakonec odměněn vládou

¹²⁸ *Dabiq* 2., s. 3-4.

¹²⁹ *Dabiq* 2., s. 4. (*Sahih Muslim*, č. 1851.)

¹³⁰ Islámský stát v tomto kontextu kritizuje především západní školství (zejména povinnou školní docházku), kde jsou muslimské děti nuceny se účastnit oslav neislámských náboženských svátků (například Vánoce, Velikonoce, Haloween), podléhají nejružnějším ideologiím (nacionalismus, sekularismus), jsou učeny toleranci ostatních náboženství a prostřednictvím západní mládeže se mohou setkávat i s alkoholem, drogami atd. Je pak na základě primárních pramenů islámu povinností každého otce a matky, aby odcestovali do chalífátu a uchránili tak své děti před hříšným životem a posmrtným trestem. [*Dabiq* 12., s. 33-35.]

¹³¹ *Dabiq* 3., s. 29.

¹³² *Rumiyah* 13., s. 10.

¹³³ *Rumiyah* 13., s. 11. (*Sahih Muslim*, č. 1805a.)

nad rozsáhlými zeměmi, které si ale musely první vznešené generace islámu vysloužit svými meči^{134, 135}.

Abú Hurajra vyprávěl, že prorok Muhammad řekl: „*Útrapy a soužení jako kousičky temné noci vrhnou vás do stínu. Ušetřen tohoto příkoří bude jen člověk, který bude žít na vysoké hoře živěn ovčím mlékem, nebo muž který bude pevně svírat otěže svého koně a žít se svým mečem.*“¹³⁶

Výsledkem této reakce (novodobé *hidžry*) bylo zřízení islámského státu/chalífátu na území Iráku a Sýrie, který měl být v první řadě hlavním táborem ofenzivního *džihádu* ve světě proti všem nepřátelům islámu (především západním mocnostem). Zároveň však měl být i „jediným“ zřízením v současnosti, kde bude aplikováno islámské právo *šari‘a* a kde budou moci muslimové žít bohobojným a spořádaným životem.¹³⁷ Islámské právo *šari‘a* bylo do praxe skutečně zavedeno, což je v publikacích časopisu *Dábiq* a *Rúmíja* s oblibou zmiňováno.

Zavedeno bylo například islámské trestní právo a s ním spojené tresty (*hudúd*), které jsou stanoveny přímo primárními prameny islámu.¹³⁸ V rámci tohoto trestního práva byly explicitně v časopisech zveřejněny případy kamenování žen¹³⁹ a bičování mužů za smilstvo (*ziná*).¹⁴⁰ Vraždění homosexuálů shazováním z vysokých budov.¹⁴¹ Usekávání končetin za krádeže (*sariqa*)¹⁴² a popravy za loupežná přepadení (*hirába*).¹⁴³ Byla zavedena islámská povinnost pro muslimy, jako například zahalování u žen (*hidžáb*),¹⁴⁴ platit *zakát*,¹⁴⁵ účastnit povinných hlídek a obrany vnějších hranic chalífátu

¹³⁴ Za povšimnutí také stojí jedna z kapitol čtvrté publikace časopisu *Dábiq*, která se na základě primárních pramenů zabývá legitimitou nejrůznějších forem zisku. Následně soudí, že nejušlechtilejším způsobem příjmu a obživy, podle Prorokovy přímé praxe, je válečná kořist (*ghaníma*) z ofenzivního *džihádu*. Explicitně je v daném článku obhajováno využití ukořistěné válečné techniky. Pokud může být džihádístům při bojích ve jménu Boha jakkoliv prospěšná, má být na základě primárních pramenů téměř povinně ji použít. [*Dábiq* 4., s. 10-11.] Islámský stát se této problematice podrobněji věnoval v jedenácté publikaci časopisu *Rúmíja*. [*Rumiyah* 11., s. 38.]

¹³⁵ *Dábiq* 3., s. 29.

¹³⁶ *Dábiq* 3., s. 29. (*Džámi‘ at-Tirmidhi*)

¹³⁷ *Dábiq* 1., s. 35.

¹³⁸ *Rumiyah* 8., s. 4.

¹³⁹ *Dábiq* 7., s. 43.

¹⁴⁰ *Dábiq* 10., s. 61.

¹⁴¹ *Dábiq* 7., s. 42.

¹⁴² *Dábiq* 10., s. 60.

¹⁴³ *Dábiq* 1., s. 44.

¹⁴⁴ *Rumiyah* 5., s. 12. Arabské slovo *hidžáb* je v daném kontextu myšleno obecně jako zahalování se. Islamisté v publikacích časopisu *Dábiq* a *Rúmíja* nebyli ohledně vyžadované formy zahalování konkrétnější.

¹⁴⁵ *Dábiq* 10., s. 60.

(*ribát*)¹⁴⁶ a odevzdávat chalífátu pětinu získané válečné kořisti, která bude využita v zájmu veřejného blaha.¹⁴⁷ Zakázáno podle islámského práva *šari'ca* pak bylo kouřit cigarety, pít alkohol,¹⁴⁸ půjčovat peníze na úrok,¹⁴⁹ sledovat zahraniční televizní programy a poslouchat hudbu (kvůli údajnému hříšnému obsahu).¹⁵⁰ Umožněna byla v souladu s islámským právem *šari'ca* polygynie, tedy muž si mohl vzít až čtyři manželky, které měly toto rozhodnutí svého manžela respektovat.¹⁵¹ Zároveň byla zavrhnuta jako zcela neislámská jakákoliv politika plánování porodnosti, stejně jako byla zrušena minimální věková hranice pro uzavírání sňatků.¹⁵²

Není nikterak velkým překvapením, že hlavní inspirací pro model společnosti, o něž Islámský stát usiloval, byly první vznešené generace islámu a především přímá praxe Proroka a jeho nejbližších společníků (*as-Sahába*), neboť se mělo na základě primárních pramenů jednat o Bohem vyvolenou společnost a nejideálnější vzor pro získání Boží náklonosti.¹⁵³

3:110 „*Vy jste národ nejlepší, jenž kdy povstal mezi lidmi; vy přikazujete vhodné, zakazujete zavrženíhodné a věříte v Boha...*“¹⁵⁴

Skutečnost, že Prorok a jeho společníci zasvětili svůj život svaté válce za šíření islámské víry,¹⁵⁵ je patrně příčinou (nebo alespoň záminkou) silně militantního charakteru analyzovaného hnutí.

„*A vskutku jsme slíbili Alláhovi, že oživíme dřívější stav a budeme následovat cestu správně vedených.*“¹⁵⁶

Abú Mus^cab az-Zarqáwí (zakladatel hnutí)

¹⁴⁶ *Dabiq* 9., s. 13.

¹⁴⁷ *Rumiyah* 11., s. 33-34.

¹⁴⁸ *Dabiq* 10., s. 60-61.

¹⁴⁹ Půjčování peněz s úrokovou sazbou (včetně hypoték) není v publikacích časopisu *Dabiq* ani *Rumíja* explicitně zakázáno. V jednom článku je ale kritizováno jako neislámské a zavrženíhodné. Je tedy v podstatě jisté, že byl zákaz uplatněn i uvnitř Islámského státu. [*Dabiq* 7., s. 69.]

¹⁵⁰ *Rumiyah* 5., s. 12.

¹⁵¹ *Dabiq* 12., s. 19-20.

¹⁵² *Rumiyah* 5., s. 35.

¹⁵³ *Rumiyah* 12., s. 7.

¹⁵⁴ *Ibidem*.

¹⁵⁵ *Rumiyah* 10., s. 9.

¹⁵⁶ *Rumiyah* 12., s. 29.

4.2 Pravdivost a neomylnost svatých textů

„... skutečný služebník Alláhovo je ten, kdo nezpochybňuje Boží moudrost v nařízeních a bezpochyby oplývají všechna Boží nařízení moudrostí – ale pokud to nevidí nebo pokud věří, že se tato moudrost pro moderní dobu nebo jejich společnost nehodí, pak zanedbávají své povinnosti, odrazují a zesměšňují ty, co činí opak, ba i dokonce vedou válku proti knize Alláhovo a sunně jeho Posla, a přesto se nadále považují za muslimy.“¹⁵⁷
(článek redakce časopisu Dábiq)

Víra v pravdivost a neomylnost primárních pramenů islámu je u Islámského státu (alespoň na základě analýzy časopisů Dábiq a Rúmíja) dalším snadno viditelným charakteristickým znakem náboženského fundamentalismu. Islámský stát nejvíce usiluje o to, aby každý jeho krok měl (alespoň částečnou) oporu v primárních pramenech islámu. Každá činnost nebo výzva, která je v časopisech islamisty publikována, je vzápětí obhajována svatými texty z primárních pramenů islámu. Použité prameny jsou vykládány buď literalistickým způsobem, nebo jsou odvozeny podle celkového kontextu jejich sdělení. Vždy záleží na tom, co je v daném případě pro islamisty příznivější (typická selektivita ve výkladu primárních pramenů u fundamentalistických hnutí).

Na základě těchto interpretací Islámský stát vyzývá ostatní muslimy, aby i oni splnili své náboženské povinnosti, které islamisté svým selektivním výkladem svatých textů stanovili. Pokud pak někdo zpochybní daný výklad, nebo se jím odmítne řídit, spadá následně do jedné ze skupin nežádoucích osob (viz kapitola 4.6 Ostré hranice), které jsou islamisty za popírání pravdivosti a neomylnosti Boží moudrosti nařčeni z odpadlictví a zabiti v souladu s dalšími selektivním způsobem vybranými svatými texty.¹⁵⁸

K tomuto přístupu Islámský stát nevyužívá pouze vlastní náboženské výklady, ale často se odvolává i na jiné známé islámské učence (byť i středověké), jako byl například Ahmad ibn Tajmíja, který podle Islámského státu ve svých *fatwách* upozorňoval muslimy na to, že Korán a *sunna* Prorokova nebyla lidem dána jen tak. Tyto primární prameny měly být Bohem darovány lidstvu, aby disponovalo univerzálním a věčným návodem, jak se vypořádat s nejrůznějšími životními překážkami a událostmi, a to zásadně na základě komparace s historickými událostmi ze života Proroka a prvních vznešených

¹⁵⁷ Dabiq 14., s. 19.

¹⁵⁸ Rumiyah 10., s. 12-13.

generací islámu.¹⁵⁹ Moudrost obsažená v primárních pramenech islámu, má být nadčasová, univerzální, pravdivá a nezpochybnitelná.

*„Nemá být uposlechnuto nikoho než Jeho, následováním jeho posledního Posla, hledáním úsudku z Jeho zákona, implementováním jeho nařízení, odmítnutím jakéhokoliv zákona vydaného kýmkoliv jiným než Jím, upuštěním od jakéhokoli zákona, který On zavrhl. Alláh je moudrý, vševědoucí, slitovný a milostivý. Jeho zákon je spravedlnost a všechny jiné zákony jsou zkažené nedokonalostmi a útlakem.“*¹⁶⁰ (článek redakce časopisu Dabiq)

4:64 *„A nevyslali jsme posla žádného, leč aby mu byla, z dovolení Božího, prokazována poslušnost...“*¹⁶¹

35:43 *„A nenalezneš ve zvyklosti Boží změnu žádnou! A nenalezneš ve zvyklosti Boží odchylku žádnou!“*¹⁶²

Islámský stát rozhodně nezpochybňoval pravdivost a neomylnost svatých textů islámu, zato zpochybňoval věrohodnost primárních pramenů jiných abrahámovských náboženství. Poselství židovské Tóry totiž měla být židy neoprávněně pozměněna a originální křesťanský Nový zákon ztracen.¹⁶³ Islámský stát neuznává pravdivost svatých evangelií,¹⁶⁴ neboť byla sepsána lidmi, jejichž totožnost není známa a navíc některé tyto osoby ani nemohly přijít s prorokem skutečně do kontaktu. Má-li být tedy jakékoliv svaté písmo označeno za autentické, je podle islamistů potřeba, aby se dochovalo v originálním jazyce,¹⁶⁵ a je navíc nezbytné, aby byla sepsána a zachována silsila tradentů, kteří se za autentičnost primárních pramenů zaručí (jako je tomu i u islámské *sunny*). Ani jeden z těchto křesťanských a židovských primárních pramenů tak podle Islámského státu není

¹⁵⁹ Dabiq 14., s. 44.

¹⁶⁰ Dabiq 15., s. 6.

¹⁶¹ Dabiq 14., s. 19.

¹⁶² Dabiq 9., s. 17.

¹⁶³ Že byl Nový zákon ztracen a jeho současná podoba není autentické slovo Boží, má dokazovat i koncept křesťanské *Nejsvětější trojice*, který podle Islámského státu v počátcích křesťanství ani neexistoval. Kromě toho, že tento koncept podle islamistů striktně narušuje podstatu monotheismu, je navíc jasným důkazem pozměňování křesťanských primárních pramenů. [Dabiq 15., s. 51.]

¹⁶⁴ Islámský stát se pak podivuje nad tím, jak může být považován například apoštol Pavel z Tarsu za důvěryhodnou osobu, když býval zapřísáhlým nevěřícím a lhářem, který zasvětil významnou část svého života pronásledování prvních křesťanů. [Dabiq 15., s. 48.]

¹⁶⁵ Islámský stát poukazuje na to, že první dochované verze Nového zákona byly sepsány ve starořečtině a například nejstarší dochovaná kopie evangelia podle Marka pocházela až ze čtvrtého století našeho letopočtu. [Dabiq 15., s. 50.]

autentickým slovem Božím, což mělo být také hlavním důvodem příchodu proroka Muhammada a islámské víry.¹⁶⁶

Islámský stát ve druhé publikaci časopisu *Dábiq* zveřejnil i článek, na kterém (mimo jiné) demonstroval samotnou vyvolenost proroka Muhammada. Ta je pak v podání Islámského státu obhajována (alespoň v kontextu abrahámovských náboženství) prokazatelnými historickými událostmi, kdy prorok Muhammad a jeho následovníci úspěšně dobývali rozsáhlá území a šířili tak islámské Boží poselství nejen napříč arabskými zeměmi, ale i přes země křesťanů a židů.¹⁶⁷

Islámský stát se v této publikaci odvolává na rozpravu středověkého teologa Ibn Qajjima al-Džauzija s několika židovskými pochybovači o pravosti islámské víry. Ten již na začátku svého vyprávění zpravuje židy o tom, že jejich popírání proroka Muhammada a jeho učení je hanobení jejich vlastního Boha. Aby svá slova vysvětlil, říká, že prorok Muhammad prokazatelně 23 let tvrdil, že je posel Boží a dennodenně tak po tuto dobu vzýval jména andělů a ctihodných proroků. Načež se ptal židů, zda se tedy doopravdy domnívají, že pokud Muhammad nebyl prorokem a byl pouze bezbožným dobyvatelem, který podle jejich slov pouze vraždil, raboval a zotročoval, jak je možné, že by byl Bůh k takovýmto činům slepý. Ibn Qajjim ve své rozpravě dále ujistil židy, že Bůh by jistě nedopustil, aby někdo úspěšně po dobu 23 let překrucoval pravověrná náboženství, pokud by k tomu nebyl z Boží vůle pověřen.¹⁶⁸

Poté se tázal židů, čím to vlastně všemohoucího Boha uráží. Zdali si tyto prokazatelné historické události obhajují tím, že Bůh o dění na zemi vlastně nevěděl, čímž by obviňovali vlastního Boha z neznalosti. Jestli o falešném prorokovi věděl, avšak nebylo v Jeho moci ho zastavit, tedy by židé zpochybňovali absolutní moc Boží. Nebo do třetice byl Muhammad podvodník, ale i tak ho Bůh v jeho činnosti podporoval, což by byla nejvíce směšná možnost z výše zmíněných teorií, které mohou jako jediné zpochybnit Prorokovo vyvolení.¹⁶⁹

¹⁶⁶ *Dabiq* 15., s. 47-50.

¹⁶⁷ *Dabiq* 2., s. 26-27.

¹⁶⁸ *Ibidem*, s. 26.

¹⁶⁹ *Ibidem*, s. 26-27.

Těmito slovy Ibn Qajjim al-Džauzija tvrdí (stejně jako Islámský stát),¹⁷⁰ že pokud někdo neuznává Muhammada za svého proroka, zákonitě musí urážet Boha jednou z výše uvedených pomluv, což je ale zcela nepřijatelné.¹⁷¹

Víra v pravdivost a neomylnost svatých textů se pak zákonitě odrážela i v samotných aktivitách Islámského státu. Výsledkem bylo například ničení starověkých památek,¹⁷² neboť jejich uchovávání a obdiv symbolizovaly v očích islamistů podporu předislámského modloslužebnictví. Důležité je v daném případě především to, že Islámský stát se jejich ničením údajně snažil předejít stejnému nešťastnému osudu, který potkal podle starého zákona právě bezbožné starověké národy.¹⁷³ Jedním z několika příkladů může být starozákonní potopa světa, která je však zmíněna jen v primárních náboženských pramenech abrahámovských náboženství a vědecky nebyla nikdy prokázána.¹⁷⁴

47:10 *„Což necestovali po zemi a neviděli, jaký byl konec těch, kdož před nimi byli? Bůh je zahubil a podobně se stane i nevěřícím.“*¹⁷⁵

17:17 *„Kolik pokolení jsme již zahubili po Noemovi! Pán tvůj pak hříchů Svých služebníků znalcem je i pozorovatelem dostatečným.“*¹⁷⁶

¹⁷⁰ Je nutno přiznat, že Islámský stát článek s rozpravou Ibn Qajjima nepublikoval ani tak pro potřebu obhajoby pravosti islámské víry a jejích pramenů, jako spíše pro obranu vlastní pozice v regionu, kde v té době operovalo více konkurenčních islamistických skupin.¹⁷⁰ [Dabiq 2., s. 29.]

¹⁷¹ Dabiq 2., s. 27.

¹⁷² Zničen byl například Baal-Šaminův chrám a Belův chrám v Palmýře. [Dabiq 11., s. 32-33.]

¹⁷³ Později ve třetí publikaci časopisu Rúmíja se islamisté při ničení starověkých památek odvolávali na praxi proroka Mojžíše, Abraháma a Muhammada, kteří rovněž podle primárních pramenů ničili objekty idolatrie. Stejným způsobem jsou velebeni středověcí muslimští bojovníci, kteří se praxí proroků řídili. Explicitně je v jednom z článků veleben například Sultán Mahmúd al-Ghaznawí, který zasvětil značnou část svého života právě ničení starověkých památek a jiných neislámských sakrálních objektů na území Indie. Roku 1025 zničil i velkolepý hinduistický chrám Somnath (ten se však podařilo opravit). [Rumiyah 3., s. 36-38.]

¹⁷⁴ Dabiq 8., s. 22-23.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 23.

¹⁷⁶ Ibidem.

4.3 Selektivita

Selektivní přístup ve výkladu primárních pramenů je snad nejviditelnější projevem daného charakteristického znaku náboženského fundamentalismu. Nutno zmínit, že nalezení daného atributu v publikacích časopisu *Dábiq* a *Rúmíja* nebylo nikterak obtížné.

Jeden z nejzajímavějších příkladů selektivity náboženského výkladu Islámského státu lze spatřit ihned na začátku druhého dílu časopisu *Dábiq*, kde se Islámský stát ve stěžejním článku této publikace zamýšlel nad konceptem svobodné vůle a možnostech svobodné volby v dnešní době. V závěru tohoto článku usuzuje, že dnešní doba nedává možnost svobodné volby, protože je islám natolik pošpiněn vnějšími vlivy, že dnešní muslimové nemají možnost rozpoznat mezi „správným a špatným“, a obecně pokud je člověku ponechána možnost volby, dříve nebo později dojde k odklonu od pravé víry. Vzápětí však ujišťuje své čtenáře o tom, že jsou v jeho řadách Bohem vyvolení jedinci, se kterými „měl Bůh slitování“, a že jsou tito zbožní muslimové oprávněni a vlastně i povinni dané právo vlastní volby pro dobro všech vymýtit. Tedy alespoň do té doby, než budou muslimové obecně schopni samostatně rozeznávat mezi správným a špatným jednáním a tím pádem budou mít skutečnou možnost volby a zodpovědnost za své činy.¹⁷⁷

Takové tvrzení je v rozporu s koránským principem, jenž odmítá jakékoli formy donucování v náboženství a je vyjádřen koránským veršem 256 *súry al-Baqara* (kráva):¹⁷⁸

2:256 *„Nebudiž žádného donucování v náboženství! A již bylo jasně rozlišeno správné vedení od bloudění!“*¹⁷⁹

Nejběžnějším náboženským výkladem tohoto verše je odmítání jakékoliv formy donucování v islámu, protože pokud není víra jedince upřímná, před Bohem se nepočítá. Ve stejném duchu jsou vykládány i verše 99 a 100 *súry Yúnus* (Jonáš):¹⁸⁰

10:99 *„Kdyby byl Pán tvůj chtěl, věru by byli všichni kdož na zemi jsou, vesměs uvěřili. Chceš snad donutit lidi, aby se stali věřícími,*

¹⁷⁷ *Dabiq* 2., s. 5-11.

¹⁷⁸ Freedom of belief in Islam. *Islamstory*. 11.9.2019.

¹⁷⁹ *Ibidem*.

¹⁸⁰ *Ibidem*.

10:100 *když není duši žádné dáno, aby uvěřila jinak než z dovolení Boha, a když On uvaluje hněv Svůj na ty, kteří rozum nemají.* “¹⁸¹

Jako pomyslná protiváha těmto veršům jsou postaveny koránské verše *súry Nuh* (Noe) se starozákonním příběhem o potopě světa. Islámský stát detailně líčí, jak byl Noe Bohem vyvolen a obeznámen s nadcházejícím osudem světa, a že mu bylo dáno za úkol postavit archu pro sebe a svůj lid. Pokud by jeho lid uvěřil v nadcházející potopu světa, znamenalo by to, že uvěřil v Noema jako proroka a uvěřil by tak i v Boha samotného. Jeho lid se mu však vysmál. Noe se nepokusil nijak zásadně přesvědčovat pochybovače, aby uvěřili v pravdu Boží a následovali ho jako proroka. Islámský stát ale v tomto případě přikládá váhu výběru slov, kterými Noe hrozil bližícím se nebezpečím, kdy prý jasně řekl, že si jeho lidé mohou zvolit buď jeho (Boha) nebo povodeň (smrt).¹⁸² Navíc je explicitně zmíněno, že Noe při svém varování zvýšil hlas a nejednalo se tak o běžný dialog, ale o příkaz, jehož neuposlechnutí bude mít nevyhnutelné následky. Na základě čehož se Islámský stát snaží legitimizovat svou činnost.¹⁸³ Patrně úmyslně tak ignoruje verš 100 *súry Yúnus*, který říká, že trestání lidí z náboženských důvodů přísluší pouze Bohu.

O tom, že na zemi má člověk právo se sám rozhodnout, jestli bude nebo nebude věřit v Boha (nehledě na posmrtné následky) svědčí dále i verš 29 *súry al-Kahf* (jeskyně), která stejně jako verš 100 *súry Yúnus* říká, že hříšníci mají být potrestáni až Bohem po svém životě.¹⁸⁴

18:29 *„A rci: ‚Pravda přichází od Pána vašeho; kdo chce, ať věří, a kdo chce, ať nevěří!‘ A věru jsme připravili pro nespravedlivé oheň, jenž hustým dýmem je obklopí...“*¹⁸⁵

Ačkoliv je náboženský výklad otázky svobodné lidské vůle v rukou Islámského státu poněkud těžce uchopitelný oproti jasnému sdělení veršů 2:256, 18:29 a veršů 10:99 a 10:100, mezi řádky lze vyčíst, že Islámský stát nepřikládá těmto veršům váhu právě proto, že přirovnává dnešní svět ke stavu *džáhilje* (což v tomto článku zdůrazňuje),

¹⁸¹ Ibidem.

¹⁸² Co je zde důležité, je to, že povodeň představuje fyzické potrestání nevěřících ještě za jejich života. [Dabiq 2., s. 6.] Islámský stát na tomto konkrétním příkladu navíc demonstrovuje to, že „vždy v dějinách lidstva je menší skupina těch, co jsou spaseni, zatímco většina je odsouzena k záhubě.“ [Dabiq 2., s. 9.]

¹⁸³ Dabiq 2., s. 6-9.

¹⁸⁴ Freedom of belief in Islam. *Islamstory*. 11.9.2019.

¹⁸⁵ Ibidem.

kdy ještě „nebylo rozlišeno správné vedené od bloudění“ (2:256), stejně tak jako tomu bylo za doby proroka Noema.¹⁸⁶

Stejně kontroverzní je v islámu otázka legality otroctví a zabíjení nevěřících, na kterou se rozhodl Islámský stát reagovat ve své čtvrté publikaci časopisu *Dábiq* poté, co získal kontrolu nad jezídskými komunitami na převážně iráckém území takzvaného Kurdistánu. Právě agrese a nehumánní zacházení s touto náboženskou menšinou bylo hlavní deklarovanou motivací spojeneckých bojových operací proti Islámskému státu.¹⁸⁷

9:5 „A až uplynou posvátné měsíce, pak zabíjejte modloslužebníky, kdekoliv je najdete, zajímejte je, obléhejte je a chystejte proti nim všemožné nástrahy! Jestliže se však kajícně obrátí, budou dodržovat modlitbu a dávat almužnu, nechte je jít cestou jejich, vždyť Bůh je věru odpouštějící, slitovný.“¹⁸⁸

Právě tímto veršem ze *súry at-Tawba* (pokání) legitimizuje Islámský stát svůj agresivní postoj vůči jezídské menšině. Obecně je známo, že existuje v islámském právu shovívavější zacházení s *lidmi knihy*¹⁸⁹ (tedy křesťany, židy a zoroastrijci), na rozdíl od těch, kteří stejně jako jezídové do této kategorie nepatří. Ačkoliv jsou jezídové často považováni za jednu z islámských sekt, Islámský stát ve své publikaci tvrdí, že se muslimští učenci zabývali otázkou původu jezídismu a dospěli k názoru, že jeho vznik je spjatý s předislámskými pohanskými náboženstvími a ani jeho následné ovlivnění islámem tak nemůže garantovat této náboženské menšině „stejná práva“ jako *lidem knihy*, kteří mají být v podání Islámského státu buď donuceni ke konverzi nebo zabiti, avšak nemohou být zotročeni^{190 191}.

A co více, Islámský stát předkládá otázku zotročování ve své neustále propagované milenialistické teorii o blížícím se finálním střetu mezi křesťany a muslimy u Dábiqu,

¹⁸⁶ *Dabiq* 2., s. 10-11.

¹⁸⁷ *Dabiq* 4., s. 14-17.

¹⁸⁸ *Ibidem*, s. 14.

¹⁸⁹ Nutno zmínit, že Islámský stát nikterak neuznává shovívavější zacházení s lidmi knihy, neboť nemají podle islámského práva *šar'á* platnou smlouvu, na základě které by za pevně stanovených podmínek (podřízením se) získali ochranu před násilným pronásledováním a stali se tak chráněnci islámu (*ahl adh-dhimma*). [*Rumiyah* 11., s. 29.]

¹⁹⁰ Paradoxně však Islámský stát nikterak neodsuzuje, a naopak chválí zotročování stovek afrických křesťanských dívek radikálními islamisty z Boko Haram. [*Dabiq* 8., s. 14.] Následně v publikacích Rúmíja označuje víceméně všechny křesťany za modloslužebníky (viz kapitola 4.6. Ostré hranice) a několikrát ve svých článcích potvrzuje, že křesťanské ženy, děti a starší osoby mají být zotročeny. [*Rumiyah* 9., s. 7.] Islámský stát tento svůj postoj k otroctví a unášení dětí legitimizoval i prostřednictvím náboženských výkladů Ahmada ibn Tajmíja. [*Rumiyah* 11., s. 39.]

¹⁹¹ *Dabiq* 4., s. 14-15.

kterému má předcházet podle jednoho z *hadíthů* právě narození prvních dětí zotročených žen.¹⁹² Pro obhajobu zotročování uvedl Islámský stát výňatek z jednoho *hadíthu* sbírky *Sahíh al-Bucháří*, když ve své publikaci uvedl, že někteří z otroků přijali dobrovolně islám a jednoho dne tak budou moci vstoupit do nebe:¹⁹³

„*Bůh se dívá lidem, kteří vstupují do nebe v řetězech.*“¹⁹⁴

V samotném Koránu však lze nalézt několik veršů, které obecně zakazují jakoukoliv agresi vůči ne-muslimům:¹⁹⁵

8:61 „*A budou-li ochotni k míru, buď k němu ochoten i ty a spoléhej na Boha, vždyť On slyšíci je i vševědoucí.*“¹⁹⁶

2:190 „*A bojujte na stezce Boží proti těm, kdož bojují proti Vám, avšak nečiňte bezpráví, neboť Bůh nemiluje ty, kdož se bezpráví dopouštějí.*“¹⁹⁷

5:32 „*A kvůli tomuto jsme předepsali dítkám Izraele, aby ten, jenž zabije jednoho člověka – nikoliv pro pomstu na někom anebo za to, že šířil pohoršení na zemi – byl souzen, jako by zabil lidstvo veškeré. A aby ten, kdo oživí jednoho, byl posuzován, jako by oživil lidstvo veškeré.*“¹⁹⁸

Co se týče toho, co primární prameny říkají konkrétně o otroctví, je nutno přiznat, že existuje jak v Koránu, tak v *sunně* mnohem více veršů, které otroctví schvalují.¹⁹⁹ Nicméně dnešní oficiální náboženské výklady všech muslimských zemí otroctví zakazují

¹⁹² Islámský stát ve svém článku přiznává existenci nejrůznějších výkladů věty „Zotročená dívka porodí svého pána (neboť se dítě narodí po otci jako svobodný muslim).“ z výše diskutovaného *hadíthu*. Islámský stát přisuzuje vinu nejednoty těchto náboženských interpretací skutečnosti, že otroctví za života proroka Muhammada nebylo nikterak neobvyklé, a proto se usilovalo o nalezení pravého významu dané věty. Namítá však, že v dnešní době, kdy otroctví již není běžné, je význam této věty zcela zřejmý. Podle jeho slov je potřeba „vykládat její smysl literalistickým způsobem“ a tedy jednoduše znovu zavést otroctví. [*Dabiq* 4., s. 16.]

¹⁹³ *Dabiq* 4., s. 15.

¹⁹⁴ *Dabiq* 4., s. 15. (*Sahíh al-Bucháří*, č. 3010.)

¹⁹⁵ Egypt Today staff. 10 hadiths, Quranic verses that forbid murder of non-Muslims. *Egypt Today*. 29.5.2017.

¹⁹⁶ *Ibidem*.

¹⁹⁷ *Ibidem*.

¹⁹⁸ *Ibidem*.

¹⁹⁹ Problematice otroctví (konkrétně sexuálních otrokyň) se Islámský stát věnuje dále ještě v deváté publikaci časopisu *Dabiq*, kde vyjmenováním mnoha koránských veršů a výňatků ze *sunny* znovu obhajuje legitimitu zotročování nevěřících a následných (nucených) manželství, a to především prostřednictvím Prorokovy přímé praxe. Na základě těchto primárních pramenů Islámský stát například tvrdí, že předchozí manželské svazky po zotročení automaticky pozbývají svou platnost (stejně přistupuje i k manželským svazkům přeběhliků/muslimek z konkurenčních hnutí. [*Dabiq* 10., s. 44.]) Nebo že je o otrokyně v souladu s koránskými verši dobře postaráno a že hlavním důvodem jejich zotročování rozhodně není fyzická sexuální potřeba, ale umožnění těmto ženám přijmout islám a spasit tak své duše. [*Dabiq* 9., s. 44-46.]

a příkládají větší váhu veršům jako jsou verše 12 a 13 *súry al-Balad* (město) nebo verši 177 *súry al-Baqara*.²⁰⁰

90:12 „*Víš ty vůbec, co je to stezka vzhůru vedoucí?*

90:13 *Otroka propuštění...*“²⁰¹

2:177 „*Zbožnost nespočívá v tom, že obracíte tváře své směrem k východu či západu, nýbrž zbožný je ten, kdo uvěřil v Boha, v den soudný, v anděly, Písmo a proroky a rozdává z majetku svého – bez ohledu na lásku k němu – příbuzným, sirotkům, nuzným, po cestě (Boží) jdoucím, žebrákům a na otroků vykoupení...*“²⁰²

O tom, že je otroctví v současnosti bráno jako přežitek, svědčí i skutečnost, že když v roce 2014 začali bojovníci zotročovat jezídské obyvatelstvo a byl publikován tento časopis, stovky předních muslimských učenců se vůči jednání Islámského státu ohradily a formou veřejného dopisu vyzvali Islámský stát k upuštění od těchto aktivit jako neislámských. Podle těchto učenců bylo hlavním poselstvím veršů 12 a 13 *súry al-Balad* (město) a verše 177 *súry al-Baqara* právě zrušení otroctví do budoucna. Nyní když již bylo jednou od otroctví upuštěno, jeho znovuzavedení by nebylo ničím jiným než pouhým krokem zpět a ignorováním zjeveného učení.²⁰³

Islámský stát se tedy při náboženském výkladu v otázce zotročování nejen rozhodl uplatnit způsob selektivity, ale rozhodl se i pro skripturalistický výklad daných veršů, jenž je pro fundamentalistická hnutí zcela typický. A co více, tím že vyloučil jezídismus z islámského náboženství, legitimizoval pro své stoupence bezprávné a nehumánní zacházení, které je v islámu moderními výklady (i díky mnoha koránským veršům) zakázáno. Je tedy velmi pravděpodobné, že Islámský stát spíše než pro následování Božího poselství, selektivitou vybral pouze ty verše, kterými mohl naplnit své milenalistické a mesianistické představy o nadcházejícím vývoji světa. Nebo i hůře, vědomě tak činil pouze pro obhajobu barbarského chování svých příslušníků, které pobouřilo kromě západního světa i značnou část muslimské společnosti, bez jejíž podpory Islámský stát neměl šanci na dlouhodobý úspěch.

²⁰⁰ Islam and the Question of Slavery. *IslamFYI*. 14.7.2017.

²⁰¹ Ibidem.

²⁰² Ibidem.

²⁰³ Ibidem.

Nebylo to však poprvé ani naposled, kdy bylo chování příslušníků Islámského státu označeno předními muslimskými učenými jako nelidské a neislámské. Džihádisté měli často zřejmě z pragmatických důvodů (ze snahy udržet si reputaci hnutí) potřebu se proti takovým tvrzením ve svých publikacích ohradit. Typickým příkladem mohlo být upálení jordánského armádního pilota jménem Mu'áz Sáfí Yúsun al-Kasásiba, který byl džihádisty zajat poté, co bylo jeho stíhací letadlo zasaženo a on byl tak nucen se nad územím Islámského státu katapultovat. Jeho zadržení bylo čtenářům oznámeno v šesté publikaci časopisu *Dabiq*,²⁰⁴ načež byla v následném čísle zveřejněna jeho poprava upálením zaživa (videa z popravy však byla zveřejněna již dříve).²⁰⁵

Krutý způsob popravy odsoudil zejména přední jordánský islámský učenec Abú Sajjáf Muhammad aš-Šalabí, který upozornil na to, že *džihád* má obecně sloužit k tomu, aby dovedl lidi k islámu. Taková reprezentace náboženství ze strany Islámského státu, ale podle něj pouze vrhá špatné světlo na Prorokovo poselství a vyvrací tak účel samotného *džihádu*. Navíc je upalování lidí výslovně zakázáno v jednom z *hadíthů*:²⁰⁶

„Kromě Alláha by nikdo neměl trestat ohněm.“²⁰⁷

Proti tomuto výňatku ze *sunny* staví Islámský stát důmyslně koránský verš 194 *súry al-Baqara* a verš 126 *súry an-Nahl* (včela):²⁰⁸

2:194 „... Kdokoliv proti vám vystoupí nepřátelsky, pak i vy proti němu tak vystupte, podobně jako on vystupoval proti vám...“²⁰⁹

16:126 „Jestliže trestáte, tedy trestejte podobným způsobem, jako jste byli trestáni...“²¹⁰

Islámský stát legitimitu využití těchto zmíněných veršů obhajuje tím, že pilot, který se účastní bojových leteckých operací, v podstatě sám nedělá nic jiného, než že usmrcuje lidi ohněm (výbušninami). Tedy použití trestu upálení zaživa je v tomto případě v očích džihádistů spravedlivou odplatou, která je v časopise publikovanými verši legitimizována. Kromě nich je zde navíc uveden i *hadíth* zmiňující Alího, který poradil tehdejšímu

²⁰⁴ *Dabiq* 6., s. 34.

²⁰⁵ *Dabiq* 7., s. 5.

²⁰⁶ *Ibidem*, s. 6-7.

²⁰⁷ *Dabiq* 7., s. 7. (*Sunan Abí Dá'úd*, č. 2674.)

²⁰⁸ *Dabiq* 7., s. 7.

²⁰⁹ *Ibidem*.

²¹⁰ *Ibidem*.

chalífovi Abú Bakrovi trestat ohněm sodomity.²¹¹ Za povšimnutí ale stojí, že Islámský stát ve své publikaci vynechal druhou větu verše 126 *súry an-Nahl*, která vyzývá muslimy k zdrženlivosti: „*Však jste-li trpělivosti schopni, tedy to lepší je pro trpělivé.*“²¹²

Upalování zaživa se tak stalo relativně běžným způsobem poprav, a to především u zahraničních vojenských zajatců.²¹³

Za povšimnutí v dané problematice stojí také článek z páté publikace časopisu Rúmíja, kde Islámský stát radí svým čtenářům, jak pomocí zápalných lahví útočit při teroristických akcích na civilní cíle (školy, bary, noční kluby), cíle kritické infrastruktury (nemocnice, banky) a lehce zničitelné objekty (lesy u rezidenčních oblastí, chemické továrny, čerpací stanice s pohonnými hmoty) atd. Islamisté v tomto článku obhajují zhářství především tím, že všechny moderní (střelné) zbraně pracují na principu ohně (zapálení střelného prachu u nábojů, bomby, rakety a jiné výbušniny). Samotné zhářství tedy v dnešní době nemá být ničím zvláštním, navíc sám Prorok údajně používal oheň k pálení civilních objektů (úrody), aby oslabil své nepřátele.²¹⁴

V poslední řadě je nutné alespoň zmínit problematiku *takfírismu*. V počátcích islámu, kdy se islám rozštěpil na několik směrů (*sunna*, *ší'a*, *chárídžija*), docházelo ke krvavému soupeření mezi muslimy, kteří se navzájem obviňovali z odpadlictví (*takfír*). Právě v této době se objevil princip *irdžá'* (v překladu odložení), který byl opakem *takfíru* a přisuzoval právo hodnotit zbožnost pouze Bohu, a to po smrti daného věřícího. Tedy žádný člověk nemá právo obvinít muslima z odpadlictví, a to i v případě, že se jedná o nepraktikujícího muslima. Zjednodušeně se dá usoudit, že oba tyto fenomény přežily až do dnešních dní. *Takfírismus* je u islámských fundamentalistických hnutí relativně běžným jevem, a zvláště ideologie Islámského státu je na něm založena. Bez tohoto konceptu by Islámský stát ani nemohl obhájit použití násilí vůči muslimům při prosazování vlastních zájmů.²¹⁵

Legitimitu *takfírismu* se Islámský stát rozhodl obhájit ve stěžejním článku osmé publikace časopisu Dábíq tím, že napadl samotný koncept *irdžá'* jako nejnebezpečnější

²¹¹ *Dabiq* 7., s. 6-7.

²¹² HRBEK, I. (ed.). (1972): *Korán*, s. 302.

²¹³ *Rumiyah* 5., s. 17-18.

²¹⁴ *Ibidem*, s. 8-9.

²¹⁵ SHAHZAD, Syed Saleem. (2007). *Takfirism: a messianic ideology. Le Monde diplomatique.*

bid'at (nežádoucí neislámská novota), kterou zažily a kritizovaly ještě za svých životů již první vznešené generace islámu.²¹⁶

Šarík řekl: „*Murdži'a je nejšpinavější ze všech lidí, ráfida je už tak dost nečistá, ale murdži'a lže proti samotnému Bohu.*“²¹⁷

Na uvedeném *hadíthu* demonstroval Islámský stát to, že *murdži'a* (islámská sekta/zastánci principu *irdžá'*) byla hlavním sunnitským proudem zatracována již krátce po svém vzniku. Podle některých byla i horší než *ráfida* (ší'itský proud islámu).²¹⁸

Islámský stát pak ve své publikaci explicitně zmiňuje praxi chalífy Abú Bakra, který podle několika *hadíthů* bojoval proti vzbouřeným muslimům, kteří odmítli platit *zakát* (náboženskou daň).²¹⁹ Právě to má být jasným důkazem toho, že pokud muslim opomíjí své základní náboženské povinnosti, je odpadlíkem od islámu, proti němuž je nutné zakročit. Islámský stát pak přenáší koncept *irdžá'* do současnosti a přisuzuje ho jako základní charakteristickou vlastnost konkurenčním islámským hnutím, které se snažily v oblasti Iráku a Sýrie získat politický vliv. Tvrdí, že i ta hnutí, která se považují za islamistická, mají mezi sebou nepraktikující muslimy, přijímají podporu ze západu a na dobytých územích nezavádí právo *šari'at*, čímž podle Islámského státu automaticky spadají do kategorie odpadlíků od islámské víry.^{220, 221} Tím spíše, pokud se rozhodnou k ozbrojenému boji proti Islámskému státu, který naopak trestá *irdžá'* a islámské právo *šari'at* prosazuje²²² („jako jediná země na světě“).²²³ Tímto způsobem můžeme nastínit problematiku *takfírismu* z pozice Islámského státu ve „smysluplnějším“ významu slova (ačkoliv je daná problematika ve skutečnosti samozřejmě mnohem složitější). V obecném pojetí je ale nálepka odpadlictví přisuzována jednoduše každému muslimovi, který není jeho členem.

²¹⁶ *Dabiq* 8., s. 39-41.

²¹⁷ *Dabiq* 8., s. 41. (*Musnad Ahmad*)

²¹⁸ *Dabiq* 8., s. 41.

²¹⁹ *Ibidem*, s. 45.

²²⁰ Islámský stát se ve druhé publikaci časopisu Rúmíja snažil reagovat na skutečnost, že ne všichni jeho bojovníci s *takfírem* souhlasí. Upozorňoval tak na to, že pokud se někdo zdráhá označit daná konkurenční islamistická hnutí za odpadlická (především hnutí *an-Nusra*), bude s ním zahájeno jakési soudní řízení, na jehož konci dojde buď k změně svého postoje nebo bude sám považován za odpadlíka. [*Rumiyah* 2., s. 6.] Tato situace byla zapříčiněna nejspíše tím, že řada islamistů chalífátu byla v té době tvořena přeběhlíky právě z hnutí, jako byla *an-Nusra*, která islamisté sice opustili, avšak nemuseli je nutně považovat za nepřátelská.

²²¹ *Dabiq* 8., s. 53-56.

²²² *Dabiq* 10., s. 42, 50.

²²³ *Dabiq* 12., s. 16.

V islámu jsou však i takoví učenci, kteří *takfír* přesto zakazují a považují ho za neislámský. Tvrdí, že nikomu nepřísluší hodnotit a soudit zbožnost ostatních. Přitom se stejně jako Islámský stát opírají o primární prameny islámu.²²⁴

Džundub ibn Abdulláh vyprávěl, že Prorok pravil: „*Jednou někdo řekl: ‚Při Alláhovi! Tomu člověku Alláh nikdy neodpustí.‘ Na to nejvyšší a nejdokonalejší Alláh řekl: ‚Kdopak se to zapřísahá mým jménem, že neodpustím tomu a tomu člověku? Tomu a tomu jsem odpustil, ale tvé dobré skutky přišly vniveč.‘*“²²⁵

²²⁴ (2006). *Sunna, O chování Proroka*, s. 134.

²²⁵ (2006). *Sunna, O chování Proroka*, s. 134. (*Miškát al-Masábih*, č. 2334.)

4.4 Mesianismus a milenialismus

Jak uvádí přední český islamolog Bronislav Ostřanský v jedné ze svých publikací, v islámu není striktní potřeba oddělovat problematiku mesianismu od milenialismu, neboť samotný příchod spasitele a s ním související události, jsou předzvěstí samotného blížícího se konce světa, jenž je v časopisech Islámského státu pod termínem Hodina²²⁶ (*as-Sáʿa*), velmi často zmiňován.²²⁷

Co se primárních pramenů islámské eschatologie týče, v mnoha případech si protirečí a není tak možné sestavit chronologicky přesnou a všeobecně přijímanou představu o tom, jak by měly jednotlivé události předcházející soudnému dni vypadat. Obecně je ale islámská eschatologie charakterizována takzvanými malými a velkými znameními apokalypsy (Hodiny). Malá znamení Hodiny jsou obecně dlouhodobé politické, náboženské, kulturní a morální úkazy (úpadek mravů, zločinnost, přírodní katastrofy atd.), které většinou teprve předcházejí konkrétním prorokovaným událostem, které jsou označovány jako velká znamení Hodiny^{228, 229}.

Islámský stát se ve svých publikacích upíná právě k jedné z těchto předpovězených událostí, která je pojmenována arabským termínem *al-Malhama al-Kubrā*, což by se dalo volně přeložit jako největší masakr nebo nejkrvavější bitva. Jedná se o zásadní událost islámské eschatologie, neboť právě krátce před *al-Malhama al-Kubrā* sestoupí na zem Ježíš, který po boku *Mahdího* vedoucího muslimy porazí v boji antikrista i jeho bezbožnou armádu. Následně pak Ježíš nastolí na zemi Boží řád, který bude trvat přibližně půl století,²³⁰ než bude pozemský svět zdevastován démonickými kmeny Gog a Magog. Tyto kmeny budou sice samotným Bohem zanedlouho zničeny, ale zároveň jsou předzvěstí posledních několika málo let života na Zemi.²³¹

²²⁶ Jedná se de facto o nejčastější označení souboru události islámské eschatologie, které svojí charakteristikou odpovídají křesťanské apokalypse světa. Kromě termínu Hodina se podobně jako v křesťanství používá i termín soudný den (*jaum ad-dín*), den zmrtvýchvstání (*jaum al-qijáma*) a den shromáždění (*jaum al-džamʿ*). [OSTŘANSKÝ, B. (ed.). (2012). *Konec tohoto světa*, s. 111.]

²²⁷ OSTŘANSKÝ, B. (ed.). (2012). *Konec tohoto světa*, s. 111.

²²⁸ Například příchod Ježíše (Ísá) a/nebo *Mahdího*, příchod antikrista (*Dadždžál*), vpád démonických kmenů Gog a Magog atd. [OSTŘANSKÝ, B. (ed.). (2012). *Konec tohoto světa*, s. 116, 118.]

²²⁹ OSTŘANSKÝ, B. (ed.). (2012). *Konec tohoto světa*, s. 113, 116.

²³⁰ Někdy na začátku tohoto období se má na zemi zjevit apokalyptické zvíře *ad-Dábba*. *Ad-Dábba* pak za použití Mojžíšovy hole a Šalamounova zázračného prstenu oddělí od věřících všechny pokrytce. [OSTŘANSKÝ, B. (ed.). (2012). *Konec tohoto světa*, s. 119. / *Dabiq* 7., s. 66.]

²³¹ OSTŘANSKÝ, B. (ed.). (2012). *Konec tohoto světa*, s. 142-143.

Podle několika *hadíthů*, které Islámský stát často zveřejňoval, se má *al-Malhama al-Kubrú* odehrát mezi křesťany a muslimy, a to u vesnice Dábiq, která leží nedaleko Aleppa.²³² Bitvu Islámský stát očekává v blíže nespecifikovaném krátkém časovém horizontu a snaží se přesvědčit čtenáře, že nemají času nazbyt a musí si pospíšet, aby se mohli této bitvy a obecně války mezi křesťany a muslimy zúčastnit.²³³

V první řadě je důležité nastínit, na základě čeho se džihádisté domnívají, že se k dané bitvě schyluje. Podle jednoho z *hadíthů* prorok Muhammad prohlásil, že islám ve svých počátcích byl pro okolní svět něčím cizím a svým způsobem zvláštním. Jednalo se o náboženství, které mnohdy zpřetrhalo rodinné a kmenové vazby a muslimská společenství tak byla v mnoha případech seskupením lidí, kteří nebyli ze stejného kmene, nepocházeli ze stejných rodů, avšak jejich víra byla tím, co je spojovalo. Prorok Muhammad následně prohlásil, že přesně tak jak islám začal, tedy jako něco okolnímu světu cizího a zvláštního, tak k takové podobě se ke konci dějin světa také vrátí. Právě k takovému stavu je přirovnáván Islámský stát, který je podle džihádistů prvním a posledním svého druhu. Džihádisté ze všech koutů světa, rozdílných národností, mluvící různými jazyky, nemajíc společného nic jiného než bezmeznou lásku k Bohu a víru v jeho Proroka, opouštějí své domovy, své rodiny a přátele, aby mohli vybudovat islámský stát, přirovnávajíc jej k prvnímu muslimskému takzvanému medínskému státu, jako tomu bylo za prvních vznešených generací islámu.²³⁴

Abdulláh ibn Amr vyprávěl, že Prorok pravil: „*Po Hidžře bude následovat další hidžra. Nejlepšími lidmi na zemi budou ti, kteří se budou zdržovat v zemi Abrahámovy hidžry. Poté zůstanou na zemi ti nejhorší ze všech lidí. Jejich země je vyženu, Alláh je bude nenávidět a oheň je seskupí s opicemi a prasaty.*“²³⁵

To je podle Islámského státu dostačující důkaz, že *al-Malhama al-Kubrú* se blíží, neboť právě podle zmiňovaného *hadíthu* se do země Abrahámovy *hidžry* (Levanta)

²³² Hlavním táborem a baštou muslimů před *al-Malhama al-Kubrú* mělo být podle jednoho z *hadíthů* okolí Damašku, což Islámský stát zmínil až v deváté publikaci časopisu Dábiq. Tedy v době, kdy islamisté pronikli až do syrské městské čtvrti/uprchlického tábora Jarmúk (Damašek), jen několik málo kilometrů od syrského prezidentského paláce. [*Dabiq* 9., s. 36.]

²³³ *Dabiq* 1., s. 4, 8-9.

²³⁴ *Dabiq* 3., s. 5-8.

²³⁵ *Dabiq* 3., s. 10. (*Sunan Abí Dá'úd, Musnad Ahmad, Džámí' at-Tirmidhí*)

shromažďují ti nejzbožnější ze všech, aby se s křesťany utkali v rozhodující bitvě u Dábiqu.²³⁶

Více prozaický důvod k očekávání *al-Malhama al-Kubrā* je ten, že pokud je Levanta onou zemí, kde se mají odehrát všechna velká znamení soudného dne, pak *džihád* na jejím území musí zákonitě vést k této rozhodující bitvě.²³⁷

*„Jiskra byla zapálena zde v Iráku a její žár bude dále zesilovat – s Alláhovým svolením – dokud nespálí křižácké armády u Dábiqu.“*²³⁸

Abú Mus^cab az-Zarqáwí (zakladatel hnutí)

*„Ani na moment nepochybují, – a Alláh je mi svědkem – že to my jsme armádou, která bude pochodovat pod praporem Mahdího, Alláhova služebníka. Pokud první z nás se této chvíle nedožije, pak poslední z nás ano.“*²³⁹

Abú Hamza al-Muhádžir (velitel Islámského státu)

*„Ó vojáci Islámského státu, buďte připraveni na poslední křižácké tažení. Ano, bude-li to vůle Boží, bude vskutku poslední. S Alláhovo svolením to my posléze budeme dobývateli, nikoliv naopak.“*²⁴⁰

Šejch Abú Muhammad al-Adnání aš-Šámí (mluvčí Islámského státu)

*„Ó Bože, vše dobré co nás potkalo, je jen díky Tobě. Není Ti rovno. Tobě patří všechna chvála a poděkování. Ó Bože, zachovej náš chalífát jímž si nám Ty sám požehnal, než prorok Ježíš sestoupí na zem, aby nás vedl. Ó Bože, učiň nás Tvými vděčnými služebníky.“*²⁴¹

Abúl-Háarith ath-Thaghří (bojovník Islámského státu)

Ve svých časopisech Islámský stát vystupuje vždy sebejistě a všechny své úspěchy zveřejňuje s poděkováním Bohu, kterému připisuje veškeré zásluhy a vděčí mu za úspěšnou expanzi. Snaží se tak čtenáře přesvědčit, že Bůh je na straně hnutí. Na základě

²³⁶ Ibidem, s. 10-11.

²³⁷ *Dabiq* 4., s. 35.

²³⁸ Ibidem.

²³⁹ Ibidem.

²⁴⁰ Ibidem, s. 37.

²⁴¹ *Dabiq* 12., s. 32.

toho pak Islámský stát usilovně apeluje na všechny muslimy, aby splnili opomíjený závazek vůči Bohu a uskutečnili i oni sami *hidžru* do Abrahámovy země.²⁴²

Abú Hurajra vyprávěl, že Prorok řekl: „*Kdokoliv zemře, aniž by se zúčastnil bitvy, nebo bez jakékoliv snahy zúčastnit se takové bitvy, zemřel jako pokrytec.*“²⁴³

Právě na několika takovýchto podobných *hadíthech* demonstrují islamisté to, že pokud se někdo nepřidá k Islámskému státu, aby bojoval na cestě Boží, není ničím jiným než pokrytcem. Neboť jako muslim slíbil věrnost Bohu a je tak zavázán povinností *hidžry* a *džihádu*.²⁴⁴

K problematice mesianismu a milenialismu se Islámský stát dále vrací v jedenácté publikaci časopisu *Dabiq*, když se snaží demonizovat ší'itskou opozici v regionu. Odvolává se při tom na údajné výroky šestého ší'itského imáma Džafara as-Sádiqa, který se věnoval mimo jiné právě islámské eschatologii. Ten měl údajně prohlásit, že až *Mahdí*²⁴⁵ sestoupí na zem, nahradí slovo Alláh judaistickými výrazy pro pojmenovávání Boha a nastolí Boží řád po vzoru židovského krále Davida. Rovněž se má *Mahdí* dopustit v šesti fázích zmasakrování třech tisíců příslušníků kmene Qurajšovců a následně mnoha dalších arabských rodin. Na základě těchto výroků se snaží Islámský stát přesvědčit čtenáře, že ší'itský *mahdí* je ve skutečnosti ekvivalentem takzvaného falešného *mahdího*, jenž je v sunnitské islámské eschatologii znám jako *Dadždžál* (antikrist). Ten bude navíc podle Islámského státu v očích židů očekávaným judaistickým mesiášem a je tak pravděpodobné, že se židé a ší'ité spojí v boji proti muslimům (sunnitům)^{246, 247}.

Anas ibn Málík vyprávěl, že Prorok řekl: „*Dadždžál bude následován sedmdesáti tisíci židy z Asbahánu.*“²⁴⁸

²⁴² *Dabiq* 3., s. 25-26.

²⁴³ *Dabiq* 3., s. 26. (*Bulúgh al-Marám*, č. 1298.)

²⁴⁴ *Dabiq* 14., s. 46-47.

²⁴⁵ *Mahdí* v ší'itské islámské eschatologii (alespoň u dvanáctníků), má být synem jedenáctého imáma Hasana al-Askariho, který po smrti svého otce zůstal ve skrytu a následně pod jménem Muhammad (stejně jako v sunnitské islámské eschatologie) sestoupí na zem jako *mahdí*. [*Dabiq* 11., s. 16.]

²⁴⁶ Je dobré si povšimnout, že jsou spolu židé a ší'itští muslimové v publikacích časopisů Islámského státu velmi často srovnáváni, na čemž se islamisté snaží svým čtenářům demonstrovat to, že ší'itský islám má mnohem blíže k judaismu než ke „skutečnému“ islámu. Ostatně sám tvrdí: „*Židé a ráfida jsou dvě strany téže mince.*“ Judaismus (i ší'itský islám) je však v podání Islámského státu vykreslován s těmi nejhoršími možnými atributy (zabíjení muslimů, lhářství, pokrytectví, podvádění, nenávidění islámu a andělů atd.). [*Dabiq* 13., s. 33.]

²⁴⁷ *Dabiq* 11., s. 16-17.

²⁴⁸ *Dabiq* 13., s. 56. (*Sahih Muslim*, č. 2944.)

Asbahán je jeden z názvů dnešního íránského města Isfahán. Daný *hadíth* byl uveden Islámským státem na konci třinácté publikace časopisu Dábiq, a to bez bližšího výkladu. Zcela jistě měl však demonstrovat nepopiratelnou provázanost mezi judaismem, ší'itským islámem a původem antikrista, kterou se v předchozích článcích této publikace zabýval.²⁴⁹

V publikacích časopisu Rúmíja se už s články o nadcházející *al-Malhama al-Kubrú* (ostatně jako obecně s celou mesianistickou a milenialistickou tematikou) téměř nesetkáme. Jedná se pravděpodobně o důsledek ztráty rozsáhlých území, kdy Islámský stát přišel i o pověstný Dábiq. Co islamisty z chalífátu přesně vedlo ke změně jména publikovaného časopisu není zcela zřejmé. Rozhodně se ale nedá říct, že by se na základě porážky u Dábiqu vzdali svých mesianistických a milenialistických představ. Ve své třetí publikaci časopisu Rúmíja Islámský stát jasně vysvětlil svým čtenářům, že porážka, kterou islamisté utrpěli, je pouze jednou z mnoha bitev, které i nadále měly předcházet očekávané *al-Malhama al-Kubrú*.²⁵⁰ Ostatně Řím, podle kterého je Rúmíja pojmenována, je podle apokalyptických *hadíthů* dobyt až po porážce křesťanů u Dábiqu. Pojmenování Rúmíja má tedy spíše naopak posílit milenialistické představy o nadcházejícím vývoji světa (ačkoliv Islámskému státu vytěsnění jména ztraceného území jistě přišlo vhod).

Imrán ibn Husajn vyprávěl, že Prorok řekl: „*Nestane se, že by nebylo (jediné) skupiny z mé ummy, která by nebojovala ve jménu pravdy, činíc tak navzdory všem, kteří jí vzdorují, dokud se poslední z nich neutká s Dadždžálem.*“²⁵¹

Do jaké míry a v jaké podobě členové a zvláště vedení Islámského státu doopravdy věřilo v nadcházející *al-Malhama al-Kubrú*, je otázkou, na kterou nebude možno pouze na základě analýzy propagandistického materiálu odpovědět. Nicméně je zřetelné, že alespoň pro přitažlivost hnutí je celá image Islámského státu postavena na mesianistických a milenialistických představách. Teologický výklad islámské eschatologie je však omezen pouze na snahu legitimizovat existenci Islámského státu a přilákat tak nové členy do bojových řad, což svědčí spíše o vypočítavém pragmatismu ze strany džihádistů, což však není pro fundamentalistická hnutí nikterak netypické.

²⁴⁹ Ibidem, s. 32.

²⁵⁰ *Rumiyah 3.*, s. 24-26.

²⁵¹ *Rumiyah 10.*, s. 40. (*Sunan Abí Dá'úd*, č. 2674.)

4.5 Vyvolené členství

Fundamentalistická hnutí jsou obvykle přesvědčena, že byla vyvolena, aby sehrála hlavní roli ve skrytém Božím plánu. Právě skrze jejich obec má pak dojít k zásadním událostem v dějinách lidstva, které většinou vyplývají z eschatologie daného náboženství.

*„Vyzýváme je, aby dlouho rozmýšleli, než se pustí do boje proti Islámskému státu, který vládne tím, co Alláh zjevil. Pamatujte před zahájením boje proti Islámskému státu, o vy již Vás fitna postihla, že není místa na Zemi, kde by bylo implementováno a uplatňováno islámské právo šari‘a s výjimkou zemí Islámského státu... Takže si dávejte pozor, neboť bojem proti Islámskému státu odpadáte od své víry, ať už si to uvědomujete, či nikoliv.“*²⁵²

Šejch Abú Muhammad al-Adnání aš-Šámí (mluvčí Islámského státu)

Publikace časopisu Dábiq a Rúmíja se neustále snaží své čtenáře přesvědčit o Boží vyvolenosti muslimů v řadách Islámského státu. Islamisté k tomuto účelu důmyslně využívají verše z Koránu, výňatky ze *sunny*, výklady vlivných středověkých učenců, ale i proslovy předních osobností Islámského státu atd. Po analýze zmíněných publikací je zřejmé, že Boží vyvolenost z pohledu Islámského státu byla zpočátku obhajována především na základě dvou skutečností. Tou první byl fakt, jak je již z výše citovaného textu zřejmé, že Islámský stát byl jediným státem, který implementoval islámské právo šari‘a v takovém rozsahu jako právě islamisté z chalífátu. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 4.1, islámské právo šari‘a bylo v podání Islámského státu silně spjato s ideologií ofenzivního *džihádu*. Ačkoliv je tedy i v současných blízkovýchodních režimech do určité míry šari‘a aplikována, není možné tyto jednotlivé právní řády srovnávat s islámským právem uvnitř chalífátu. Islámský stát pak pravdivě tvrdil, že jeho právní řád je v podstatě jediný svého druhu.²⁵³

Zůstává však otázka, čím Islámský stát obhajoval tvrzení, že zrovna jeho verze islámu je založena na správné metodologii.²⁵⁴ V první řadě je potřeba znovu zmínit výklad

²⁵² Dábiq 12., s. 16.

²⁵³ Ibidem.

²⁵⁴ V desáté publikaci časopisu Rúmíja byl publikován jeden z mnoha spisů zakladatele hnutí Abú Mus‘ab az-Zarqáwího. Konkrétně se jednalo o jeden z článků, který byl sepsán během bitvy o Fallúdžu v době okupace Iráku. V něm az-Zarqáwí tvrdil, že se džihádisté během války setkali s řadou nadpřirozených jevů, které měly dokazovat Boží pomoc muslimům na cestě *džihádu*. Zmíněno je například nalezení vodního melounu, který džihádisté během hladomoru objevili růst na místě a v období, kdy tato zelenina růst

primárních pramenů islámu. Propagandistické publikace na základě využívání jednotlivých svatých textů přesvědčují čtenáře, že islamisté z chalífátu nepodniknou ani jediný krok, který by nebyl nakázán (nebo alespoň schvalován) primárními prameny. Je-li pak činnost chalífátu naprostým odrazem důsledné interpretace primárních pramenů islámu (tedy alespoň zdánlivým způsobem na základě úspěšné propagandy), musí být zákonitě islamisté z chalífátu (pro své čtenáře) vykonavatelem nezpochybnitelné Boží vůle.

Poněkud prozaičtější důkaz Boží vyvolenosti, který má na čtenáře zapůsobit, je hrdě zmiňován již v prvních publikacích časopisu Dábiq. Úspěšná a blesková expanze Islámského státu (stejně jako vůbec samotná existence chalífátu) má být důsledkem nezpochybnitelné Boží vůle a druhým stěžejním důkazem vyvolenosti daného hnutí a jeho příslušníků.²⁵⁵

*„Bouře, která se přehnala přes Irák, nebyla dílem džihádistů. Byla to jednoduše Alláhova pomoc, která si neměla pouze podmanit nepřátele islámu, nýbrž i zachránit tisíce odpadlíků před bezbožnou cestou a pokrytectvím.“*²⁵⁶ (článek redakce časopisu Dábiq)

*„Islámský stát přetrvá. Přetrvá, protože je postaven na ostatcích (svých) mučedníků a zavražďován jejich krví, a tímto byl vykoupen posmrtný život. Přetrvá, neboť úspěch na cestě džihádu, dopřán samotným Bohem, je jasnější než slunce uprostřed nebe. Přetrvá, protože nebyl znečištěn hříšnými příjmy²⁵⁷ ani pokřivenou metodologií.“*²⁵⁸

Šejch Abú Umar al-Baghdádí (vůdce Islámského státu před vyhlášením chalífátu)

*„Ano, Alláh nám požehnal obnovením chalífátu prostřednictvím bojovníků Islámského státu... A ničeho z toho by nebylo dosaženo, kdyby nebylo Jeho samotného.“*²⁵⁹

Abúl-Háarith ath-Thaghri (bojovník Islámského státu)

za žádných okolností nemůže. V jednom z domů našli pitnou vodu s neobvyklou chutí, uloženou ve třech prapodivných kontejnerech, které údajně nemohly být z tohoto světa. V okolí města slyšeli řinčení mečů (prvních generací islámu) a řehtání koní, jež se v dané lokalitě nevyskytují. Jeden z džihádistů měl bez větších zdravotních následků přežít čistý průstřel hlavy. Kolem umírajících mučedníků se měla linout příjemná avšak prapodivná vůně atd. [*Rumiyah 10.*, s. 10.]

²⁵⁵ *Dabiq 1.*, s. 48.

²⁵⁶ *Ibidem.*

²⁵⁷ Jedná se s největší pravděpodobností o narážku na finanční podporu v boji proti syrskému vládnímu režimu a Islámskému státu od západních mocností nebo jiných Islámským státem zavrhaných režimů (Írán, Saudská Arábie atd.), která byla konkurenčními islamisty mnohdy čerpána.

²⁵⁸ *Dabiq 12.*, s. 17.

²⁵⁹ *Ibidem.*, s. 29.

Expanze Islámského státu však byla nakonec zastavena a s ní se objevily i první pochybnosti o vyvolenosti Islámského státu a jeho roli v Božím plánu, stejně tak, jako se objevily pochybnosti o nadcházející *al-Malhama al-Kubrá*. Propaganda chalífátu musela na danou situaci reagovat a vyzývala tak své příslušníky, aby měli víru v Boha a nepřestávali věřit v konečné vítězství muslimů, neboť bylo slíbeno samotným Bohem.²⁶⁰

30:4 „... Bohu přísluší rozhodnutí jak dřívější, tak i pozdější. V ten den pak se zaradují věřící

30:5 z vítězné pomoci Boží. A pomáhá On, komu chce, a On mocný je a slitovný.

30:6 Slib Boží – a Bůh slib Svůj neruší, však většina lidí to neví.“²⁶¹

22:40 „... A Bůh skutku pomůže těm, kdož pomáhají Jemu – a Bůh věru je silný, mocný.“²⁶²

Už jen na základě racionálního uvažování, pokud je islám jediným pravověrným náboženstvím, Bůh se o vítězství muslimů zákonitě postará. Jakékoliv pochyby jsou nepřijatelné. S odvoláním na středověkého učenice Ibn al-Qajjima, vítězství muslimů může přijít pouze ve chvíli, kdy muslimská obec bude oplývat absolutní vírou a důvěrou v Boha, aby dokázala, že je Boží pomoci hodna. Islámský stát zdůrazňuje, že válka mezi Islámským státem a jeho nepřáteli nemá za cíl ani tak dobývat území, jako spíše neustále testovat zbožnost muslimů.²⁶³

„... každý muslim si musí být jist, že úplné vítězství se blíží, že Alláh bude ctít toto náboženství, že budoucnost patří islámu, i když všechny národy zuřivě bojují proti nám, a že budeme rozhodně vládnout Zemi mocí Alláha, Mocného, Silného. A ten, kdo to odmítá nebo o tom pochybuje, není nic jiného než jeden z nevěřících šířitelů strachu.“²⁶⁴

Abú Hamza al-Muhádžir (velitel Islámského státu)

Stejně tak Islámský stát vyzýval své bojovníky k odvaze, přičemž za použití primárních pramenů islámu poukazoval na nejrůznější „historické“ události,²⁶⁵ kdy věřící

²⁶⁰ *Rumiyah* 2., s., 18.

²⁶¹ *Rumiyah* 9., s., 14.

²⁶² *Rumiyah* 13., s. 23.

²⁶³ *Rumiyah* 2., s. 18-19.

²⁶⁴ *Ibidem*, s. 18.

²⁶⁵ Zmíněna byla například bitva v al-Jamámě z doby prvních generací islámu, kde údajně padla téměř polovina nejuctyhodnějších muslimů, kteří si pamatovali Korán a byli tak největšími učenci a nejzbožnějšími muslimy své doby. Ostatně, jak Abú Mus'ab az-Zarqáwí v jedné ze svých publikací zmínil, čtyři z pěti

trpěli a umírali za svou víru v Boha. A tak ani islamisté chalífátu nemohou očekávat, že bude jejich cesta do ráje snadná, neboť boj ve jménu Boží pravdy, vždy vyžadoval i ty nejvyšší možné oběti.²⁶⁶ Ostatně mučednická smrt má být beztak nejkratší a nejúctyhodnější cestou do nebe. Tedy hlavním cílem a motivací členů analyzovaného hnutí.²⁶⁷

9:111 „(A oni bojují na cestě Boží) - zabíjejí a jsou zabijeni.“²⁶⁸

3:142 „Domníváte se snad, že vejdete do ráje, dříve než Bůh rozpozná mezi vámi ty, kdož usilovně se snažili v boji, a dříve než rozpozná neochvějně?“²⁶⁹

47:4 „... A Bůh nedopustí, aby se ztratily skutky těch, kdož byli zabiti na cestě Boží.

47:5 On správnou cestou je povede a napraví jejich myšlení

47:6 a uvede je do zahrady rajské, o níž jim dal již vědění.“²⁷⁰

„V bitvě u Mu'ty, Džafar ibn Abí Tálíb uchopil prapor svou pravou rukou, ale ta mu byla záhy useknuta, tak ho zdvihl svou levou rukou a ta byla také useknuta. Tak ho držel svými pažemi, dokud nebyl zabit... Tak ho Alláh v nebi odměnil dvěma křídly, se kterými létá kamkoliv se mu zlíbí.“²⁷¹

Šaddád ibn al-Had vyprávěl, jak jeden z beduínů Prorokovi řekl: „Pro tohle jsem Tě nenásledoval. Následoval jsem tě, abych byl zasáhnut šípem sem – a ukázal na svůj krk – zemřel a vstoupil tak do nebe!“²⁷²

Ve druhém citovaném *hadíthu* odmítá jeden z Prorokových společníků svůj podíl z válečné kořisti, neboť bojoval na cestě *džihádu* jen proto, aby jednoho dne mohl vstoupit do ráje. Stejně jako v případě příběhu o mučednické smrti Džafara ibn Abí Tálíba je daný příspěvek uveden proto, aby svým čtenářům přiblížil praxi Prorokových společníků.

nejbližších společníků proroka Muhammada (*as-Sahába*) měli zemřít mučednickou smrtí při šíření islámské víry mečem. Právě to má být onen odkaz hodný následování. [*Rumiyah* 10., s. 9.]

²⁶⁶ *Rumiyah* 2., s. 27.

²⁶⁷ *Rumiyah* 6., s. 43.

²⁶⁸ *Rumiyah* 2., s. 27.

²⁶⁹ *Ibidem*, s. 29.

²⁷⁰ *Rumiyah* 8., s. 22.

²⁷¹ *Rumiyah* 6., s. 41. (*Džámi' at-Tirmidhí*, č. 3763.) Citovaný článek vyprávějí o osudu Džafara ibn Abí Tálíba byl sepsán na základě několika jednotlivých *hadíthů*. *Hadíth* ze sbírky *Džámi' at-Tirmidhí* s číslem 3763 vypráví o tom, že byl Džafar za svou zbožnost skutečně odměněn dvěma křídly. Patrně si je skutečně vysloužil odvážnou mučednickou smrtí. Propagovaná spojitost mezi způsobem jeho smrti a posmrtnou odměnou je ale s nejvyšší pravděpodobností výsledkem následného náboženského výkladu.

²⁷² *Rumiyah* 6., s. 41.

Právě takovým přístupem, opovrhujícím pozemským životem, se měli islamisté zasloužit o Boží přízeň.²⁷³

Ve stále pozdějších publikacích časopisu Rúmíja nezbyvalo islamistům z chalífátu již opravdu nic jiného než vyzývat své členy k trpělivosti. Islámský stát trval na tom, že prožívaná příkoří měla pouze vyčlenit ty muslimy, kteří si doopravdy měli zasloužit spásu a mohli tak jednoho dne vstoupit do nebe.²⁷⁴ Chalífátem neustále vyžadovaná trpělivost byla naštěstí primárními prameny islámu sama o sobě často popisována jako neodmyslitelná součást cesty Boží.²⁷⁵

8:45 *„Vy, kteří věříte! Kdykoliv střetnete se s nějakým oddílem, vytrvejte pevně a vzyvejte často Boha – snad dosáhnete úspěchu!*

8:46 *Poslouchejte Boha... Buďte trpělivi, neboť Bůh stojí na straně trpělivých!“*²⁷⁶

30:60 *„Bud’ však neochvějný, vždyť slib Boží pravdou jest. A nechť ti, kdož nejsou pevně přesvědčeni, tě ve víře tvé nezviklají!“*²⁷⁷

3:200 *„Vy, kteří věříte! Buďte neochvějní a povzbuzujte se k neochvějnosti! Buďte pevní a bojte se Boha – snad budete blaženi!“*²⁷⁸

24:55 *„Bůh přislíbil těm z vás, kdož uvěřili a zbožné skutky konali, že z nich učiní nástupce na zemi, tak jako již učinil nástupci ty, kdož byli před nimi. A přislíbil jim, že upevní pro ně náboženství jejich, které se mu zlíbilo jim dát, a že nahradí posléze obavy jejich jistotou...“*²⁷⁹

V kontextu stále větších neúspěchů na bitevním poli se posléze Islámský stát snažil své čtenáře přesvědčit, že současná „nežádoucí“ situace je opravdu pouze součástí skrytého Božího plánu.²⁸⁰

²⁷³ Ibidem, s. 40-41.

²⁷⁴ Rumiya 11., s. 12.

²⁷⁵ Rumiya 9., s. 26-27.

²⁷⁶ Ibidem, s. 26.

²⁷⁷ Ibidem.

²⁷⁸ Rumiya 13., s. 9.

²⁷⁹ Ibidem, s. 23.

²⁸⁰ Rumiya 9., s. 14.

*„Vítězství a osud tohoto náboženství je pouze v rukou Božích. Zaručil se za to a slíbil to... Pokud se tedy (vítězství) opozdí, pak je to kvůli (skryté) moudrosti a pro blaho víry a jejího lidu.“*²⁸¹

*„Vskutku, Alláh testuje kohokoliv miluje.“*²⁸²

Abú Mus^ʿab az-Zarqáwí (zakladatel hnutí)

Islamisté byli neustále vyzýváni, především prostřednictvím starších teologických děl již dávno zesnulého zakladatele analyzovaného hnutí, aby nezpochybňovali Boží vyvolené členství Islámského státu a setrvali na cestě *džihádu*, po které kráčí. Islámský stát usiloval o to, aby smrtelník uvnitř hnutí potlačil jakékoliv pochyby a obecně vůbec sám o bezvýchodné situaci nikterak nepřemýšlel, neboť údajně nedisponoval potřebnými znalostmi, aby mohl danou situaci sám za sebe posoudit, a měl tak jednoduše pokračovat v boji za zájmy chalífátu a důvěřovat v Boha a jeho poselství (v ideologii Islámského státu). Členům daného hnutí bylo doslova nakázáno, aby přijali jakýkoliv osud, který jim byl Bohem (Islámským státem) na cestě *džihádu* určen.²⁸³ Pouze tímto způsobem mohla být muslimům garantována jejich spása a vstup do nebe.²⁸⁴

2:216 *„... Je však možné, že je vám nepříjemné něco, co je pro vás dobré, a je možné, že milujete něco, co je pro vás špatné; jedině Bůh to zná, zatímco vy to neznáte.“*²⁸⁵

*„Abrahám byl vržen do ohně, Zachariáš byl rozřezán na kusy, Jan byl zmasakrován, Ajjúb roky trpěl, Jonáš byl uvězněn v břiše velryby a Josef byl za levnou cenu prodán a byl několik let vězněn – to vše (zažili) a (stejně) zůstali spokojeni se svým Pánem a Ochráncem.“*²⁸⁶

Abú Mus^ʿab az-Zarqáwí (zakladatel hnutí)

²⁸¹ Ibidem, s. 14.

²⁸² *Rumiyah* 8., s. 23.

²⁸³ *Rumiyah* 9., s. 16.

²⁸⁴ Ibidem, s. 28.

²⁸⁵ *Rumiyah* 9., s. 15.

²⁸⁶ *Rumiyah* 13., s. 24.

4.6 Ostré hranice a morální manicheismus

„Kráčíme cestou džihádu, aby se slovo Boží stalo svrchovaným a aby v náboženství nebylo uctíváno jinak než Jeho. „Bojujte tedy proti nim, aby už nebylo pokušení k odpadlictví a aby všechno náboženství bylo jen Boží.“ (al-Anfál: 39). Každý, kdo nám bude bránit v cestě, je naším nepřítelem a cílem našich mečů. Ať už je to kdokoliv, ať už je z jakéhokoliv rodu...“²⁸⁷

Abú Mus^{ab} az-Zarqáwí (zakladatel hnutí)

Ostré hranice jsou společně s morálním manicheismem dalším a zároveň nejviditelnějším charakteristickým fundamentalistickým znakem analyzovaného hnutí. Přes určité pokusy chalífátu prezentovat se jako komplexně fungující stát, vystupují islamisté ve svých časopisech víceméně jako čistě militantní organizace. To je způsobeno tím, že časopisy Dábiq a Rúmíja mají převážně jediný úkol, a to motivovat muslimy ze všech koutů světa k podpoře hnutí a k přímému fyzickému boji za jeho zájmy. Ostré hranice v rukou Islámského státu jsou odrazem rozsáhlé teorie ofenzivního džihádu. Ten je podle extrémistů nejenom neoprávněně opomíjenou a neodmyslitelnou povinností muslimů, ale co více, je nejdůležitějším atributem daného náboženství.²⁸⁸

„A věř, že v džihádu spočívá dobro tohoto i posmrtného života. A zřeknutí se ho znamená ztrátu života pozemského i posmrtného.“²⁸⁹

Ahmad ibn Tajmíja

„... šari‘a vyzývá k invazi do všech zemí bezvěrců, v první řadě do zemí agresorů, posléze do zemí, které se aktivně neúčastní bojů proti chalífátu.“²⁹⁰ (článek redakce časopisu Dábiq)

Problematice džihádu se Islámský stát několikrát ve svých publikacích věnoval a v rámci této příležitosti se v jednom ze svých článků zamýšlel i nad samotným pojmem islám, čímž chtěl vyvrátit, že by dané náboženství bylo jakkoliv slučitelné s pacifismem. Naopak tvrdil, že islám byl seslán lidem jako náboženství meče, čemuž má odpovídat arabské slovo „*istislám*“ (podřízení se Bohu), z něhož je název tohoto náboženství

²⁸⁷ Dabiq 11., s. 20.

²⁸⁸ Dabiq 7., s. 20.

²⁸⁹ Rumiya 11., s. 9.

²⁹⁰ Dabiq 14., s. 4.

odvozen. Reagoval tak na některé jiné pokusy o vysvětlení pojmu islám, kdy je tento pojem odvozován od arabského podstatného jména „*salám*“, tedy mír.²⁹¹

*„Ó muslimové, islám nebyl nikdy ani po jediný den náboženstvím míru. Islám je náboženstvím války. Váš Prorok (Mír s ním) byl seslán s mečem jako jediným milosrdenstvím pro lidská pokolení. Byl zavázán bojem, dokud nebude uctíván nikdo jiný než samotný Alláh...“*²⁹²

Abú Bakr al-Baghdádí (chalífa Islámského státu)

Při obhajování legitimacy ofenzivního *džihádu* se Islámský stát opřel o vybrané koránské verše, *hadíthy* a *tafsíry*, podle nichž byl sám prorok Muhammad seslán na zem s pěti pomyslnými meči, které měly symbolizovat hlavní poslání muslimů na zemi až do příchodu soudného dne. První z nich měl představovat boj proti modloslužebníkům, mezi které Islámský stát řadí například již zmíněnou jezídskou náboženskou menšinu.²⁹³

9:5 *„A až uplynou posvátné měsíce, pak zabíjejte modloslužebníky, kdekoliv je najdete, ...“*²⁹⁴

Druhý meč byl namířen proti lidem knihy, tedy proti křesťanům, židům a zoroastrijcům. Proti všem kteří nežijí podle pravidel Proroka (podle pravidel Islámského státu).²⁹⁵

9:29 *„Bojujte proti těm, kdož nevěří v Boha a v den poslední a nezakazují to, co zakázal Bůh a Jeho posel, a kteří neuctívají náboženství pravdy, z těch, kterým se dostalo Písma – dokud nedají poplatek přímo vlastní rukou, jsouce poníženi.“*²⁹⁶

Třetí meč měl být proti pokrytcům. Tedy proti těm, kteří se považují za muslimy, avšak opomíjí své náboženské povinnosti. Tedy především proti těm muslimům, kteří nepraktikují *džihád* mečem (nepřidávají se k Islámskému státu).²⁹⁷

9:73 *„Proroku, bojuj usilovně proti nevěřícím a pokrytcům a buď přísný na ně! Útočištěm jejich bude peklo, a jak hnusný je to cíl konečný.“*²⁹⁸

²⁹¹ *Dabiq* 7., s. 23.

²⁹² *Dabiq* 9., s. 52.

²⁹³ *Dabiq* 7., s. 20-21.

²⁹⁴ *Ibidem*.

²⁹⁵ *Ibidem*, s. 21.

²⁹⁶ *Ibidem*.

²⁹⁷ *Ibidem*.

Čtvrtý meč byl určen proti agresorům uvnitř muslimské obce.²⁹⁹ V obecném pojetí zřejmě proti všem narušitelům a nežádoucím osobám uvnitř Islámského státu.

49:9 *„Bojují-li mezi sebou dvě skupiny věřících, usmířte je! A činí-li jedna skupina z těch dvou bezprávi druhé, bojujte proti těm, kdo činí bezprávi, dokud se před rozkazem Božím neskloní!...“*³⁰⁰

A pátý meč proti odpadlíkům.³⁰¹ Do této kategorie nejčastěji Islámský stát řadí všechny blízkovýchodní vládní režimy, jejich ozbrojené složky a jiné zaměstnance a dále konkurenční islamistická a jiná ozbrojená hnutí v Sýrii, Iráku, Egyptě atd.³⁰² Za snad nejhorší skupinu odpadlíků pak Islámský stát považuje obecně všechny ší'ity.³⁰³

5:54 *„Vy, kteří věříte! Kdo z vás se odřekne náboženství svého... A Bůh přivede lidi, které bude milovat a kteří budou milovat Jeho a kteří budou pokorní vůči věřícím a přísni vůči nevěřícím, budou bojovat na cestě Boží a nebudou se bát výčitek nikoho...“*³⁰⁴

Především napříč časopisy Dábiq je velmi snadné nalézt mnoho dalších veršů z Koránu a výňatků ze *sunny*, které přesvědčují čtenáře o tom, že pravý islám není ničím jiným než nekončící svatou válkou, která nemůže skončit jinak, než vítězstvím muslimů u Dábiq a následným ovládnutím celého světa. Jak je z publikací patrné, kdokoliv, kdo není členem Islámského státu, je džihádisty automaticky zaškatulkován do jedné z výše uvedených skupin nežádoucích osob. Zpráva je zřejmá: „Buď jste s námi, nebo proti nám.“³⁰⁵

5:51 *„Vy, kteří věříte! Neberte si židy a křesťany jako přátele, neboť oni jsou si přáteli jedni druhým. Kdokoliv z vás se s nimi přátelí, ten stane se jedním z nich a Bůh věru nepovede lid nespravedlivý.“*³⁰⁶

²⁹⁸ Ibidem.

²⁹⁹ Ibidem.

³⁰⁰ Ibidem.

³⁰¹ Pátá skupina osob, proti kterým má být zaměřen ofenzivní *džihád* mečem, je explicitně doplněna Islámským státem (na rozdíl od čtyř předchozích mečů, které jsou *tafsírem* středověkého islámského učence Ibn Kathíra). Islámský stát se odvolává na to, že podle jednoho z *hadíthů* použil tento verš chalífa Abú Bakr, když on a jeho druzi měli s odpadlíky bojovat. [Dabiq 7., s. 21.]

³⁰² Dabiq 7., s. 62.

³⁰³ Dabiq 13., s. 43.

³⁰⁴ Dabiq 7., s. 21.

³⁰⁵ Dabiq 4., s. 43.

³⁰⁶ Dabiq 7., s. 31.

Jarír ibn Abdulláh vyprávěl, že Prorok pravil: „*Distancuji se od každého muslima, který žije mezi modloslužebníky*³⁰⁷ ... *Modloslužebníci a muslimové by si neměli navzájem dohlédnout na táborové ohně u svých stanů.*“³⁰⁸

Za použití těchto textů (a mnoha dalších) se Islámský stát ve svých publikacích ohradil i proti všem muslimům, kteří žijí všude jinde než na území chalífátu. Na jedné straně jsou tedy zbožní muslimové naprosto podřízeni Bohu (členové Islámského státu) a na straně druhé všichni ostatní. Ostré hranice a morální manicheismus nemohou být v teoretické rovině více očividné, což na závěr potvrzují i samotné názvy vybraných článků jako například, „Svět se rozdělil na dva tábory“³⁰⁹, „Vytrácení šedé (neutrální) zóny“³¹⁰, „Vyhynutí šedé zóny“³¹¹, „Dva tábory bez třetí strany uprostřed“³¹² atd. Z pragmatických důvodů se v tomto smyslu Islámský stát nezapomněl zmínit o americké administrativě prezidenta George Bushe, která po jedenáctém září sama přirovnávala bojové operace proti islámskému terorismu ke křížové výpravě,³¹³ a to za použití stejné věty: „Bud' jste s námi nebo proti nám!“ Přesně tato věta byla v reakci na americkou administrativu zopakována a potvrzena i Usámou Bin Ládinem. Není tedy divu, že jedenácté září je v publikacích Dábiqu několikrát zmíněno jako začátek svaté války mezi muslimy a křesťany, a nadcházející bojové operace u Dábiqu mají být jejím vyvrcholením. Bin Ládin, který je považován víceméně za jednoho z praotců analyzovaného hnutí, následně zdůraznil, že na základě verše 51 *súry al-Má'ida* (Prostřený stůl), kdokoliv se přátelí s nemuslimy, nebo je jakkoliv podpoří, „byť třeba jediným slovem, není nic jiného než nehorázným odpadlíkem“.³¹⁴

Přesně v tomto duchu bylo odsouzeno (ve smyslu *takfíru*) například vyjádření solidarity muslimských učenců (mezi nimi Hamza Júsunf nebo Jásir Qazí) nad islamistickými útoky, které proběhly v Paříži 7. ledna roku 2015 v redakci Charlie Hebdo.³¹⁵

³⁰⁷ Vzhledem ke kontextu použitého *hadíthu*, slovo modloslužebníci má v tomto případě představovat ne-muslimy obecně. [*Dabiq* 3., s. 32.]

³⁰⁸ *Dabiq* 3., 32. (*Džámi' at-Tirmidhí*, č. 1604.)

³⁰⁹ *Dabiq* 1., s. 10.

³¹⁰ *Dabiq* 4., s. 43

³¹¹ *Dabiq* 7., s. 54.

³¹² *Ibidem*, s. 66.

³¹³ *Dabiq* 4., s. 42./ MENDEL, M. (2008). *S puškou a Koránem*, s. 64.

³¹⁴ *Dabiq* 4., s. 42-44.

³¹⁵ *Dabiq* 7., s. 60-61.

4:140 „A On seslal vám již v Písmu ‚Když uslyšíte, že někdo popírá a tropí si posměch ze znamení Božích, nesedejte si s nimi, dokud se nepohrouží do jiného rozhovoru, jinak jim budete podobni.‘ A Bůh věru shromáždí pokrytce i nevěřící v pekle všechny vespolek.“³¹⁶

Po vyjmenování mnoha výňatků ze *sunny*, které mají dokazovat, že urážka Proroka, Boha a víry se již za proroka Muhammada trestala smrtí, uvedl Islámský stát v jednom ze svých článků i verš 140 *súry an-Nisá* (ženy) a několika dalších, na kterých demonstroval to, že každý muslimský učenec, který odsoudil útok na redakci za její karikatury zesměšňující Proroka, tak tyto karikatury zákonitě schvaluje, čímž se stává odpadlíkem.³¹⁷

V rámci této problematiky se Islámský stát neúnavně snaží čtenáře přesvědčit, že naopak *džihád* mečem je pro muslimy tou nejzbožnější cestou pozemského života, která skýtá mnoho dobrého. V první řadě muslimům, kteří se vydají cestou *džihádu*, mají být odpuštěny jejich předchozí hříchy, neboť nemohli žít na místě, kde by byli skutečnými muslimy. *Hidžra* uskutečněná za hranice Islámského státu má být teprve prvním krokem k bohobojnému životu, který nemůže být nikde jinde na světě garantován. Rovněž Islámský stát přesvědčuje muslimy, že *džihád* naplní jejich životy radostí, zbaví je negativních pocitů a zaručí jim vstup do ráje.³¹⁸

9:14 „Bojujte tedy proti nim a Bůh je vašima rukama potrestá a zahanbí a dopomůže vám k vítězství nad nimi a uzdraví hrudě věřících

9:15 a odstraní hněv ze srdcí jejich. A Bůh přijme pokání, od koho chce, vždyť On vševedoucí je i moudrý.“³¹⁹

Á'íša vyprávěla, že Prorok pravil: „Kdykoliv se někoho zmocní obavy, jedině, co potřebuje, aby se jich zbavil, je uchopit svůj luk.“³²⁰

Ubáda ibn as-Sámit vyprávěl, že Prorok pravil: „Vydejte se cestou *džihádu*, neboť je branou všech bran vedoucích do ráje, s níž Alláh odhání starosti a zármutek z lidských duší.“³²¹

³¹⁶ *Dabiq* 7., s. 60.

³¹⁷ *Ibidem*.

³¹⁸ *Dabiq* 3., s. 28, 31-32.

³¹⁹ *Ibidem*, s. 31.

³²⁰ *Dabiq* 3., s. 31. (*at-Tabaráni*)

„Bezvěrec a jeho vrah se nikdy nesetkají v pekle.“³²²

Jak už bylo zmíněno, kritice a *takfíru* ze strany Islámského státu neunikly ani ostatní islamistické strany. Explicitně zmíněna byla například Levantská legie (*Fajlaq aš-Šám*) kvůli svým vazbám na Saudskou Arábii³²³ nebo Islámské hnutí svobodných mužů Levanty (*Ahrár aš-Šám*).³²⁴ To bylo rovněž jako Levantská legie a s ní mnoho dalších (Armáda Levanty,³²⁵ Armáda mudžáhidínů³²⁶ atd.), kritizováno za spolupráci s neislámskými a odpadlickými režimy.³²⁷

4:76 „Ti, kdož uvěřili, bojují na stezce Boží, a ti, kdož neuvěřili, bojují na stezce Tághúta. Bojujte proti přátelům satanovým, vždyť slabé jsou proti vám úklady satanovy.“³²⁸

3:28 „Nechť si věřící neberou nevěřící za přátele místo věřících! Kdo tak učiní, nedostane se mu od Boha ničeho...“³²⁹

Stejně tak Islámský stát kritizoval islamistická hnutí, která nesdílela s chalífátem agresivní postoj vůči islámským sektám a jiným náboženským menšinám. Hlavním terčem kritiky se v tomto případě stala Fronta dobytí Levanty (*Džabha fatah aš-Šám*), dříve známá pod jménem *an-Nusra*, která kdysi bývala spojencem Islámského státu. Ta v mediálních rozhovorech s *al-Džazírou* přislíbila neutrální postoj vůči drúzům a jiným náboženským menšinám, které nebudou militantně podporovat syrský vládní režim nebo extrémisty z Islámského státu v boji proti islamistům z Islámské fronty.³³⁰

Ačkoliv se jedná o radikální islamistickou stranu, její postoj k dané problematice byl naprosto odlišný od islamistů chalífátu, kteří na dobytém území páchali

³²¹ *Dabiq* 3., s. 31. (*Musnad Ahmad, Džámí' at-Tirmidhí.*)

³²² *Dabiq* 4., s. 44. (*Sahíh Muslim*)

³²³ *Dabiq* 9., s. 6-7.

³²⁴ Islámské hnutí svobodných mužů Levanty (*Ahrár aš-Šám*) bylo na základě několika prohlášení západních předních politiků (mezi nimi britský premiér David Cameron) údajně považováno za vhodnou islámskou alternativu jak k Islámskému státu, tak vládnímu režimu Bašára al-Asada. Hnutí tak bylo přednostně západními velmocemi vojensky (letecky) podporováno. Hnutí bylo stejně jako Fronta dobytí Levanty součástí frakce Islámské fronty. Navzdory tomu, že Islámská fronta měla být zastřešující organizací všech islamistických skupin (kromě ISIS), ve svém oficiálním programu údajně odmítala, že by po případném vítězství zavedla do právního řádu islámské právo *šari'á* (maximálně ve vybraných oblastech, jako je to běžné i v jiných současných blízkovýchodních režimech). [*Dabiq* 11., s. 7-8.]

³²⁵ *Dabiq* 10., s. 54.

³²⁶ *Dabiq* 11., s. 6.

³²⁷ *Dabiq* 10., s. 13.

³²⁸ *Dabiq* 9., s. 51.

³²⁹ *Dabiq* 14., s. 16.

³³⁰ *Dabiq* 10., s. 8-9.

na náboženských menšinách genocidu a ženy a děti zotročovali. Za zmínku také stojí to, že se Fronta dobytí Levanty při svých výrocích o zákazu náboženského útlaku opírala výhradně o primární prameny islámu.³³¹

Podle středověkého hanbalovského islámského učenice Ahmada ibn Tajmíji³³² jsou ale syrští drúzové a alawité náboženskými sektami, jejichž víra má jen pramálo společného s islámem. Stejně jako jezídové, nejsou Islámským státem považováni za muslimy, ale nejsou ani židy nebo křesťany, kteří by mohli disponovat určitými právy jako lidé knihy. Islámský stát pak kritizoval Frontu dobytí Levanty za výše zmíněnou toleranci k těmto menšinám jako odpadlické jednání.³³³ Stejně byla kritizována islamistická hnutí Islámská fronta (*al-Džabha al-Islámíja*) a Levantská fronta (*al-Džabha aš-Šámíja*), která se jako spojenci Fronty dobytí Levanty rovněž zavázala k udržování míru s drúzy a jinými náboženskými menšinami.³³⁴ V první řadě byla ale daná hnutí Islámským státem obviněna z odpadlictví na základě toho, že jejich příslušníci (především z frakce Islámské fronty) na dobytém území vztyčovali sekularistické národní vlajky a ponechávali zavedený právní řád místo zavedení islámského práva *šari'ca*.³³⁵ Obsazená území tak zůstala podle islamistů z chalífátu oblastmi, kde nevládne islám (*dár al-harb*) a musí tak být Islámským státem dobytá.³³⁶

8:39 „*Bojujte tedy proti nim, aby už nebylo pokušení k odpadlictví a aby všechno náboženství bylo jen Boží. Jestliže však přestanou, pak Bůh jasně vidí vše, co dělají.*“³³⁷

³³¹ *Dabiq* 10., s. 10.

³³² Je vhodné si povšimnout, že náboženské výklady Ibn Tajmíji, který je někdy považován za praotce islámského fundamentalismu, jsou v publikacích časopisů *Dabiq* a *Rúmíja* často využívány. Stejně tak se několikrát v publikacích Islámského státu objevily *tafsíry* a *fatwy* praotce wahhábismu Muhammada ibn Abdul-Wahhába, jehož ideologie vycházela právě z Ibn Tajmíjova učení. [*Dabiq* 11., s. 6-7.]

³³³ Nutno zmínit, že vyjádření postoje Fronty dobytí Levanty k otázce náboženských menšin bylo vynuceno okolnostmi, kdy bylo v jedné z drúzkých vesnic zmasakrováno více než dvacet osob. Útočníky měli být právě někteří členové daného hnutí. Vedení tohoto hnutí však se svými spojenci tento akt odsoudilo. [*Dabiq* 10., s. 7-8.]

³³⁴ *Dabiq* 11., s. 8-11.

³³⁵ Z tohoto důvodu byla kritizována a odsuzována i *al-Qá'ida* v Jemenu. [*Dabiq* 10., s. 67.] Za ukončení ozbrojeného *džihádu* v Afganistánu a zahájení mírových dialogů byl následně explicitně odsouzen i Talibán. [*Dabiq* 11., s. 5.] Za participaci v politických volbách byl odsouzen Palestinský Hamás [*Dabiq* 11., s. 27.] a Muslimské bratrstvo v Egyptě (kritizováno i za spolupráci s židy, křesťany, s neislámskými režimy a podporu ší'itských učenců a obecně za podporu pluralismu atd.). [*Dabiq* 14., s. 28-29, 31-33, 35.]

³³⁶ *Dabiq* 10., s. 52-56.

³³⁷ *Ibidem*, s. 56.

Právě na základě takovýchto koránských veršů se pak Islámský stát snažil legitimizovat své bojové operace proti konkurenčním islamistickým hnutím, která nezaváděla na dobytých územích právo *šarī'a*.³³⁸

Islámský stát se brzy dostal do střetu i s Kurdy. V publikacích časopisu byla několikrát zveřejněna výzva kurdskému obyvatelstvu, aby se jakožto muslimové vydali na území chalífátu a připojili se tak k *džihádu* za jeho zájmy. Nemohlo však být žádným překvapením, že se sekulárně orientované kurdské obyvatelstvo pokusilo naopak upevnit své vlastní autonomní postavení pod vidinou zřízení nezávislého Kurdistánu. Nakonec stejně jako jiné strany, hnutí a frakce v syrské občanské válce byli i Kurdové (jejich jednotlivé strany) prohlášeni za odpadlíky. Podle publikací časopisu *Dabiq* to bylo především na základě toho, že neimplementují do svého právního řádu islámské právo *šarī'a* a čerpají pomoc ze západu při obraně vlastních pozic před Islámským státem. Islamisté se tak dostávali do střetu konkrétně s kurdskými milicemi YPG (Lidové obranné jednotky), Pešmergou atd.³³⁹

Propaganda Islámského státu se nikterak netajila zvyšujícím se počtem svých nepřátel.³⁴⁰ Vzkazovala však svým čtenářům, že se není čeho obávat, neboť skupiny které mezi sebou spolupracují pouze na základě společného nepřítele nemajíc společné zájmy a cíle, nepředstavují pro skutečné muslimy reálnou hrozbu.³⁴¹

59:14 *„Nebudou bojovat proti vám společně, nýbrž jednotlivě v sídlištích opevněných či za hradbami. Jsou-li mezi sebou, je statečnost jejich velká a ty je pokládáš za sjednocené, avšak srdce jejich jsou rozdělena. A to proto, že jsou to lidé, kteří rozumně neuvažují, ...“*³⁴²

³³⁸ Ibidem.

³³⁹ Ibidem, s. 30-34.

³⁴⁰ Zvyšujícím se počtu nepřátel se věnoval Islámský stát například i v jedenácté publikaci časopisu *Dabiq*, kdy svou situaci přirovnával k obléhání Medíny na počátcích islámu, které je známo jako bitva *al-Ahzáb* (bitva spojenců). Prorok Muhammad musel tehdy čelit židům a několika arabským kmenům, kteří se proti němu spojili. Navzdory značné početní převaze, jejich obléhání Medíny nebylo úspěšné. Měla to být právě trpělivost a důvěra v Proroka, která přinesla muslimům vítězství. [*Dabiq* 11., s. 46, 54.] Bitva spojenců je následně několikrát zmíněna i v pozdějších publikacích časopisu *Rúmija*, kde se Islámský stát snažil popřít blížící se porážku. [*Rumiyah* 11., s. 16,19.]

³⁴¹ *Dabiq* 9., s. 17.

³⁴² Ibidem. Je dobré si povšimnout, že jedno z předních témat publikací Islámského státu jsou komentáře k politickým událostem, které mají demonstrovat právě nejednotnost mezi národy, hnutími a jinými organizacemi v jednotlivých frakcích, které byly zapojeny do syrské občanské války a zároveň do boje proti chalífátu. Obvykle je v takovém článku citován právě verš 59:14. V citovaném zdroji je například zmiňován turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan, který měl zneužít jednotlivá islámská militantní hnutí zapojená v syrské občanské válce, aby se mohl zbavit kurdské opozice, která se nacházela na syrském území. Podle

8:73 *„Ti, kdož neuvěřili, jsou si navzájem přáteli. Jestliže neučiníte podobně, pak zavládne na zemi pokušení i zkaženost veliká.“*³⁴³

Za pomoci primárních pramenů islámu se pak Islámský stát snažil prostřednictvím svých publikací dodat svým příslušníkům potřebnou odvalu. Ujišťoval je, že Bůh si je samozřejmě dobře vědom jejich na první pohled nepříznivé situace, ale budou-li mít v Boha důvěru, tak jim dopomůže k vítězství navzdory početní převaze.³⁴⁴

2:249 *„... Kolikrát již nepočtené oddíly zvítězily nad početnějšími z dovození Božího, vždyť Bůh je věru na straně trpělivých!“*³⁴⁵

Ostatně výsledek každé bitvy je stejně jako vše v našem světě pouze důsledek Boží vůle, kterou žádný smrtelník nemůže zvrátit. Propaganda Islámského státu se tak snažila přesvědčit své čtenáře, že početní převaha nepřátel je v dané situaci naprosto irelevantní.³⁴⁶

*„... a On jim připomněl, že vítězství je jen díky Němu samotnému, ať už byly jejich počty malé nebo velké.“*³⁴⁷

Abú Hamza al-Muhádžir (velitel Islámského státu)

*„... a on (džihádista) ví, že vítězství nad jeho nepřáteli není díky síle v jeho rukách, ani v přesnosti jeho zbraní nebo rozsahem jeho (dalšího) vybavení. Nýbrž to pouze Alláh se nad ním smiloval.“*³⁴⁸ (článek redakce časopisu Rúmíja)

Navzdory tomu se Islámský stát velmi často ve svých publikacích snažil upozornit na to, že Prorok nakázal muslimům, aby drželi při sobě. Odvolával se i na *tafsíry* Muhammada ibn Abdul-Wahhába, který soudružnost a celistvost sunnitského islámu považoval za přední a nezpochybnitelnou povinnost muslimů. Zásadně odmítal možnost plurality názorů a náboženských proudů jako neislámských novot. Islámský stát se tak nejenom snažil upozornit na odpadlické jednání konkurenčních islámských skupin, když se

Islámského státu pak tato hnutí následně zradil tím, že sjednotil své následující kroky s ruskou vojenskou politikou, která však podporovala syrský vládní režim, proti kterému jednotlivá syrská militantní hnutí bojovala. [*Rumiyah* 5., s. 2-3.]

³⁴³ *Dabiq* 11., s. 21.

³⁴⁴ *Dabiq* 13., s. 30.

³⁴⁵ *Ibidem*.

³⁴⁶ *Rumiyah* 6., s. 30.

³⁴⁷ *Ibidem*.

³⁴⁸ *Rumiyah* 8., s. 5.

spolčují s křesťany proti chalífátu,³⁴⁹ ale přesvědčit je především k přeběhnutí na svou stranu.³⁵⁰

3:103 *„Přidržíte se pevně provazu Božího všichni a nerozdělujte se! (Pomněte dobrodiní Božího k vám, když byli jste nepřáteli a On opět sblížil srdce vaše a stali jste se – díky milosti Jeho – bratry; a byli jste již na okraji propasti ohnivé a On vás před ní spasil. A takto vám Bůh objasňuje Svá znamení – snad budete správně vedeni.)“*³⁵¹

9:36 *„... bojujte proti nevěřícím jako jeden muž, tak jako oni bojují proti vám jako jeden muž – a vězte, že Bůh stojí na straně bohabojných.“*³⁵²

7:3 *„Následujte to, co bylo vám sesláno od Pána vašeho, a nenásledujte jiných pánů vedle Něho! Jak málo si to připomínáte!“*³⁵³

Za zmínku stojí také jedna z dalších skupin osob, která je Islámským státem napříč časopisy *Dabiq* a především časopisy *Rúmíja* v nejvyšší možné míře hanobena, a to islámští imámové, kteří vykládají primární prameny islámu, aniž by do svého učení zahrnuli teorii ofenzivního *džihádu*. Islámský stát tvrdí, že se jedná o osoby, které zasvětily svůj život studiu svatých textů a zákonitě tak znají a úmyslně opomíjí veškeré povinnosti, které jsou muslimům nakázány a vedou tak své svěřence nesprávnou cestou.³⁵⁴

2:159 *„Ty, kdož zatajují to, co jsme seslali z jasných důkazů a správného vedení, poté, co jsme je lidem v Písmu vysvětlili, věru ty Bůh prokleje...“*³⁵⁵

V několika člancích publikací časopisu *Rúmíja* se Islámský stát snažil poukázat na pokrytecké a odpadlické jednání „falešných“ imámů, když tvrdil, že pouze osoba, která se dennodenně obává Božího hněvu, může být skutečným imámem. Pokud tedy tito

³⁴⁹ Za zmínku také stojí snaha Islámského státu použít při očerňování konkurenčních skupin i jinou než náboženskou rétoriku. V deváté publikaci časopisu *Dabiq* obviňují islamisté na základě historických událostí (především vytvoření umělých nacionálních států) západní velmoci z neustálého vměšování do blízkovýchodní politiky, jehož cílem nemá být nic jiného než destabilizace regionu ve prospěch západního světa. Ten podle Islámského státu napříč dějinami jasně prokázal, že mu nevádí podporovat i islamistická hnutí, pokud bude výsledkem této podpory destabilizace regionu a muslimské jednoty. Islámský stát tak kritizoval všechna konkurenční islamistická hnutí, která se podílela na bojových operacích proti chalífátu, za jejich racionální zaslepenost. [*Dabiq* 9., s. 21-23.]

³⁵⁰ *Dabiq* 11., s. 10-11.

³⁵¹ *Ibidem*, s. 10.

³⁵² *Dabiq* 8., s. 26.

³⁵³ *Dabiq* 11., s. 12.

³⁵⁴ *Rumiyah* 1., s. 28-29

³⁵⁵ *Ibidem*, s. 29.

imámové úmyslně opomíjí verše, které mají nařizovat začlenění konceptu ofenzivního *džihádu* do žité islámské víry, patrně se tak neobávají Boha a jistého trestu, který mohou bezpochyby očekávat. Pokud by měli víru v Boha a víru v naprostou pravdivost a neomylnost primárních pramenů islámu, jejich strach ze ztracení by jim ani neumožnil zříct se nakázaných povinností (ofenzivního *džihádu*).³⁵⁶

2:159 „... *A obávají se Boha ze služebníků Jeho ti nejmoudřejší (a Bůh věru je mocný a odpouštějící.)*“³⁵⁷

Pokud někdo činí opak, má to být jasný důkaz pokrytectví a odpadlictví, před kterým Prorok již za svého života varoval.³⁵⁸

Abú Dharr al-Ghiraḫí vyprávěl: „*Kráčel jsem s Alláhovo Poslem, když pravil: „Bojím se o svou obec kvůli něčemu jinému než Dadždžálovi.“ Což pronesl třikrát. Řekl jsem: „Ó, Posle Alláhův, kvůli čemu jinému než Dadždžálovi se bojíš o svou obec?“ „(Kvůli) pomýleným imámům.“*“³⁵⁹

9:34 „*Vy, kteří věříte! Věřu mnoho z učených a z mnichů pohlcuje majetky lidí způsobem podvodným a odvrací lidi od cesty Boží...*“³⁶⁰

Islámský stát rovněž tvrdil, že pokud daná osoba má být považována za skutečného imáma, musí nejenom slovy na základě svých vědomostí podporovat ofenzivní *džihád*, ale musí se ho dozajista i sama účastnit.³⁶¹

61:3 „*Bůh velice nenávidí, že říkáte něco, co neděláte.*“³⁶²

První publikace časopisu Rúmíja následně zásadním způsobem pozměnily koncept ofenzivního *džihádu*. Zatímco v časopisech Dábiqu Islámský stát přisuzoval každé z nežádoucích osob konkrétní meč *džihádu*, v pozdějších publikacích časopisu Rúmíja se pokusil převrátit koránské verše o zacházení s modloslužebníky.³⁶³ Všechny přední světové politické osobnosti a členy nejruznějších blízkovýchodních královských rodin

³⁵⁶ *Rumiyah 7.*, s. 15-17.

³⁵⁷ *Ibidem*, s. 15.

³⁵⁸ *Rumiyah 4.*, s. 17.

³⁵⁹ *Rumiyah 4.*, s. 17. (Musnad Ahmad)

³⁶⁰ *Dabiq 11.*, s. 12.

³⁶¹ *Rumiyah 1.*, s. 29-30.

³⁶² *Ibidem*, s. 29.

³⁶³ *Ibidem*, s. 35-36.

označil arabským pojmem „*tághút*“ (tyran/náboženská modla) jako uzurpátory Boží moci.³⁶⁴

„*Tawághít* (plurál od slova *tághút*) ale zapominají, že jejich zločiny bezvěrectví v Alláha a soupeření s Ním v otázkách legislativy, vlády a uctívání jsou naprosto největšími ze všech zločinů.“³⁶⁵ (článek redakce časopisu Rúmíja)

Každý člověk vně chalífátu je pak islamisty označován jako modloslužebník, neboť žije v zemi, kde je prosazována („velebena“) vůle fyzických osob, které si vytvářením vlastních zákonů přivlastňují Boží pravomoc, která nemá být dopřána žádnému smrtelníku. Na základě tohoto principu je pak každá osoba, která nepřísahala věrnost chalífátu označena jako modloslužebník, nehledě na to, zda se jedná o jezída, muslima,³⁶⁶ křesťana,³⁶⁷ žida, hinduistu, ateistu atd. Důvodem změny tohoto konceptu je skutečnost, že označení daných osob za modloslužebníky umožňuje použití koránských veršů a výňatků ze *sunny*, které při literalistickém výkladu legitimizují bezpodmínečné vraždění všech osob, které nejsou členy daného hnutí, a to kohokoliv, kdykoliv, kdekoliv a jakkoliv.³⁶⁸ Islámský stát tak nejspíše reagoval na ztrátu kontroly nad rozsáhlým územím, neboť jeho sympatizanti ztratili možnost odcestovat na jeho území. Na základě toho Islámský stát v publikacích Rúmíja vyzýval k nejrůznějším teroristickým útokům na jakékoliv civilní cíle³⁶⁹ vně chalífátu („v zemích modloslužebnictví“)^{370 371}

9:5 „A až uplynou posvátné měsíce, pak zabíjejte modloslužebníky, kdekoliv je najdete, ...“³⁷²

Ibn Umar vyprávěl, že Prorok řekl: „*Bylo mi nakázáno, abych bojoval proti lidstvu, dokud neuzná, že nic není hodno uctívání kromě Alláha (samotného) a Muhammad je Jeho prorokem...*“³⁷³

³⁶⁴ *Rumiyah* 5., s. 26-27.

³⁶⁵ *Rumiyah* 6., s. 14.

³⁶⁶ V několika článcích časopisu Rúmíja byli jako modloslužebníci označeni například občané Turecka. Legitimitu pro použití daného označení mělo dokazovat například i oslavování nového roku podle gregoriánského kalendáře. [*Rumiyah* 6., s. 12.]

³⁶⁷ Označení křesťané a křižáci byla v některých publikacích časopisu Rúmíja nahrazena označením „modloslužebníci z lidu knihy“. [*Rumiyah* 6., s. 9.]

³⁶⁸ *Rumiyah* 1., s. 35-36.

³⁶⁹ Pokud to situace umožní, ženy a děti by měly být spíše zotročeny. [*Rumiyah* 5., s. 6.]

³⁷⁰ *Rumiyah* 6., s. 22.

³⁷¹ *Rumiyah* 1., s. 36.

³⁷² HRBEK, I. (ed.). (1972): *Korán*, s. 585.

³⁷³ *Rumiyah* 5., s. 6. (*Sahíh al-Bucharí*, č. 25.)

„V zemi (dár al-harb) je (pro muslimy) umožněno prolévat krev a uzurpovat majetek (nevěřících), protože se jedná o zemi modloslužebnictví.“³⁷⁴

Abú Abdulláh Muhammad ibn Idrís aš-Šáfí'í (středověký učenec)

Silný dualismus v rétorice (nejviditelnější projev morálního manicheismu), který je u fundamentalistických hnutí naprosto běžný, je v publikacích časopisu Dábiq i Rúmíja všudypřítomný. Islamisté chalífátu se neúnavně snažili demonizovat svojí opozici a zvýraznit tak ostré hranice mezi Islámským státem a jeho nepřáteli.

Za tímto účelem bylo hojně využíváno pejorativních výrazů při označování kritizovaných osob, režimů, náboženských menšin a konkurenčních hnutí. Křesťané byli v publikacích označováni slovem křižáci.³⁷⁵ Je-li tedy jakýkoliv západní politik³⁷⁶ zmíněn v publikacích Dábiq a Rúmíja, s největší pravděpodobností nalezneme před jeho jménem „titul“ křižáka.³⁷⁷ Stejný princip je následně uplatněn u všech ostatních frakcí, které se s Islámským státem dostaly do střetu. Například ší'ité jsou označováni jako Safijovci. Kromě toho, že má dané označení (stejně jako v případě slova křižák) v očích běžných muslimů připomenout dlouhodobou rivalitu mezi Araby a Peršany (především násilím vynucené konverze sunnitských muslimů k ší'itskému islámu), islamisté se pravděpodobně záměrně vyhýbají označování ší'itské opozice jako islámské.³⁷⁸ Někdy jsou však ší'ité v publikacích Islámského státu označováni pejorativním arabským výrazem „ráfida“,³⁷⁹

³⁷⁴ Rumiya 11., s. 30.

³⁷⁵ Islámský stát při používání výrazu křižák nehledí na to, zda je osoba skutečně věřící. Snaží se tak svým čtenářům vsugerovat, že vojenská participace (nejenom) západních zemí je důsledkem očekávané války mezi křesťany a muslimy. Tedy, že důvody iniciace těchto vojenských operací ze strany západu jsou čistě náboženské.

³⁷⁶ Přední politické špičky a vladaři blízkovýchodních režimů jsou označováni spíše „titulem“ *tághút* (tyran/náboženská modla), který má označovat uzurpátora Boží moci, který se neřídí Prorokovým poselstvím, ale sám vydává zákony, kterými se mají muslimové řídit (avšak tato pravomoc má náležet pouze Bohu). V daném citovaném případě byl tímto pojmem označen turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan. [Dábiq 10., s. 32.] Stejným výrazem je často označován i Saudský královský vládní režim, který je kritizován kromě spolupráce se západními mocnostmi například i proto, že umožňuje ší'itům na svém území vykonat pouť do Mekky. [Dábiq 13., s. 12.] Saudská královská rodina je navíc v publikacích Islámského státu hanlivě označována i jako „*Ál Salúl*“, čímž se Islámský stát snaží poukázat na zjevné pokrytectví královské rodiny. Pojmem odkazuje k rodu Abdulláha ibn Ubajji (Ibn Salúl). Ibn Salúl je za své vystupování vůči proroku Muhammadovi dodne považován za jednoho z největších pokrytců v dějinách islámu. [BUNZEL, Cole. The Kingdom and the Caliphate: Duel of the Islamic States. *Carnegie Endowment*. 18.2.2016.]

³⁷⁷ Dábiq 1., s. 32.

³⁷⁸ Dábiq 13., s. 10-11.

³⁷⁹ Název je odvozen od arabského slova „*rafada*“ (odmítat). Jak Islámský stát ve své třinácté publikaci časopisu Dábiq vysvětluje, slovem „*ráfida*“ byla označována ší'itská sekta, neboť odmítala první tři chalify (Abú Bakr, Umar, Uthmán), stejně tak jako měla odmítat *sunnu* jako primární pramen islámu (čimž *ráfida* podle islamistů chalífátu de facto odmítá i Korán a islám jako takový). [Dábiq 13., s. 34.]

který má v sunnitském islámu označovat ší'cu jako odpadlickou sektu.³⁸⁰ Konkurenční islamistická hnutí jsou pak většinou označována jak anglickým „*apostate*“, tak i arabským výrazem pro odpadlíky „*murtadd*“.³⁸¹ Pro kritiku nejhrůznějších nepřátel Islámského státu je dále hojně využíváno arabského výrazu pro označování nevěřících „*káfir*“,³⁸² jenž má také značně pejorativní konotace.³⁸³ V podobném slova smyslu jsou nacionálně orientovaná islámská hnutí označována jako *džáhilijská*³⁸⁴ nebo pohanská (*pagan*).³⁸⁵

Jak je v islámské literatuře běžné, je-li zmíněn Prorok Muhammad, chalífa nebo někdo jiný z prvních generací islámu, můžeme se setkat s ustálenými slovními spojeními, jimiž islamisté prokazují dané osobě maximální úctu. Za povšimnutí stojí, že podobnými větami jsou velebeni i jednotliví členové hnutí. Ať už se tedy jedná o samotného chalífu, nebo i o živé nebo již zesnulé osoby, které byly (nebo jsou) pro hnutí přínosem (islámští učenci, zakladatelé nejhrůznějších hnutí, běžní příslušníci atd.). Mezi tato typická ustálená slovní spojení, patří například: „Necht' s ním má Bůh slitování.“³⁸⁶ „Necht' ho Bůh ochraňuje.“³⁸⁷ „Necht' ho Bůh přijme (mezi mučedníky).“³⁸⁸ „Necht' ho Bůh spojí s jeho druhy v ráji a nám umožní je následovat.“³⁸⁹ atd. Džihádisté jsou označováni v publikacích Islámského státu téměř výhradně arabským výrazem *mudžáhid*.³⁹⁰ Je nutné si v daném případě uvědomit, že v rámci Islámským státem propagované teorie *džihádu* se jedná o jedno z nejušlechtlejších označení pro jeho

³⁸⁰ *Dabiq* 1., s. 16.

³⁸¹ Arabským výrazem „*murtadd*“ byli například označováni příslušníci syrského vládního režimu Bašára al-Asada. [*Dabiq* 3., s. 22.] Anglickým výrazem „*apostate*“ pro označení odpadlíků byli označováni i západní „křesťanští“ politici. Jezidové pak byli Islámským státem označováni přímo jako satanisté. [*Dabiq* 3., s. 35.]

³⁸² V pozdějších publikacích časopisu Rúmíja, jsou označováni křesťané jako agresivní/bojechtiví nevěřící. V citovaném zdroji tak byla označena například (muslimy utlačovaná) koptská náboženská menšina v Egyptě v rámci komentáře k teroristickému útoku na jeden z koptských kostelů. Nesmyslné označení mělo ve svých čtenářích vzbudit sympatie k obdobným útokům. Islámský stát tvrdil, že koptové shromažďují zbraně, připravují se na válku proti muslimům a násilně brání svým členům ke konverzi k islámu. [*Rumiyah* 9., s. 6-7.]

³⁸³ *Dabiq* 11., s. 56.

³⁸⁴ *Dabiq* 12., s. 16.

³⁸⁵ *Dabiq* 15., s. 4.

³⁸⁶ *Dabiq* 8., s. 5.

³⁸⁷ *Dabiq* 9., s. 52.

³⁸⁸ *Dabiq* 10., s. 24.

³⁸⁹ *Dabiq* 12., s. 56.

³⁹⁰ V publikacích časopisu *Dabiq* a Rúmíja je často arabský výraz „*mudžáhid*“ (džihádista) nahrazen nikterak neobvyklým arabským pojmem „*muwahhid*“ (monoteista). [*Rumiyah* 11., s. 55.]

příslušníky. Někdy jsou však džihádisté označováni jako stateční rytíři,³⁹¹ hrdinové islámu,³⁹² lvi chalífátu³⁹³ nebo dokonce i jako nepřátelé národů.³⁹⁴

Propaganda islámského státu se pak snaží stejný princip uplatnit i u svých nepřátel, aby tak podtrhla rozdíl mezi „pravověrnými“ muslimy a jejich nepřáteli. V některých případech není konkrétní nepřítel Islámského státu explicitně jmenován, ale je v článku nahrazen arabským slovem „*Šajtán*“ (Satan), kterým se snaží Islámský stát přesvědčit čtenáře, že aktivita daného hnutí není výsledkem nikoho jiného než samotného Ďábla, který usiluje o zničení pravověrné obce věřících.³⁹⁵ V tomto kontextu je hojně využíváno i termínu „bezbožné síly“ (*forces of kufr*).³⁹⁶ Často za doprovodu dalších ustálených slovních spojení, jako například: „Necht' je Bůh zničí!“³⁹⁷

Morální manicheismus se v podání Islámského státu neobjevuje pouze v jednotlivých výrazech se snahou démonizovat opozici, ale i v celkové charakteristice psaných publikací.³⁹⁸ Příkladem může být zveřejňování poprav zajatců Islámského státu. Islamisté se pokaždé snaží přesvědčit čtenáře o tom, že uskutečněná poprava byla vskutku poslední možností a důsledkem neúspěšného diplomatického jednání s domovskými zeměmi zajatců. Islámský stát totiž vždy stanovil požadavky, za kterých byl údajně ochoten vězněné osoby propustit. Ve skutečnosti bylo ale splnění všech stanovených podmínek víceméně nereálné.³⁹⁹ Zajatci pak byli před svým zavražděním (s největší pravděpodobností) donuceni kritizovat vládní režimy svých domovských zemí za jejich členství v Amerikou vedených koaličních bojových operacích nebo za jakoukoliv jejich podporu.⁴⁰⁰ Islámský stát se tak de facto snažil přesvědčit své čtenáře, že udělal vše proto,

³⁹¹ *Dabiq* 12., s. 3.

³⁹² *Rumiyah* 11., s. 21.

³⁹³ *Dabiq* 9., s. 3.

³⁹⁴ *Rumiyah* 11., s. 55.

³⁹⁵ *Dabiq* 3., s. 16.

³⁹⁶ *Dabiq* 9., s. 3.

³⁹⁷ *Dabiq* 10., s. 42.

³⁹⁸ Za povšimnutí stojí skutečnost, že se v každém díle časopisů *Dabiq* a *Rumija* objevuje zpravodajská sekce, která popisuje nejrůznější úspěšné bojové akce Islámského státu na území Iráku a Sýrie. Velmi časté jsou rovněž zprávy o islamistických teroristických útocích v zahraničí, které byly spáchány sympatizanty chalífátu, nebo bojových operacích jeho odnoží. Informace o neúspěšných bojových operacích, které měly za následek rozsáhlou ztrátu dobytého území, se však ani v jedné z publikací z propagandistických důvodů nevyskytují. A to ani v době, kdy začal být Islámský stát na ústupu, a čelil tak existenční krizi. [*Rumiyah* 10., s. 32.]

³⁹⁹ Příkladem může být požadování 200 milionů dolarů za propuštění dvou japonských zajatců Haruna Yukawa a Kenji Goto Jogo. Jedná se tedy o stejnou finanční částku, kterou přispěla japonská vláda na boj proti Islámskému státu. [*Dabiq* 7., s. 4.] V případě zavražděného novináře Jamese Wrighta Fooleyho zase vyžadoval Islámský stát na oplátku propuštění několikanásobně většího počtu islamistů. [*Dabiq* 3., s. 37-38.]

⁴⁰⁰ *Dabiq* 3., s. 39-40.

aby své zajatce zabíjet nemusel, čímž se snažil přehodit zodpovědnost za své činy na domovské země zajatců, které měli být skutečným viníkem poprav uskutečněných Islámským státem.

*„Posílám vzkaz mým milovaným rodičům, uchovejte mi alespoň špetku důstojnosti a nepřijměte finanční kompenzaci za moji smrt od těch stejných lidí, kteří nedávným bombardováním Iráku zatloukli poslední hřebík do mé rakve.“*⁴⁰¹

James Foley (zajatý americký novinář)

Na závěr jedenácté publikace časopisu Dábíq se dokonce objevily fotografie dvou zajatců Islámského státu (z Číny a Norska), ke kterým se údajně jejich vláda nehlásí a „jsou tedy na prodej“. Jedná se o další z mnoha případů již zmíněného principu, kdy se Islámský stát snažil vyprovokovat veřejnost a zbavit se zodpovědnosti za popravování a věznění svých nepřátel.⁴⁰² Často se navíc odvolával na to, že zajatci přišli bojovat ve válce, která se jich nikterak netýká,⁴⁰³ protože Islámský stát proti nim válku jako první nezapočal. Na základě toho tvrdí, že z nešťastného osudu zajatců nemůže být obviňován skutečně nikdo jiný než domovské vládní režimy, za které zajatci bojovali.⁴⁰⁴

Další příklad morálního manicheismu můžeme nalézt ve dvou článcích publikací Dábíq, kde se jakási osoba pod jménem (pseudonymem) Umm Sumajja al-Muhádžira snaží přesvědčit muslimky v neislámských zemích a muslimky z konkurenčních hnutí, aby opustily své rodiny a přeběhly na stranu Islámského státu. Apeluje na muslimky, že jejich manželské svazky budou po příchodu do chalífátu neplatné, neboť na základě primárních pramenů, pokud se manžel zřekne islámu (tím, že nepřislíbil věrnost chalífátu) a stane se tak odpadlíkem, pozbývá platnosti i daný manželský závazek.⁴⁰⁵

Umm Sumajja al-Muhádžira se snaží muslimky přesvědčit, že pokud se mají jednoho dne dostat do ráje, nezbyvá jí nic jiného než opustit své rodiny, své manžely, prarodiče nebo i vlastní děti a vydat se za hranice chalífátu (do *dár al-islám*), a to i za předpokladu, že jejich cesta může být neúspěšná (budou například přistiženy rodinami, zadrženy na hranicích, zabity atd). To vše má být pro jejich duše lepší než

⁴⁰¹ Ibidem, s. 40.

⁴⁰² Dábíq 11., s. 64-65.

⁴⁰³ Ušetření však nebyli ani civilisté, kteří měli nést zodpovědnost za svou vládu, kterou si sami v demokratických volbách dobrovolně zvolili a odváděním daní i nadále podporovali. [Dábíq 4., s. 47.]

⁴⁰⁴ Dábíq 4., s. 8.

⁴⁰⁵ Dábíq 10., s. 42-44.

setrvat mezi bezvěrci a odpadlíky, neboť povinnost *hidžry* platí pro každého muslima, včetně žen⁴⁰⁶. Setrvání mezi bezvěrci je nepřipustné.⁴⁰⁷

9:13 „(Což nebudete bojovat proti lidu, jenž porušil přísahy své a usiloval o vyhnání posla a první vás napadl?) Bojíte se jich snad? Však Bůh má větší právo na to, abyste se Ho obávali, jste-li vskutku věřící.“⁴⁰⁸

9:24 „Rci: „Jsou-li vám vaši otcové, vaši synové, vaši bratři, vaše manželky, váš rod a jmění, které jste získali, a obchod, jehož úpadku se obáváte, a příbytky vaše, v nichž zalíbení máte, milejší než Bůh a Jeho posel a ti, kdož na cestě Jeho bojují, tedy počkejte, až Bůh přijde se Svým rozhodnutím! A Bůh nevede cestou správnou lid hanebníků.“⁴⁰⁹

2:216 „... Je však možné, že je vám nepříjemné něco, co je pro vás dobré, a je možné, že milujete něco, co je pro vás špatné; jedině Bůh to zná, zatímco vy to neznáte.“⁴¹⁰

⁴⁰⁶ Na začátku třinácté publikace časopisu *Dábiq* Islámský stát chválí manželský pár, který v Americe uskutečnil teroristický útok, který měl za následek usmrcení nejméně čtrnácti osob. Explicitně vzdává hold manželce džihádisty, která se navzdory narozenému miminku rozhodla splnit muslimskou povinnost *džihádu*. [*Dábiq* 13., s. 3-4.] Islámský stát se v podobných případech snažil demonstrovat to, že aktivní participace v ofenzivním *džihádu* nemusí být výhradně mužskou záležitostí. Avšak přiznává, že se u žen nejedná o náboženskou povinnost, ale spíše o dobrovolný a nanejvýš chvalitebný skutek. [*Rumiyah* 2., s. 3.]

⁴⁰⁷ *Dábiq* 10., s. 47-48.

⁴⁰⁸ *Ibidem*, s. 45.

⁴⁰⁹ *Ibidem*, s. 44.

⁴¹⁰ *Dábiq* 14., s. 19.

4.7 Charismatické vedení

Fundamentalistická hnutí se většinou neobejdou bez autoritativního vedení, které si dokáže získat a udržet potřebný počet sympatizantů. Podle závěrů studií Chicagské univerzity je to pak především charisma konkrétních předních osobností, které je klíčem k popularitě nového hnutí.⁴¹¹ Pokud by ideologie analyzovaného hnutí byla skutečně založena na charismatické (žijící) autoritě, v propagandistických materiálech Islámského státu by se pak měly objevovat časté projevy charismatických vůdců, stejně tak jako články, které budou danou osobu velebit a připisovat jí nejrůznější zásluhy.

Z časopisů *Dábiq* a *Rúmíja* je zřejmé, že vznik analyzovaného hnutí a jeho následný vzestup, je výsledkem schopného a ambiciózního vedení, které si dokázalo skrze svou ideologii získat desetitisíce členů a dalších sympatizantů. Hlavní myšlenky nejvýraznějších osobností Islámského státu byly v časopisech hojně využívány (mnohdy i opětovně), a to vždy v kontextu dynamického vývoje daného hnutí a jeho aktuální pozice v regionu. Nutno, ale dodat, že v roce 2014, kdy byly vydány první publikace časopisu *Dábiq*,⁴¹² většina těchto osob, která se podílela na formování ideologie Islámského státu, byla již i několik let po smrti.

Vzhledem k tomu, že zakladatel hnutí Abú Mus^cab az-Zarqáwí přísahal za svého života věrnost Usámu bin Ládínovi, kterému byl věrný až do své smrti,⁴¹³ byl Usáma bin Ládín považován za jakéhosi praotce daného hnutí. Ačkoliv se jeho teologické a politické úvahy objevily pouze v několika málo publikacích časopisu *Dábiq*, jedná se z pohledu analyzovaného hnutí o zásadní osobnost, neboť se Islámský stát považoval za bin Ládínova nástupce⁴¹⁴ ve svaté válce, která měla započít právě teroristickými útoky ze dne 11. září roku 2001.⁴¹⁵ Islámský stát si tak de facto snažil přisvojit největší úspěchy, kterých kdy bylo džihádisty ve světě dosaženo. Jedná se víceméně o princip, jenž je podobný principu kulturní a náboženské kontinuity, který byl zmíněn v teoretické části této diplomové práce (viz podkapitola 2.4 Úspěšnost náboženských hnutí). Tento princip pomáhá zvýšit popularitu daného hnutí.

⁴¹¹ MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). (2004): *Fundamentalisms Comprehended*, s. 408.

⁴¹² INGRAM, H. (2018): *Islamic State's English-language magazines, 2014-2017*, s. 1.

⁴¹³ BERÁNEK, O. OSTŘANSKÝ, B. (eds.). (2016). *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, s. 20.

⁴¹⁴ *Dabiq* 7., s. 25.

⁴¹⁵ *Dabiq* 4., s. 44.

Sám jeho zakladatel Abú Mus^{ab} az-Zarqáwí byl nejčastěji citovanou osobou napříč časopisy Dábiq i Rúmíja. Některé jeho teologické rozpravy a politické myšlenky byly mnohdy i stěžejními články daných publikací. Abú Mus^{ab} az-Zarqáwí během války v Iráku sepsal nejrůznější nábožensko-politické spisy, které měly povzbudit zbožnost, bojeschopnost a sebeobětavost džihádistů, kteří se účastnili bojů proti americké okupaci.⁴¹⁶ Tato literální díla jsou víceméně univerzálního charakteru, myšlenky v nich obsažené nebyly ve většině případů vázány ke konkrétním událostem. Islamisté chalífátu je pak podle potřeby mohli kdykoliv v časopisech publikovat. Na základě toho zmíněná náboženská díla motivovala džihádisty k neohroženému boji v období největší expanze chalífátu, ale i při jeho blížící se porážce.⁴¹⁷ Nutno dodat, že znovu užívané příspěvky jsou používány při nejrůznějších příležitostech velmi důmyslně. Neznalý čtenář by si ani nemusel povšimnout, že daný příspěvek (který měl reagovat na tehdejší dění) byl sepsán již o několik let dříve.

Naprostou stejnou roli v publikacích islamistických časopisů měl Abú Hamza al-Muhádžir, který byl označován jako druhý emír Islámského státu v Iráku (ještě před vyhlášením chalífátu), jenž zastoupil (společně s Abú Umarem al-Baghdádím) Abú Mus^{ab} az-Zarqáwího po jeho smrti v roce 2006.⁴¹⁸ Hlavní funkcí Abú Hamzy al-Muhádžira v organizaci Islámského státu v Iráku byl dohled nad válečnou politikou a její propagandou. Ačkoliv se ani on nedožil vyhlášení chalífátu, jedná se o jednu z nejcitovanějších osob napříč všemi publikacemi. „Portfolio“ jeho myšlenek, džihádistických výzev, rad a doporučení opět pokrylo celý vývoj chalífátu od jeho začátku až po jeho konec (respektive konce publikace časopisů). Témata, kterým se ale Abú Hamza al-Muhádžir věnoval, by se dala souhrnně zařadit do kategorie osvěty správného vedení ozbrojeného *džihádu*.⁴¹⁹

Třetí nejcitovanější osobou, o jejíž smrti se dočítáme ihned v první publikaci časopisu Rúmíja,⁴²⁰ byl Šejch Abú Muhammad al-Adnání aš-Šámí, který zastával funkci hlavního mluvčího Islámského státu.⁴²¹ Ze všech dosud uvedených příkladů se jedná o první osobu, jež byla naživu v době publikování Dábiq a mohla tak skutečně reflektovat

⁴¹⁶ *Rumiyah* 10., s. 6.

⁴¹⁷ *Rumiyah* 12., s. 24.

⁴¹⁸ BERÁNEK, O. OSTRÁNSKÝ, B. (eds). (2016). *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, s. 20.

⁴¹⁹ *Dabiq* 7., s. 9.

⁴²⁰ *Rumiyah* 1., s. 37.

⁴²¹ *Dabiq* 4., s. 6.

aktuální dění uvnitř a vně chalífátu. Šejch Abú Muhammad al-Adnání aš-Šámí měl na starosti především propagandu islámské výzvy, na základě které se měli k chalífátu připojit noví příslušníci a ti současní vytrvat v boji proti nepřátelům chalífátu.⁴²²

V publikacích Islámského státu se rovněž příležitostně objevily teologické úvahy džihádisty Abúl-Háritha ath-Thaghriho,⁴²³ u kterého není zcela zřejmé, zda se jedná přímo o osobu z řad vedení daného hnutí nebo pouze o propagaci příkladného běžného člena, jehož zbožnost má být motivací pro případné čtenáře. Naprosto stejný příklad je pak možné spatřit v příspěvcích Umm Sumajjy al-Muhádžiry, jež byly věnovány především ženám uvnitř chalífátu.⁴²⁴ Její osobnost a tedy i postavení v hnutí nebyly v publikacích prozrazeny. Vzhledem k naprosto shodným myšlenkám a citovaným svatým textům jako v případě ostatních přiložených článků, nelze ani vyloučit, že se jednalo pouze o fiktivní postavu.

Poněkud zarážející je skutečnost, že se v publikacích časopisu Dábíq ani Rúmíja nikterak často nevyskytovaly příspěvky a proslovy tehdejšího vůdce Islámského státu chalífy Abú Bakra al-Baghdádího. Pokud se jeho proslov v publikacích objevil, redaktoři ho označili jako exklusivní obsah, kterému měl čtenář věnovat zvýšenou pozornost.⁴²⁵ To však nemění nic na skutečnosti, že ani zdaleka nebyl citován tak často, jako již zesnulí Abú Mus^cab az-Zarqáwí nebo Abú Hamza al-Muhádžir.

Islamisté z chalífátu se vzhledem ke své situaci, museli velmi často vypořádávat s častými úmrtími ve svých řadách, která se nevyhnula ani nejvyššímu vedení. Ideologie Islámského státu však měla představovat očištěnou a jedinou pravou podobu islámu, jejíž ideologie se zákonitě nemohla vázat k existenci konkrétních (žijících) osob. Islámský stát proto usiloval o to, aby jeho myšlenky byly formovány tak, aby nemohly být ovlivněny smrtí jednotlivých členů nebo aktuálním postavením daného hnutí.⁴²⁶

„Zabití našich vytrvalých bratrů, kteří nám předcházeli, jako byl Šejch Abú Muhammad al-Adnání (aš-Šámí), nikdy nemůže islámu ublížit, neboť ten je zachován

⁴²² Dábíq 7., s. 25.

⁴²³ Dábíq 15., s. 8.

⁴²⁴ Dábíq 12., s. 19.

⁴²⁵ Rumiya 3., s. 4.

⁴²⁶ Rumiya 1., s. 2-3.

samotným Bohem, stejně tak (zabíjení nejvyšších členů vedení) nikdy nemůže ublížit našim bratrům.“⁴²⁷

*„To je úděl muwahhidů v každém čase a místě. Kdykoliv pomine jedna generace z nich, následuje další, která drží prapor tawhídu, ponořujíc se znovu do boje za islám...“*⁴²⁸ (článek redakce časopisu Rúmíja)

*„Bomby již jistě usmrtily spoustu džihádistů, ale stále více jich každým dnem přichází, aby je nahradili na jejich pozicích. Každý z nich je stejně tak dychtivý po mučednické smrti z lásky k Bohu (jako ti před nimi).“*⁴²⁹ (článek redakce časopisu Dábíq)

*„S Alláhovo svolením, jejich zabíjení nikdy nemůže poškodit Islámský stát, alespoň dokud setrvává (na cestě) tawhídu a (Prorokovy) sunny.“*⁴³⁰ (článek redakce časopisu Rúmíja)

3:169 *„A nepokládej ty, kdož na stezce Boží byli zabiti, za mrtvé! Naopak, oni jsou živí a u Pána svého odměnu svou užívají...“*⁴³¹

2:154 *„A neříkejte o těch, kdož byli zabiti na stezce Boží: ‚Jsou mrtvi!‘ Nikoliv; oni živi jsou, avšak vy to netušíte.“*⁴³²

3:144 *„Muhammad je pouze poslem a před ním odešli již jiní poslové. A jestliže zemře anebo bude zabit, obrátíte se nazpět? Ten, kdo se obrátí nazpět, neuškodí tím vůbec Bohu, ale Bůh odmění ty, kdož byli vděční.“*⁴³³

Jak moc se zasloužilo nové vedení (především po smrti Abú Mus^{ab} az-Zarqáwího a Abú Hamzy al-Muhádžira) o popularitu daného hnutí, nebylo možné pouze na základě analyzovaných publikací zjistit. Rovněž není známo, do jaké míry stál za prvotním i následným úspěchem daného hnutí charakter (a především charisma) jednotlivých členů z řad nejvyššího vedení.

⁴²⁷ Ibidem, s. 3.

⁴²⁸ Rumiya 1., s. 3.

⁴²⁹ Dabiq 12., s. 50.

⁴³⁰ Rumiya 1., s. 3.

⁴³¹ Rumiya 10., s. 10.

⁴³² Dabiq 13., s. 7.

⁴³³ Dabiq 14., s. 45.

4.8 Požadavky na členy

Fundamentalistická hnutí obvykle stanovují mnohé požadavky, kterými se musí pravověrní věřící řídit. Na rozdíl od jiných hnutí a organizací se fundamentalisté snaží usměrňovat život svých členů ve všech oblastech každodenního života. Hlavní inspirací při definování závazných pravidel chování jsou pro fundamentalisty náboženská nařízení obsažená ve svatých textech daného náboženství, případně náboženské výklady těchto pramenů. Jako inspirace může posloužit i náboženská a kulturní tradice.

Přesně takovému charakteristickému znaku náboženského fundamentalismu odpovídá podle analyzovaných publikací i Islámský stát. Drtivá většina jeho požadavků vycházela z primárních pramenů islámu a zároveň z aktuální situace ve které, se Islámský stát během své existence nacházel. V první řadě byla od muslimů uvnitř chalífátu vyžadována naprostá poslušnost a respektování islámského práva *šari'ca* (viz kapitola 4.1 Reakce na marginalizaci náboženství ve společnosti), které mělo už ze své podstaty determinovat víceméně každý krok členů analyzovaného hnutí.

Vzhledem k tomu, že chalífát setrval během celé své existence ve válečném stavu, požadavky na členy uvnitř Islámského státu byly danou skutečností silně ovlivněny. Od mužů byla například očekávána nepřetržitá aktivní vojenská služba,⁴³⁴ na základě čehož byli bojovníci Islámského státu prostřednictvím analyzovaných publikací nespočetněkrát vyzýváni, aby měli absolutní důvěru ve své vedení.⁴³⁵

*„Dejte si pozor na neposlušnost vůči vašim velitelům. Poslouchejte je jako příležitost dostat se blíže k Bohu, plňte (jejich) rozkazy jako akt uctívání Alláha, pokud vás (však) nenabádají k hříchu. A věřte, že váš vzdor nebude ničím jiným, než projevem džáhilje.“*⁴³⁶

Abú Bakr al-Baghdádí (chalífa Islámského státu)

*„Věřu ten, kdo poslouchá emíra, poslouchá Alláha a Jeho Posla.“*⁴³⁷ (článek redakce časopisu Rúmíja)

Na základě nejružnějších výňatků ze *sunny* bylo pak v několika člancích demonstrováno, že neloajálnost je jedním z předních důvodů nezdaru na bitevních

⁴³⁴ *Rumiyah 8.*, s. 5.

⁴³⁵ *Rumiyah 3.*, s. 8.

⁴³⁶ *Ibidem.*

⁴³⁷ *Rumiyah 11.*, s. 56.

polích.⁴³⁸ Islamisté se tedy museli řídit rozkazy svých nadřízených, i kdyby to obnášelo, že budou převeleni daleko od svých rodin (nebo dokonce zabiti).⁴³⁹

V souladu s rozdílnými rolemi muže a ženy v tradiční islámské kultuře, měly ženy naopak setrvat ve svých domovech,⁴⁴⁰ starat se o děti⁴⁴¹ a být oporou pro svého manžela, když se vrátil z boje nebo hlídky domů. Obecně bylo ale ženám doporučeno, aby se raději ani nemodlily v mešitách a během denních modliteb neopouštěly své domovy.⁴⁴² Ženy uvnitř chalífátu byly navíc vyzývány, aby své cennosti věnovaly na charitu (jako prostředek alternativní participace v *džihádu*).⁴⁴³ Islámský stát se netajil tím, že většina z těchto darovaných věcí má být využita spíše pro boj s nepřáteli než pro obdarování potřebných.⁴⁴⁴

63:10 *„Rozdávejte z toho, co jsme vám uštědřili, dříve než každého z vás zastihne smrt a než vykřikne: ‚Pane můj, kdybys mi mohl dát odklad do lhůty blízké, abych mohl dávat almužny a stát se jedním z bezúhonných!‘“*⁴⁴⁵

Navzdory některým tendencím radikálního výkladu v islámu se v publikacích Dábiqu ani v prvních publikacích časopisu Rúmíja (zřejmě z pragmatických důvodů pro zachování popularity hnutí) nikterak zvláště neobjevovaly myšlenky, že by muži uvnitř chalífátu měli mít vůči ženám za všech okolností nadřazené postavení. Islámský stát naopak připouštěl,

⁴³⁸ *Rumiyah 3.*, s. 20.

⁴³⁹ *Rumiyah 1.*, s. 12.

⁴⁴⁰ Islámský stát se několikrát ve svých publikacích věnoval skutečnosti, že řada žen uvnitř chalífátu využívala za účelem modlitby přilehlé mešity, což Islámský stát považoval za nežádoucí skutečnost. Podle názoru autora této diplomové práce a celkového kontextu pozdějších publikací, to bylo především proto, že omezení vzájemné komunikace mezi ženami pomáhalo k zamezení šíření informací o upadajícím stavu chalífátu. Vzhledem k několika známým výňatkům ze *sunny*, které explicitně zakazují omezovat muslimské ženy při využívání mešit, si Islámský stát nemohl dovolit (ani selektivním způsobem výkladu primárních pramenů) ženám uvnitř chalífátu dané právo odepřít. Nicméně v souladu s dalšími svatými texty ve dvanácté publikaci Rúmíja pevně definoval podmínky, které musely ženy dodržet. V první řadě bylo zakázáno před návštěvou mešity použít jakýkoliv parfém. Po cestě bylo ženám zakázáno využívat prostřední část přilehlých komunikací, aby se držely co nejdále od cizích mužů. Stejně tak se ženy musely modlit v posledních řadách až za muži, být naprosto potichu atd. [*Rumiyah 12.*, s. 36-37.] Výčet jednotlivých nařízení demonstruje, jak svazující mohla být celková podoba všech požadavků v běžném životě členů analyzovaného hnutí.

⁴⁴¹ Nutno přiznat, že Islámský stát bral roli žen při výchově dětí velmi vážně. Islamisté si byli vědomi toho, že pokud má být dané hnutí úspěšné i v dlouhodobém časovém horizontu, bude potřeba pod vlivem dané ideologie vychovat další generace. O výuku základních myšlenek a teoretických východisek daného hnutí se musely zasloužit právě matky dětí. Děti měly být zároveň vychovávány tak, aby byly odjakživa zvyklé na zbraně, válku a krveprolévání. [*Rumiyah 9.*, s. 18-21.]

⁴⁴² *Rumiyah 3.*, s. 40-41.

⁴⁴³ Již v první publikaci časopisu Dábiqu se setkáváme s požadavkem Islámského státu, aby arabské rodiny věnovaly svůj majetek pro potřeby hnutí. [*Dabiq 1.*, s. 13.]

⁴⁴⁴ *Rumiyah 1.*, s. 19-20.

⁴⁴⁵ *Ibidem*, s. 20.

že v domácnostech muslimů uvnitř chalífátu mohou vznikat oboustranné neshody. Na základě nejrůznějších doporučení a rad pak vyzýval obě strany k trpělivosti a vzájemnému respektování. Jak muži tak i ženy měli nakázáno zdržet se jakýchkoliv pomluv na úkor svého protějšku, stejně tak jako měli oba zakázáno sdělovat komukoliv informace o svém soukromém životě. Naskytne-li se v rodině jakýkoliv problém, měli se manželé obrátit na jednu z pověřených institucí Islámského státu.⁴⁴⁶

Až v jedné z posledních publikací časopisu Rúmíja, kde se Islámský stát snažil upevnit víru a odhodlání žen uvnitř chalífátu,⁴⁴⁷ byl bez bližšího komentáře zmíněn i *hadíth*, který nakazuje ženám poslouchat svého manžela.⁴⁴⁸ Tedy v době, kdy Islámský stát ve své izolaci již stejně nemohl očekávat téměř žádné nové členy ze zahraničí. V nadcházející dvanácté publikaci časopisu Rúmíja bylo snad poprvé zmíněno, že by žena měla potřebovat k opuštění svého domu (za účelem modlitby) povolení od svého manžela.⁴⁴⁹

Džábír ibn Abdulláh vyprávěl, jak Prorok odpověděl na otázku, co je pro ženy alternativou bohobojného skutku ozbrojeného *džihádu*: „*Uposlechnutí svého manžela je tomu rovnocenné, ale jen málo z vás tak činí.*“⁴⁵⁰

V publikacích časopisu Rúmíja pak Islámský stát pravidelně využívá (velmi stručných) infografik z jiných publikací týdenního periodika *an-Nab'a*, které se snaží své čtenáře vzdělávat v náboženských otázkách. Ať už se jedná o konkrétní úkony ortopraxe nebo o náboženské výklady primárních pramenů.⁴⁵¹ Publikace Islámského státu rovněž často vyzývají k morálnosti a vřelým vztahům uvnitř chalífátu.⁴⁵² Naopak Islámský stát apeloval na své členy, aby přerušili kontakty s rodinami a přáteli vně chalífátu, alespoň tedy za předpokladu, že daná osoba neměla zájem se k hnutí přidat.⁴⁵³

⁴⁴⁶ *Rumiyah* 7., s. 30-32.

⁴⁴⁷ Při této příležitosti byly zmíněny již dříve vznesené požadavky na ženy. Podpora polygynie, znovuprovádání se po smrti manžela, neopouštění svého domova, přispívání na charitu, příkladná výchova dětí, zdržení se jakéhokoliv stěžování si atd. [*Rumiyah* 11., s. 13-14.]

⁴⁴⁸ *Rumiyah* 11., s. 13-15.

⁴⁴⁹ *Rumiyah* 12., s. 37.

⁴⁵⁰ *Rumiyah* 11., s. 15. (*at-Tabarání*)

⁴⁵¹ *Rumiyah* 7., s. 10-11.

⁴⁵² *Rumiyah* 6., s. 7.

⁴⁵³ *Ibidem*, s. 24.

Požadavky, kterým se islamisté ve svých publikacích věnovali podrobněji, odrážely krutou realitu na bojištích. Jak publikace Islámského státu často zmiňovaly, příslušníci chalífátu měli například věnovat svůj čas především válečným přípravám⁴⁵⁴.⁴⁵⁵

8:60 *„Připravte tedy proti nim všechno, co schopni jste postavit ze síly (a oddílů jezdeckých, abyste zastrašili nepřátele Boží i nepřátele své a jiné mimo ně, které ještě neznáte, ale které Bůh dobře zná. A cokoliv vydáte na cestě Boží, bude vám plně nahrazeno a nebude vám ukřivděno.)“*⁴⁵⁶

Na základě početných úmrtí mužů na bitevních polích, byli pak islamisté vyzýváni k uzavírání manželských svazků s vdovami po padlých bojovnících chalífátu.⁴⁵⁷ Je vhodné si povšimnout, že málokterý článek z publikací Islámského státu se zabýval ortopraxí natolik podrobně jako právě v otázce truchlení ze strany ovdovělých muslimek.⁴⁵⁸ Ty byly následně po lhůtě stanovené primárními prameny, nuceny se znovu provdat, a to i v případě, že by byla rodina ochotna pozůstalou vdovu živit místo jejího padlého manžela, aby se nemusela proti své vůli znova vdávat.⁴⁵⁹

Přísné požadavky nebyly kladeny pouze na běžné členy chalífátu nýbrž i na jeho vedení. Velitelé Islámského státu byli vyzýváni, aby v souladu s islámským právem byli ve svém jednání zodpovědní, čestní a v bojích byli vzorem pro své podřízené. Byli vyzýváni, aby v souladu s primárními prameny islámu neodmítali rady od ostatních, a to i v případě, že by rada měla pocházet od osoby, se kterou daný velitel nemusí mít zrovna vřelé vztahy.⁴⁶⁰ Měli svým vojákům důvěřovat, avšak měli být i mnohem ostražitější než oni a vše po nich překontrolovávat atd.⁴⁶¹

Za povšimnutí stojí vyzývání příslušníků Islámského státu k co možná nejčastějším modlitbám *du'á*. Jedná se o prosebné modlitby k Bohu, které mohou být vyřčeny na podporu džihádistů na bojištích nebo naopak přáním o zničení nepřátel. Vzhledem

⁴⁵⁴ Z kontextu publikací časopisů *Dabiq* a *Rúmija* vyplývá, že ačkoliv hlavní myšlenky dané ideologie pocházely z řad nejvyššího vedení, bylo pak na každém z jeho příslušníků, aby ve volném čase, který nevěnoval boji nebo jiným válečným přípravám, prohluboval svou zbožnost a neustále se nábožensky vzdělával. Teologická role imáma (teorie) a militantně-aktivní role džihádisty na bitevním poli (praxe) měly být dvěma stranami téže mince. [*Rumiyah* 13., s. 12.]

⁴⁵⁵ *Rumiyah* 5., s. 22.

⁴⁵⁶ *Ibidem*.

⁴⁵⁷ *Rumiyah* 4., s. 32.

⁴⁵⁸ *Dabiq* 13., s. 24.

⁴⁵⁹ *Rumiyah* 4., s. 33.

⁴⁶⁰ *Dabiq* 7., s. 10-11.

⁴⁶¹ *Ibidem*, s. 11.

k počtu publikovaných článků, které se zabývaly modlitbou *du'á*, označuje ji za jednu z hlavních zbraní džihádistů,⁴⁶² je příznačné se domnívat, že islamisté skutečně zcela věřili v její účinek. Jedná se tak o jeden z mnoha dalších důkazů o tom, že Islámský stát s největší pravděpodobností (alespoň na základě analyzovaných publikací) není pouhou politicky motivovanou militantní organizací, která by jen využívala náboženství pro své cíle. Což může dokazovat i následný úryvek z osmé publikace časopisu Rúmíja:⁴⁶³

*„... zatímco ve stejnou dobu zazní adhán a muslimové se scházejí k modlitbám navzdory tomu, že se nacházejí pouze o ulici nebo dvě od ohnisek bojů.“*⁴⁶⁴ (článek redakce)

Stále pozdější publikace časopisu Rúmíja pak reflektovaly skutečnost bezvýchodné situace chalífátu. V souladu s konceptem ofenzivního *džihádu* byli bojovníci chalífátu vyzýváni k neústupnému boji až do smrti.⁴⁶⁵ Islamisté, kteří nově přísahali věrnost Islámskému státu, byli víceméně oprostěni od povinnosti *hidžry*, která za daných okolností již nebyla možná. Poslední explicitně uvedená výzva k uskutečnění *hidžry* se objevila ve čtvrté publikaci časopisu Rúmíja.⁴⁶⁶ V pozdějších publikacích tohoto časopisu byla *hidžra* pouze zmíněna v příložených infografikách jako bohabojný a vznešený skutek.⁴⁶⁷ V poslední publikaci Rúmíja je pak popsána *hidžra* jedné z příslušnic Islámského státu, která měla pravděpodobně motivovat muslimy k jejímu uskutečnění, avšak popisované potíže na cestě (navíc ještě z doby kdy Islámský stát byl na vrcholu moci) jsou z pohledu autora této diplomové práce spíše demotivující. Navíc ani zde nebyla explicitně zveřejněna výzva k uskutečnění *hidžry*.⁴⁶⁸

Noví příslušníci Islámského státu tak byli vyzýváni spíše k uskutečnění teroristických akcí v zemích, kde se nacházeli⁴⁶⁹ a mohli tak využít svých znalostí o daných lokalitách, aniž by vzbuzovali nechtěnou pozornost tajných bezpečnostních složek.

⁴⁶² *Rumiyah* 3., s. 34-35.

⁴⁶³ *Rumiyah* 8., s. 4.

⁴⁶⁴ *Ibidem*.

⁴⁶⁵ *Rumiyah* 4., s. 24-25.

⁴⁶⁶ *Ibidem*, s. 2.

⁴⁶⁷ *Rumiyah* 8., s. 19.

⁴⁶⁸ *Rumiyah* 13., s. 30.

⁴⁶⁹ *Rumiyah* 1., s. 36.

Strádající obyvatelé Islámského státu byli zase vyzýváni, aby se oprostili od současného fyzického života a snášeli nejrůznější příkoří,⁴⁷⁰ která je uvnitř chalífátu teprve měla čekat,⁴⁷¹ stejně jako je snášela ze začátku první vznešená generace islámu.⁴⁷²

29:2 „Což si lidé myslí, že budou ponecháni na pokoji, když řeknou: ‚Uvěřili jsme,‘ a že zkoušení nebudou?

29:3 *Vždyť jsme již zkoušeli ty, kdož před nimi byli, a Bůh věru pozná ty, kdo pravdu mluví, i ty, kdo lháři jsou.*“⁴⁷³

„A na závěr Vám ještě jednou připomínám důležitost zřeknutí se pozemského života a radím Vám, abyste se snažili přeměnit bolest a utrpení této zkoušky ve sladkost víry připomenutím si, že tato bolest nás pouze přibližuje k Bohu. Jak sladká je taková bolest!“⁴⁷⁴ (článek redakce časopisu Rúmíja)

Za zničené životy měli být věřící odměněni až po své smrti.⁴⁷⁵

9:111 „A Bůh věru koupil od věřících jejich osoby i jejich majetky s tím, že jim budou dány zahrady...“⁴⁷⁶

Na závěr této podkapitoly lze konstatovat, že Islámský stát „portfoliem“ požadavků od svých členů již nemohl vyžadovat více. Od svých následovníků vyžadoval příslib naprosté věrnosti, neustálou aktivní vojenskou službu, jejich majetek i samotné životy. Trestal neposlušnost a odmítal jakoukoliv kritiku a pochybnosti. Rovněž se Islámský stát angažoval v soukromí svých příslušníků, a to především prostřednictvím nucených sňatků. To vše za „pouhý“ příslib spásy. V dané problematice tak Islámský stát plně odpovídá zkoumanému fundamentalistickému znaku.

⁴⁷⁰ Islámský stát byl v desáté publikaci časopisu Rúmíja nucen reagovat na skutečnost, že řada jeho zahraničních bojovníků se rozhodla ve strachu ze smrti vrátit do svých domovských zemí, a to i za předpokladu, že budou domovským režimem za své členství v Islámském státě uvězněni. Islamisté rozhodně odmítali, že by se měl chalífát nacházet na pokraji svého zániku, a označovali své dezertéry za pokrytce a nevěřící šířitele strachu, před kterými bylo v primárních pramenech islámu (předem) varováno. Islámský stát tak vyzýval své zbylé členy, aby v žádném případě nešířili hříšné dezinformace a lži a nestrašili tak své bohabojné bratry a sestry. Skutečnost blížící se porážky Islámského státu měla být uvnitř chalífátu (pod výhrůzkou spáchání závažného hříchu) absolutní tabu. [*Rumiyah 10.*, s. 17.]

⁴⁷¹ *Rumiyah 11.*, s. 13.

⁴⁷² *Rumiyah 8.*, s. 17.

⁴⁷³ *Ibidem*, s. 20.

⁴⁷⁴ *Rumiyah 11.*, s. 15.

⁴⁷⁵ *Rumiyah 9.*, s. 28.

⁴⁷⁶ *Ibidem*.

Závěr

Propagandistické časopisy Islámského státu Dábiq a Rúmíja se zaměřovaly na náboženská témata, stejně jako na ta politická. Jedná se de facto o důsledek toho, že náboženství a reálná politická moc jsou z pohledu Islámského státu dvěma neoddělitelnými aspekty daného náboženství. Tento princip je v souladu s (vybranými) islámskými primárními prameny, které v mnoha oblastech překračují duchovní charakter dané náboženské víry. Islámský stát využil selektivního výkladu svatých textů a dokázal svou ideologii transformovat v silně militantní náboženské hnutí. Islamisté si následně díky uzurpované politické moci dokázali vydobýt rozsáhlá území, podmanit statisíce obyvatel a inspirovat muslimy po celém světě k zakládání militantních odnoží a uskutečňování teroristických útoků.

Je až znepokojující, jak důmyslným způsobem dokázala propaganda Islámského státu nábožensky obhájit veškeré zavrženíhodné skutky (ostatně jako celou svou existenci). Navzdory odlišnosti dané ideologie od většinového pojetí islámu, byl tento náboženský proud (alespoň zdánlivě) zcela v souladu s přímou praxí proroka Muhammada a jeho nejbližších společníků. Islámský stát tak dokázal využitím svatých textů zformovat iluzi o náboženské a kulturní kontinuitě, která pomohla asimilovat hnutí, a zasloužila se tak o jeho popularitu, která vygradovala až v přesvědčení o „nezpochybnitelné“ Boží vyvolenosti. Selektivní výklad primárních pramenů s častým literalismem sehrál v tomto ohledu zcela zásadní roli.

Reakcí na marginalizaci náboženství ve společnosti a neakceptovatelný morální úpadek mělo být uskutečnění *hidžry* na území chalífátu. Za konkrétní příčinu islamisty kritizovaného úpadku lidských společností bylo prohlášeno zavrhování Bohem seslaného poselství, odmítání pravdivosti a neomylnosti svatých textů, a s tím související neochota podřídit právní řád islámskému právu *šari'ca*. Zvrácení sekularizace bylo islamisty prezentováno jako hlavní důvod vzniku analyzovaného hnutí.

Ostré hranice společně s morálním manicheismem pak byly v ideologii islámského státu nejviditelnějšími charakteristickými znaky moderního náboženského fundamentalismu, které byly v časopisech Dábiq i Rúmíja všudypřítomné. Navzdory nejrozličnějším formám interakce s vnějším světem, Islámský stát vystupoval zcela jednoznačně jako typický příklad *svět dobývajícího hnutí*, a to skutečně s téměř

celosvětovými ambicemi. Zásadně odmítal jakékoliv projevy náboženského nebo i obecně názorového pluralismu. K dosažení svých cílů se pak rozhodl použít především bezprostředního násilí. K získání potřebných sympatií k této formě uzurpování politické moci využil v rámci své propagandy silný dualismus v použité rétorice.

Celá tato ideologie pak byla (alespoň v publikacích časopisu *Dábiq*) vsazena do kontextu očekávání velkého znamení Hodiny *al-Malhama al-Kubrá*. Mesianistické a milenialistické představy o nadcházejícím vývoji světových dějin silně ovlivnily celkovou image analyzovaného hnutí. Příslibem spásy, v tomto kontextu, následně islamisté manipulovali svými členy k dosažení cílů hnutí.

Jakou celkovou roli měl pak na vliv ideologie a popularitu hnutí charakter (především charisma) jednotlivých předních osobností daného hnutí, nebylo bohužel pouze na základě propagandistického materiálu možné zjistit. Charakteristický znak náboženského fundamentalismu, charismatické vedení, nebylo možné v analytické části potvrdit ani vyloučit.

Na základě obsahové analýzy propagandistického materiálu lze přesto usoudit, že Islámský stát rozhodně nebyl pouhým politicky motivovaným hnutím, které by jen využívalo náboženství ke své legitimizaci. O tom také svědčí nezpochybnitelný vliv ideologie na zahraniční členy a sympatizanty, kteří svým členstvím v hnutí rozhodně nemohli sledovat jakékoliv politické cíle v kontextu syrské občanské války nebo irácké domácí politiky.

Nalezení jednotlivých charakteristik náboženského fundamentalismu až na jediný sporný znak tedy potvrdilo hypotézu, že Islámský stát byl v první řadě moderním fundamentalistickým náboženským hnutím.

Autor této diplomové práce však musí přiznat, že potvrzení hypotézy je podmíněno otázkou, do jaké míry vedení daného hnutí a jeho členové skutečně věřili v jednotlivé náboženské aspekty (především Boží vyvolenost, mesianistické a milenialistické představy atd.), o které je daná diplomová práce opřena. Kombinace výborných znalostí primárních pramenů ze strany redakce Islámského státu a četnost určitých náboženských témat, kterým byla věnována zvýšená pozornost, však svědčí o náboženském fanatismu uvnitř analyzovaného hnutí (ve prospěch hypotézy).

Použité zdroje

a) Literatura

BERÁNEK, Ondřej. OSTŘANSKÝ, Bronislav (eds.). *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*. Praha: Academia, 2016. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2654-5.

BROMLEY, David. HAMMOND, Phillip (eds.). *The Future of New Religious Movements*. Macon: Mercer University Press, 1987. ISBN-10: 0865542384.

DAWSON, Lorne L. (ed.). *Cults and New Religious Movements: A Reader*. Hoboken (New Jersey): John Wiley And Sons Ltd., 2003. ISBN: 978-1-405-10181-3.

KORÁN. Přeložil Ivan HRBEK. 7. vyd. Praha: Academia, 1972. ISBN 80-200-0246-4.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7021-925-6.

KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. ISBN 80-7021-168-7.

LAKOMY, Miron. *Islamic State's Online Propaganda: A Comparative Analysis*. London: Routledge, 2021. ISBN 9780367699475.

MARTIN, M. APPLEBY, R. (eds.). *Fundamentalisms Comprehended (Volume 5, The Fundamentalism Project)*. Chicago: University of Chicago Press, 2004. ISBN-13: 978-0226508887.

MENDEL, Miloš. *S puškou a Koránem: pojmy a argumenty soudobého islámského fundamentalismu*. Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2008. ISBN 978-80-85425-63-5.

QUTB, Sajjid. *Milníky na cestě*. Přeložil Miloš MENDEL. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2186-1.

SALIBA J. *Understanding New Religious Movements*. 2. vydání. Lanham (Maryland): AltaMira Press, 2003. ISBN-13: 978-0759103566.

Sunna: o chování Proroka : kniha výroků proroka Muhammada s komentáři. Praha: Islámská nadace v Praze v nakl. NÚR - Fethi Ben Hassine Mansaria, 2006. ISBN 80-903196-6-1.

VOJTÍŠEK, Z. OSTŘANSKÝ, B. (ed.). LUKEŠ, J. BIERNOT, D. *Konec tohoto světa: milenialismus a jeho místo v judaismu, křesťanství a islámu*. Praha: Dingir, 2012. ISBN 978-80-86779-24-9.

WEISS, Michael. HASSAN, Hassan. *Islámský stát: uvnitř armády teroru*. Přeložil Jiří BERKA. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0883-3.

b) Online periodika

Counter Terrorist Trends and Analyses 10, Volume 8 [online]. Singapur: International Centre for Political Violence and Terrorism Research (Nanyangská technická univerzita), říjen 2016 [cit. 10.3.2021]. ISSN 2382-6444. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/e26351454>

Dabiq 1: The Return of Khilafah [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 5.7.2014 [cit. 10.1.2021]. Dostupné z: <https://www.ieproject.org/projects/dabiq1.pdf>

Dabiq 2: The Flood [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 27.7.2014 [cit. 14.1.2021]. Dostupné z: <https://www.ieproject.org/projects/dabiq2.pdf>

Dabiq 3: A Call to Hijrah [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 10.9.2014 [cit. 18.1.2021]. Dostupné z: <https://www.ieproject.org/projects/dabiq3.pdf>

Dabiq 4: The Failed Crusade [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 11.10.2014 [cit. 22.1.2021]. Dostupné z: <https://www.ieproject.org/projects/dabiq4.pdf>

Dabiq 5: Remaining and Expanding [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 21.11.2014 [cit. 26.1.2021]. Dostupné z: <https://www.ieproject.org/projects/dabiq5.pdf>

Dabiq 6: Al Qa'idah of Waziristan: A Testimony from Within [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 29.12.2014 [cit. 1.2.2021]. Dostupné z: <https://www.ieproject.org/projects/dabiq6.pdf>

Dabiq 7: From Hypocrisy to Apostasy: The Extinction of the Grayzone [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 12.2.2015 [cit. 5.2.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/docs/islamic-state-dabiq-magazine-issue-7-from-hypocrisy-to-apostasy.pdf>

Dabiq 8: Shari'ah Alone Will Rule Africa [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 30.3.2015 [cit. 9.2.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2015/03/30/al-%e1%b8%a5ayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-8/>

Dabiq 9, They Plot and Allah Plots [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 21.5.2015 [cit. 13.2.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2015/05/21/al-%e1%b8%a5ayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-9/>

Dabiq 10, The Law of Allah or the Laws of Men [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 13.7.2015 [cit. 16.2.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2015/07/13/al-%e1%b8%a5ayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-10/>

Dabiq 11, From the Battles of Al-Ahzāb to the War of Coalitions [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 9.9.2015 [cit. 21.2.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2015/09/09/al-%e1%b8%a5ayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-11/>

Dabiq 12, Just Terror [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 18.11.2015 [cit. 24.2.2021]. Dostupné z: <http://clarionproject.org/docs/islamic-state-isis-isil-dabiq-magazine-issue-12-just-terror.pdf>

Dabiq 13, The Rafidah from Ibn Saba' to the Dajjal [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 19.1.2016 [cit. 27.2.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2016/01/19/new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-13/>

Dabiq 14, The Murtadd Brotherhood [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 13.4.2016 [cit. 2.3.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/docs/Dabiq-Issue-14.pdf>

Dabiq 15, Break the Cross [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 31.7.2016 [cit. 9.3.2021]. Dostupné z: <http://clarionproject.org/factsheets-files/islamic-state-magazine-dabiq-fifteen-breaking-the-cross.pdf>

Rumiyah 1 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 5.9.2016 [cit. 9.3.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-1st-issue.pdf>

Rumiyah 2 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 4.10.2016 [cit. 12.3.2021]. Dostupné z: <http://clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-2nd-issue.pdf>

Rumiyah 3 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 11.11.2016 [cit. 15.3.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2016/11/11/new-release-of-the-islamic-states-magazine-rome-3/>

Rumiyah 4 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 7.12.2016 [cit. 17.3.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-4th-issue.pdf>

Rumiyah 5 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 6.1. 2017 [cit. 20.3.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-5th-issue.pdf>

Rumiyah 6 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 4.2. 2017 [cit. 22.3.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-6th-issue.pdf>

Rumiyah 7 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 7.3. 2017 [cit. 23.3.2021]. Dostupné z: <https://clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-7th-issue.pdf>

Rumiyah 8 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 4.4.2017 [cit. 25.3.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2017/04/05/new-release-of-the-islamic-states-magazine-rome-8/>

Rumiyah 9 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 4.5. 2017 [cit. 27.3.2021]. Dostupné z: <https://therinjfoundation.files.wordpress.com/2015/01/rumiyah-9.pdf>

Rumiyah 10 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 17.6.2017 [cit. 30.3.2021]. Dostupné z: <https://qb5cc3pam3y2ad0tm1zxuhho-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2017/08/Rumiyah-ISIS-magazine-10-issue.pdf>

Rumiyah 11 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 13.7.2017 [cit. 1.4.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2017/07/13/new-release-of-the-islamic-states-magazine-rome-11/>

Rumiyah 12 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 6.8.2017 [cit. 4.4.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/2017/08/06/new-release-of-the-islamic-states-magazine-rome-12/>

Rumiyah 13 [online]. Rakka: The al-Hayat Media Center, 9.9.2017 [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <https://jihadology.net/category/rome-magazine/>

c) Internetové zdroje

BUNZEL, Cole. The Kingdom and the Caliphate: Duel of the Islamic States. In: *carnegieendowment.org* [online]. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 18.2.2016 [cit. 21.3.2021]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2016/02/18/kingdom-and-caliphate-duel-of-islamic-states-pub-62810>

Cambridgeská univerzita. Fundamentalism. In: *dictionary.cambridge.org* [online]. Cambridge : Cambridge University Press [cit. 14.1.2021]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fundamentalism>

CNN Editorial Research. ISIS Fast Facts. In: *edition.cnn.com* [online]. Atlanta (Georgia): CNN Center Atlanta, 2020 [cit. 13.2.2021]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/08/08/world/isis-fast-facts/index.html>

Egypt Today staff. 10 hadiths, Quranic verses that forbid murder of non-Muslims In: *egypttoday.com* [online]. Gíza: Egypttoday, 29.5.2017. [cit. 19.02.2021]. Dostupné z: <https://www.egypttoday.com/Article/4/6015/10-hadiths-Quranic-verses-that-forbid-murder-of-non-Muslims>

Freedom of belief in Islam. In: *islamstory.com* [online]. Islam story website, 11.9.2019 [cit. 19.02.2021]. Dostupné z: <https://islamstory.com/en/artical/3408704/Freedom-of-belief-in-Islam>

MCCARTHY, Niall. The Rise And Fall Of ISIS. In: *statista.com* [online]. Hamburg: Statista, 10.12.2019 [cit. 8.2.2021]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/20255/the-rise-and-fall-of-isis/>

MCINTYRE, Jamie. ISIS fighters have been run out of Dabiq, forcing them to rename their magazine. In: *washingtonexaminer.com* [online]. Washington, DC: Washington Examiner, 17.10.2016 [cit. 18.1.2021]. Dostupné z: <https://www.washingtonexaminer.com/isis-fighters-have-been-run-out-of-dabiq-forcing-them-to-rename-their-magazine>

MUNSON, H. Fundamentalism: religious movement. In: *britannica.com* [online]. Chicago : Encyclopedia Britannica, Inc. [cit. 14.01.2021]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/fundamentalism>

Na odškodném za útok z roku 2016 vyplatilo Německo skoro čtyři miliony eur. In: *irozhlas.cz* [online]. Praha: ČTK, 14.12.2018 [cit. 17.2.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/berlin-vanocni-trhy-terroristicky-utok-odskodneni_1812141530_kro

NEŠPOR, Zdeněk (ed.). *charisma*. In: *encyklopedie.soc.cas.cz* [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 15.1.2018 [cit. 15.4.2021]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Charisma>

Nice attack: What we know about the Bastille Day killings. In: *bbc.com* [online]. Londýn: BBC, 19. 8. 2016 [cit. 21.2.2021]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36801671>

Oxfordská univerzita. Fundamentalism. In: *oxfordreference.com* [online]. Oxford: Oxford University Press [cit. 14.01.2021]. Dostupné z: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095838513>

Princetonská univerzita. Islam and the Question of Slavery. In: *islamfyi.princeton.edu* [online]. Princeton (New Jersey): Princeton University Press, 14.7.2017 [cit. 16.02.2021]. Dostupné z: <https://islamfyi.princeton.edu/islam-and-the-question-of-slavery/>

Převrat v Egyptě: armáda sesadila Mursího, prozatímní prezident složil přísahu. In: *e15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER a.s., 3.7.2019 [cit. 10.1.2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/prevrat-v-egypte-armada-sesadila-mursiho-prozatimni-prezident-slozil-prisahu-1003691>

SHAHZAD, Syed Saleem. Takfirism: a messianic ideology. In: *mondediplo.com* [online]. Paříž: *Le Monde diplomatique*, červenec 2007 [cit. 23.03.2021]. Dostupné z: <https://mondediplo.com/2007/07/03takfirism>

Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State. In: *wilsoncenter.org* [online]. Washington, DC: Wilson Center, 28.10.2019 [cit. 13.2.2021]. Dostupné z: <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>

TRNKA, K. O křesťanském fundamentalismu. In: *reformace.cz* [online] *Reformace.cz* [cit. 25.01.2021]. Dostupné z: <http://www.reformace.cz/zod/o-krestanskem-fundamentalismu-cislo-135>

d) Ostatní zdroje

HESOVÁ, Zora. *Radikalizace, ideologie a islámský fundamentalismus*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2017. Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2017/04/AMO_radikalizace-ideologie-a-islamsky-fundamentalismus.pdf

INGRAM, Haroro. *Islamic State's English-language magazines, 2014-2017: Trends & implications for CT-CVE strategic communications*. Haag: The International Centre for Counter-Terrorism, 3.1.2018. ISSN: 2468-0656. Dostupné z: <https://icct.nl/publication/islamic-states-english-language-magazines-2014-2017-trends-implications-for-ct-cve-strategic-communications/>

KACZKOWSKI. Wojciech. *Qualitative content analysis of images of children in Islamic State's Dabiq and Rumiya magazines*. St Andrews : Contemporary Voices St Andrews Journal of International Relations (Univerzita v St. Andrews), 2. 4. 2019. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/332868877_Qualitative_content_analysis_of_images_of_children_in_Islamic_State's_Dabiq_and_Rumiya_magazines

Resumé

This thesis deals with the ideology of the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIS) in the context of modern religious fundamentalism. The goal of the thesis is to test the hypothesis, that ISIS is a typical example of the mentioned socio-religious phenomenon.

The thesis is divided into four major parts. The first one gives examples of definitions of religious fundamentalism from a general point of view. A reader can notice in the subchapter, that there is no unified definition of the phenomenon between the scientists. The author of the thesis also mentioned in the first major chapter the methods of the research that were used in the analytical fourth major chapter.

In the second major chapter the thesis deals with modern religious fundamentalism in general. The main object of focus is dedicated to characteristic attributes of the phenomenon. The main resource of knowledge is derived from renowned studies of the University of Chicago. Subchapters also deal with fundamentalism movements and their forms of interaction with the surrounding world. Other subchapters also describe what is necessary for the movements to become successful and popular well as they describe external influences that affect the rise and resulting image of the movements.

The third major chapter deals with the Islamic form of modern religious fundamentalism. It describes its own specific historical development and the differences from the general concept of the phenomenon. Second subchapter provides a brief history of the ISIS organization.

The last major chapter is the analytical part of the thesis. Based on propaganda magazines of ISIS (Dabiq and Rumiya) the author examines characteristic attributes of modern religious fundamentalism, which are in magazines quite easily noticeable. The attributes are: *Reactivity to the marginalization of religion*, *selectivity* (especially in religious interpretation of primary sources of the religion), *dualistic worldview* (noticeable mainly in the used rhetoric), *absolutism and inerrancy*, *millennialism and messianism*, *chosen membership*, *sharp boundaries*, *authoritarian organization* and *behavioral requirements*.

Due to the confirmation of eight characteristics out of nine, the author considers that ISIS is a typical example of religious fundamentalism. The characteristic attribute 'authoritarian organization' which is based on charismatic leadership could not be confirmed only by using propaganda magazines.